DE SPECIFICORUM REMEDIORUM *CUM* CORPUSCULARI PHILOSOPHIA CONCORDIA.

Cui accessit DISSERTATIO *de Varia* SIMPLICIUM MEDICAMENTORUM UTILITATE ET USU.

Authore

ROBERTO BOYLE

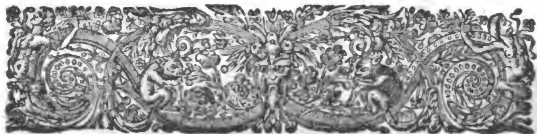
NOBILI ANGLO, SOCIETATIS REGIÆ SOCIO.

GENEVÆ,

Apud SAMUELEM DE TOURNES.

M. DC. LXXXVII.

PRÆFATIO AUTHORIS.

EQUENTIS Tractatus origo, cujus ſub initium mentio fit, non quid adeò fictitium erat, ut Lector fortè quiſpiam ſibi perſuaſerit: at quamvis me reipsâ inviſerit Medicus quidam ſolâ mihi famâ notus, eo omnino conſilio ut ſua contra Corpuſcularem Philoſophiam dubia proponeret, quæ multis mihi expoſuit, quia tamen quæ propiùs in colloquio illo agitata ſunt, paucis exponi nequeunt, non ægrè, credo, Lector feret, ſi ſcopum, metámque huic Tractatui propoſitam, hac præfatione indicavero. Monendus itaque inprimis es, amice Lector, non eſſe hîc expectandam, ut aliqui expectabant, præſcriptionum *Remediorum Specificorum* congeriem; ex ipſo enim titulo ſat ſupérque eluceſcit ſequente Tractatu Philoſophicam contineri ſpeculationem, cùm eò ſpectet, ut oſtendat ſi *Specifica Remedia* dentur, ut dari quædam vero ſimillimum eſt, notas ipſâ experientiâ ipſorum virtutes cum corpuſcularis, ſeu novæ, ut vocant, Phi-

losophiæ principiis conciliari posse, aut eadem certè non evertere, si eorundem operationes eorum ope dilucidè fortè explicari nequeant: atque ut ejuscemodi sequentis Tractatus agnoscitur esse scopus, ita non tam *Medicum* hîc, quàm *Naturalistam* agere statui; cùm enim *Physicæ* cultores ob latissimum hujus scientiæ objectum indefinitè inquirere debeant in rerum corporatarum naturam, Phænomenáque, necesse omnino est, artem medicam, hánceque scientiam, licèt modo non eodem, finéque idem circa argumentum occupari.

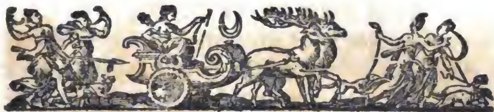
Variæ enim sunt noxiæ, innoxiæque humani corporis mutationes, quas *Naturalista* intuetur tanquam phænomena tantùm à causis naturalibus in corpore animalis producta, dum easdem considerat Medicus ut morborum symptomata, aut remediorum effectus; inde enim ad veritatem inveniendam, hinc ad valetudinem recuperandam juvatur: sed quia alibi peculiariter examino cognationem distinctionémque, inter disciplinam quam *Naturalista*, eámque quam Medicus colit, hujusce rei hîc mentionem non faciam: fatebor itaque potiùs potuisse me haud dubiè sequentem Tractatum variè locupletare, si ex celeberrimi *Villisii* scriptis mutuari quidpiam voluissem, sed præterquam quod ipsius lucubrationes ad manum non erant, nullum volui ab ipsius notionibus præjudicium admittere: eâque eram in mente, non ingratum ei, ad quem scribebam, futurum, si resciret quid res ipsa absque alienâ ope mihi suggereret: nunc itaque observandum venit, licèt eò rectâ sequens

Tractatus

Tractatus collimet ut corporum quorumdam phænomena explicet, quæ ab usu *Medica* dicuntur, quóque modo ascriptos sibi effectus producere queant, speculationémque magis quàm praxim hæc dissertatio sapiat, conclusiones tamen inde ductæ, variæque ab industria hac, in qua degimus ætate, rerum hîc contentarum applicationes, practicum quoque Tractatum hunc reddere poterunt: sæpe enim animadverti, varia remedia, methodósque etiam insignes, aut ne commemoratas quidem fuisse à Galenicis; eorumque recentioribus antagonistis, aut, si hæ fortè ab aliis propositæ fuerint, idcirco tantùm rejectas fuisse has methodos, remediáque, quod quo operarentur modo, prodessentve explicari non posset, cùm interim dedeceat Medicum id adhibere remedium cujus operandi modum explicare nequeat; quantum detrimenti ægri patiantur à Medicorum adversus utile remedium præjudiciis ab eo conjici poterit qui examinare voluerit, quàm multæ prægnantes mulieres, qui verosimiliter phlebotomiæ usu servari potuissent, perierint, quòd adhibita ea non fuerit: quia scilicet hoc remedium Medicis authoritate Hippocratis commotis per multa sæcula displicuerat: quapropter si objectio contra remedia specifica ita solvatur, ut ostendatur fieri posse ut remedia specifica operentur modis mechanicæ Philosophiæ principiis congruentibus, licèt à vulgari Scholarum doctrinâ alienis; si hoc, inquam, Tractatus hic præstiterit, patentem is Medicis campum aperuerit,

merit, alliciétque Medicos, ad multorum remediorum usum, de quibus aut ne cogitârant quidem, aut quæ præjudicio quodam condemnârunt : cùm autem specifica si haberi possint, manifestam nullam alicujus domini virtutem prodant, reliquísque, cæteris paribus, remediis mitiùs operentur, omnino censeo futurum ut citiùs morbi faciliùs tutiúsque curentur, si revocentur ea ad usum, animentúrque Medici tum ad nova *adinvenienda*, *tum ad hactenus inventa adhibenda* : *Est aliquid prodire tenus, si non datur ultra.*

EDITORIS

EDITORIS PRÆFATIO.

Vædam, de quibus hîc agit, argumenta, obiter Author proponit in Libro inſcripto, Vtilitas Experimentalis Philoſophiæ, *dudum edito, ſed contigit ut diſſertationem hanc de* Specificis *utilitatéque ſimplicium medicamentorum ſcribere coactus fuerit in pago ubi liber ille ad manum non erat, quid quod in memoriam revocare non poterat omnia in eo jam à ſeptemdecim, aut octodecim annis ſcripta : quapropter licèt diligenter animadverteret, ne quidquam in eo Tractatu ſcriptum, in hoc repeteret quantumvis ad rem præſentem illud faceret; cùm tamen poſtquam hic Tractatus prelo commiſſus eſſet, alterum recuperâſſet, quem pluribus annis non viderat, eadem comperit in utroque libro commemorata : quod licèt nonnihil moleſtè ferat, eo tamen minus, quòd pauca ſint novis comparata, eóque modo propoſita, ut meræ perſpicaci Lectori repetitiones videri non poſſint : & quamvis Tractatus præmemoratus argumenta quædam quibus ſimplicium medicamentorum uſus inculcatur, obiter attingat, attamen præterquam quod plura in ſequente Tractatu commemorentur, illic ea tantùm digito quaſi monſtrantur, cùm hîc fusè, varièque illuſtrentur : quia autem Liber ſuperiùs commemoratus per multos annos rarus admodum fuit, non illibenter, qui eo carent, quædam ibidem contenta, hîc reperient, cùm autem hanc Diſſertationem lati-*

nitate

nitate donandam Author præciderit, censuit nihil se latinis Lectoribus non gratum facturum si quædam ex libro nondum latinè edito mutuaretur.

Nihil ulterius de rebus in utroque hoc Tractatu contentis superaddam cùm appositi, utrique, tituli nobilissimi Authoris scopum indiciis haud obscuris indicent: illud tantùm dicam priore Tractatu id reipsâ effectum esse, quod nullus hactenus molitus fuerat: eo enim maximi sanè momenti objectio adversus novam Philosophiam, seu corpuscularem planè, plenèque diluitur: ea autem objectio à Remediis Specificis *petitur, quorum hactenus virtutes, operationésque corpuscularis Philosophiæ principiis minimè congruas è doctis etiam non pauci censuerunt: quare non Philosophis tantùm speculationi deditis gratum quid hujusce difficultatis solutione prænobilis hic Author præstat: sed & Medicis perutile quid dum quædam hinc, inde principia insinuat, quibus & tuta, securáque omnis eventûs praxis inniti queat, ipsique præscriptionum suarum rationem reddere possint, earum præsertim quæ* Specifica Remedia *continent, quarum operationes non aliter ægris hactenus explicare potuimus, quàm* Specificæ, *hoc est occultæ qualitatis ope.*

Tractatus huic annexus, seu adhortatio ad Simplicium Medicamentorum usum, *tam publicæ latèque patentis utilitatis est, ut vel hoc nomine Authori nostro Genus humanum multùm debeat: iis enim rationis experientiæque momentis ut & Dissertatio prior, innititur, quibus Authoris fama, tum domi, tum foris, ubi vulgò* Philosophus Britannicus *audit, insistere possit.*

DE

DE SPECIFICORVM REMEDIORVM CVM CORPVSCVLARI PHILOSOPHIA CONCORDIA.

PRÆFATIO *ad Amicum summè eruditum* D. F.

UM è postremo nostro colloquio animadvertissem à corpusculari te Philosophia deterreri argumento quodam, ab arte ipsa Medica, quam profiteris, experientiâque ducto, quòd scilicet specificorum remediorum virtus ipsi minimè congruat: quia mechanicam quam tantopere amo hypothesim, à te quem tanti facio, negligi nollem, hunc idcirco tractatulum tibi exhibendum censui, licèt quædam tantùm sit ampliatio quorumdam ex iis, quæ jamdudum amici cujusdam gratiâ, de origine ac productione qualitatum occultarum observâram: quamvis enim futurum non existimem ut levioribus hisce tibi fiat satis, tibi, inquam, maturo judicio, ac præstanti eruditione Viro, iis tamen fortè fiet, ut opineris fieri omnino posse ut peritior quispiam eas difficultates penitus exhauriat, superetque, quos imperitior ego elevare queam.

Occultæ remediorum specificorum qualitates hîc loci non sunt prætermittendæ: neque enim aliarum occultarum moræ curiositatem tantùm nostram irritant, sed & valetudinem nostram propiùs spectant: ac deinceps majoris longè momenti futuræ sunt, quàm multi sibi fingant, utut sit, operæ fortè pretium fuerit eas hîc paucis vel idcirco tantùm exposuisse quòd non pauci eruditi Medici, ut nonnulli ex ipsis mihi significârunt, vel hoc nomine corpuscularem Philosophiam vel rejiciant, vel non tanti faciant, quòd specificorum

rum remediorum virtutibus conciliari eam non poſſe putent, quaſi harum neque generalem, neque particularem reddere rationem queat.

Triplex omnino qualitatis genus *ſpecificarum* nomine à Medicis comprehendi comperio : à quibuſdam enim ſpecificam habere qualitatem remedium dicitur, quia ſcilicet particulari cuipiam corporis parti peramicum eſt, puta cordi, cerebro, oculo, &c. ab aliis ſpecifica qualitate attrahere dicitur, atque evacuare determinatum quempiam humorem, ut choleram, phlegma, &c. ſed frequentiùs longè remedium *ſpecificum* perhibetur, quòd hunc illumve particularem morbum ut pleuritidem, aſthma, colicam, hydropem, &c. occultâ quâdam proprietate curare dicitur : quocirca cùm hoc præcipuè ſenſu, vocabulum hoc, *ſpecificum*, à Medicis uſurpetur, eodem illud ſenſu ſequente in diſſertatione plerumque accipiam, quamvis ubi res poſtulabit, aut occaſio ſeſe dabit, geminos alios ſenſus neglecturus non ſim.

Prius tamen quàm ad particularia gradum faciam, non abs re fuerit, ut omnis errori præripiatur locus, indicare quo ſenſu vocem hanc *ſpecificum* ſequente in Tractatu accepturus ſim, maximè in poſtrema trium præmemoratarum acceptionum.

Nomine itaque *Remedii Specifici* nequaquam illud intelligo quòd eum, adverſus quem natum eſt, morbum ſemper ſi adhibeatur curaturum ſit: neque enim in ejuſmodi remedium unquam incidi : neque illud ſpecificum volo, quod neque catharticâ, neque diureticâ, neque ſudorificâ reliquorum remediorum more virtute agit, ſed arcanâ quadam, quam nullus explicet proprietate : per remedium itaque ſpecificum illud intelligo quod perſæpe, aut certè plerumque, vel inſigniter ægrotum alleviat, vel vulgaribus certè remediis potentiùs, ſive interim omnino curet, necne, aut multum morbum ipſius imminuat, quodque virtute quadam peculiari agit : cæterum ſi quâ laudabili donatum ſit qualitate : ſalutaris tamen ipſius effectus immeritò aſcriberetur, ei, quam poſſidet, manifeſtæ illius qualitatis intentioni, puta caloris, frigoris, amaroris, virtutis ſudorificæ, &c.

Duæ magni momenti quæſtiones circa ſpecificas remediorum virtutes proponi poterunt : quæri itaque primò poterit, an ſpecifica ulla exiſtant remedia; ſecundò an his, ſi dentur, mechanica hypotheſis adaptari queat.

Harum quæſtionum prior duplicem pati ſenſum poterit, vel enim proponi poteſt comparatè ad eam quam jam rerum habemus cognitionem, vel comparatè ad eam quam temporis progreſſu acquirere poſſumus.

Senſu poſtremo (ut hîc loci hoc primùm expediam) neutram contradictionis partem propugnandam ſuſcipiam : neque enim ſpes tantùm me aliqua tenet, ſed ea omnino in opinione ſum, futurum aliquando ut ſagacium hominum induſtriâ, plerarumque earum qualitatum quas occultas dicimus, cauſæ detegantur, necnon & ſpecificarum quæ remediis aſcribuntur, virtutum : aliunde, omnino vereor ne non eo homines, quem optarem, ſucceſſu, inveſtigent veras, immediataſque cauſas effectuum ſalutarium quorumdam reme-

diorum,

diorum, etiam instrumentorum ope, effectuum, inquam, salutarium, qui à delicatis admodum nec communibus texturis oriuntur, motibusque miro quodam modo, quique nostros sub sensus non cadunt, directis: quæ quidem conjectura eò verisimilior futura est, si mirabiles illos idiosyncrasias dispositionum consideremus, quarum optimorum Scriptorum libri varia nobis suppeditant exempla: quibus non pauca, si opus foret, à me ipso observata superaddere possem: quamvis autem non me lateat, non improbabilem aliquorum ejusmodi reddi rationem posse, ut quorumdam à caseo, felibusque horroris: ejusmodi tamen explicationes ad alia extendi non posse puto, quæ hîc nominari possent, si hoc ea loco examinanda forent.

Quòd ad priorem quæstionis superiùs propositæ sensum attinet, fateor ad affirmativam me magis propendere partem, quantum conjicere mihi licuit ex iis Medicorum scriptis quæ in manus meas inciderunt: quod idcirco addo quòd privatis quibusdam derogare nollem qui sæculo adeò curioso ac sagaci, profundiorem fortè rerum cognitionem assecuti sunt, quam ii Medici qui de occultis, specificisque remediorum qualitatibus cogitata sua publicârunt: fuêre, scio, semper, nec desunt adhuc Medici dogmatici, qui scholasticæ Philosophiæ principiis, ut contendunt, freti, nullas medicas admittunt virtutes, quas manifestas ad qualitates reduci non posse existiment: sed de his meritò conqueritur alicubi Galenus, quòd vel *Materiam facti*, ut aiunt, omnino negent, vel causas iis quos explicare nituntur, effectibus omnino impares afferant: quod autem ad me spectat, tantum abest ut credam ab ejusmodi hominibus rationes, quibus cuiquam fiat satis, occultiorum medicamentorum, virtutem afferri posse, ut contra existimem obvias etiam familiaresque simplicium virtutes, eorum principiis dilucidè explicari ab iis non posse.

Omnino itaque censeo sensu prius exposito, quædam reipsâ extare remedia, quæ *specifica* dici mereantur.

Hanc autem opinionem variæ mihi rationes persuaserant, atque ut ab ea primùm quæ minoris momenti est, incipiam: huic sententiæ suffragantur plurimi eruditi Medici tum recentiores, tum antiqui, atque ipse etiam locis non paucis Galenus: ubi enim, memini, (*Galen. de simp. Med. fac. lib.* 11.) de specifico quodam contra morsum canis rabidi remedio agit, cujus virtutem occultæ cuipiam qualitati, aut ut ipse loquitur, totius substantiæ proprietati ascribit, hac occasione pollicetur, librum se de iis quæ eo modo operantur, conscripturum: qui liber si cum aliis ipsius operibus ad nos pervenisset, eum enim alicubi tanquam scriptum citat, non pauca fortè in opinionis nostræ firmamentum suppeditâsset.

Quamvis autem in rebus merè Philosophicis, parum authoritate solâ commovear, unanimis tamen hac in controversia plurium doctorum Medicorum consensus, eò majoris momenti est, quòd eorum plerique quotidianæ praxeos opportunitate observare facilè potuerint, utrum necne, remedia quædam *specifica* dici mererentur: horum porro authoritas eò majorem nostro in casu

vim obtinet, quòd nullum sub artem suam celebriores maximè cadere effectum velint cujus ipsi causam assignare nequeant: deinde paritate quadam rationis, ut *specifica* admittam, inducor: certum enim omnino est varios esse periculosos admodum morbos, quos exigua admodum veneni portio produxerit, quod tam terrorum effectuum causa non extitit, manifestâ ullâ qualitate, sive prima, sive secunda, sive tertia; hæc est enim qualitatum non admodum, meo quidem judicio, accurata apud Medicos decisio, seu distinctio.

Hac occasione casum quempiam sanè mirum superaddam, super quo, statim ferè, ubi res contigisset, expertus me *Oculista* consuluit: casus autem is ita se habebat: cùm quidam in multam lucem lecto se continuisset, ut supinus fortè jacebat, grandiorem ex lecti umbellâ imminenrem ori araneam conspexit, quare cùm supinæ, uxorem, quæ fortè in cubiculo aderat, negligentiæ accusâsset, scopas illa in superiorem umbellæ partem ut aranea excuteretur, impegit, sed pediculis illa se suis, ne avelleretur, defendit; moxque sive perterrita, sive violentâ hac succussione irritata, demisit rectà in apertum aspicientis eventumqúe expectantis oculum guttulam liquoris cujuspiam, cujus quidem ille, cùm acrimoniam nullam sentiret, sed sensibilem potiùs frigiditatem perciperet, rationem nullam habuit, neglexitqúe: quare vestibus se suis cætera nihil solicitus circumcinxit: sed non ita diu post, cùm alterum oculum digito detergeret, subitò se seu coclitem, invocatâ frustra astantium ope, sensit: oculus enim in quem aranea guttulam demiserat, licèt nullam in eo astantes mutationem percipere possent, videndi facultate omnino privatus fuit: eum itaque de quo supra, Oculistam consuluit: utrùm autem visum necne postea recuperârit, compertum non habeo, cùm frustra & ego & Oculista, domum in qua degebat, quod fortè malè eam designâsset, rescire conati essemus: hoc mihi in mentem revocabat, miratum me aliquando esse, muscas longè citius ab araneis interficiendas, quàm si vel earum capita resecentur, vel aciculis, acubusve, perforentur.

Ut autem ad ea, quæ exigua sæpe veneni quantitas gignit, mea sese iterum oratio convertat: hinc meo quidem judicio facilè quis concluserit, remedia appropriata, copiosiùs præsertim administrata, insignes admodum in corpore humano mutationes in melius producere posse: sed quis fortè responderit, damnum inferri facilius, quàm procurari id quod commodum utileque est: atque ita omnino rem se in genere, habere non diffitebor: in hoc tamen, de quo nunc, casu, considerandum venit, venena quædam, quæ horrenda adeò symptomata in corpore producunt, appropriatis sæpe remediis seu antidotis curari: quibus proinde sanandi facultas sat magna insit, ut ordinario naturæ juvantis concursu venenati humoris efficaciam superent: cujus rei obvium hoc exemplum proponam: ut enim suaviùs odora quævis funesta sæpe tetráque in hystericis Symptomata gignunt, ita ustarum plumarum, perdicum puta, gallorum sylvestrium vapores tam citò sæpe ea curat, quàm suavis odor eadem produxit: nec semel comperi mulieres ejusmodi forti

forti spiritu cornu cervi, aut salis ammoniaci breviori temporis spatio sibi restitui, quàm fragrantium odorum vi in paroxysmum inciderant.

Tertia, præcipuáque ratio, qua ut *Specifica* remedia admittam, inducor, ab experientiâ ducitur, testimonium hic Galeni proponere mihi liceret, qui non semel asserit, se propterea, magnam reposuisse virtutem spemque contra rabidi canis morsum in cineribus Cancrorum combustorum, quòd nullus qui hos adhibuerit, mortuus fuerit: atque ut de eorum utilitate hoc obiter dicam,† addit, licèt miranda prorsus sit horum cinerum vis, cùm vel soli administrantur, eorum tamen virtutem augeri posse, si decem partibus cancrorum combustorum, partes quinque Gentianæ, aut thuris addiderimus: testaceorum porro horum piscium combustorum virtutem, aliquot ante Galenum sæculis cognitam fuisse comperio: eos enim Dioscorides commendat adversus eundem, de quo *Pergamenius*, Morbum: supersedebo hoc loco ea recensere remedia, quæ, licèt à quibusdam eruditis Medicis laudantur ut specifica, ab aliis tamen aut ut dubia reputantur; aut certè penitus rejiciuntur, cùm convenientiùs satque fortè futurum sit, si duo triáve proferamus quæ notiora sunt.

Quotidianâ penè experientiâ in Italiâ, aliisqúe calidis regionibus innotescit, licèt Scorpionum stimuli valde acutum sæpe dolorem producant, horrendáque symptomata, huic tamen malo facilè obviam iri, si Scorpio attritus vulneri apponatur, aut oleo Scorpionum pars læsa inungatur (quod idcirco ubique ferè illic reperitur) hoc porro oleum suffocatis communi in oleo Scorpionibus diuque Soli exposito conficitur; cæterum liquor hic nullam manifestam præ se fert qualitatem cui indita ipsi sanandi vis ascribi possit.

Eorum Serpentum morsus, quos ob excitatum vacuâ quadam in caudis vesicâ sonitum, sonoros, seu *Rattle-Snakes*, Angli dicunt, longè venenatiores, periculosioresque Scorpionum stimulis sunt: cujus quidem rei testis oculatus, qui plures in Virginia annos vixerat, ubi frequentes admodum sunt, permirum sanè mihi exemplum retulit, quod jam referre non vacat; cultores tamen ejus regionis Anglicorum Serpentum morsus feliciter curare solent ope cujusdam plantæ, quæ ab effectibus, nativóque solo, *Serpentaria* Virginianæ nomine innotescit.

Quòd cortex Peruviana, in Anglia vulgò *Pulvis Iesuiticus*, dicta, *Specificum* sit adversus febres maximè quartanas remedium, plures docti Medici non admittunt modò, sed propugnant; cujus quidem Celeberrimus meritò Willisius privato quodam mecum in colloquio hoc elogium fecit, ubi aliorum in eandem censuram prius insinuasset, *Nobilissima* est, inquit, quam novimus *Medicina*: quamvis autem examinare nolim, an tam certum tutumque adversus febres *Specificum* sit, quàm à non paucis eruditis Medicis vulgò reputatur, *Specificum* tamen remedium omnino reor adversus febrium intermittentium paroxysmos, si *Specificum* sensu superiùs declarato accipimus, cùm longè

† *Galen. de Simpl. Med. fac. l. 11.*

gè majoris virtutis sit quàm alia remedia antiscorbutica à plerisque Medicis per multa secula adhibita.

Atque commemorare hic ipse possem, vidisse me lapidem, cujus in hæmorrhagiis sistendis efficacia mira mihi videbatur, aliumque quempiam qui adversus morbos non paucos mirum in modum valebat, quamvis neutrum observârim manifesta quapiam qualitate agere: alia quædam addere hic loci particularia possem, quæ in confirmationem opinionis nostræ ab experientia duci possunt, nisi aptiùs fortè collocanda forent in residua aliqua dissertationis hujusce parte.

Scio equidem tria præcipui momenti argumenta, ab iis qui remedia *specifica* rejiciunt, proponi: quidam enim Medici negant ullos remediorum effectus esse ejusmodi, ut ipsa mereantur specifica dici; nostram alii opinionem amplecterentur, nisi modum quo remedium *specificum* operaretur, inexplicabilem putarent, quod propterea rei eo nomine rejiciunt: alii rursus, multum ab his discrepantes, ea quidem efficacia admodum fatentur, sed omnem eorum efficaciam à manifestis qualitatibus derivant, puta calore, frigore, tenuitate partium, facultate diureticâ, emeticâ, &c. Vnum tantùm ab iis qui remedia specifica rejiciunt proponitur argumentum, ejus fateor momenti robotisque in speciem, ut hoc loco speciatim illud examinandum judicem, ne fortè nisi dilueretur, non leve contra quæcunque sequente in dissertatione dicturi sumus, præjudicium concitaret. Dici enim poterit medicinam interiùs sumptam in Stomacho, visceribusque multum immutandam digestione, alimentisque illic præviis, magnamque illius partem inter excrementa proscribendam, egressamque jam è stomacho variis discrepantium texturarum *Colis, Strainers,* impingendam, quæ omnia, fortè, vel pleraque corpusculorum medicorum sistant: si quæ autem fortè utpote acutiora per hos omnes obices penetrent, aut substantiæ corporis assimilabuntur, aut omnino mutabuntur ab iis partibus, cum quibus illic coalescent: aut si quæ obstinatius pristinam suam naturam corpuscula retinerent, pauciora probabiliter futura sunt quàm ut insigni aliqua in corpus virtute agere possint. Sed specioso huic argumento non desunt quæ respondeam.

Ac *primò* quidem quædam proferre *remedia Specifica* possum, ut unguenta quædam, emplastra, collyria, amuleta, pericarpia, &c. quorum exterius ubi applicata fuerint, corpuscula in ipsam sanguinis massam insinuare sese queunt, quamvis per stomachum non transeant: hæc itaque atque ejuscemodi proposita superiùs objectio non spectat.

Secundò adversus Medicos Galenicos qui objectionem superiorem potissimùm urgent, non video cur *argumentum ad hominem* fieri non possit; eædem enim ferè difficultates, aut aliæ nihilo minores contra communem apud ipsos opinionem proponi poterunt: cùm enim admittant credantque catharticis, cardiacis, diaphoreticis, cephalicis, hepaticis, ac quibusdam aliis remediis, dulcorari, ac contemperari sanguinem, partesque stabiles mox commemora-

tas

tas utiliter iisdem affici, cùmque hæc medicamenta non nudis agant qualitatibus, sed exilibus substantiæ suæ particulis.

Si describere queant quî hæ particulæ magno numero in intima corporis receptacula introeant, particularibus suis virtutibus illibatis, atque irrefractis, eadem ope, opereque nos docuerint qua ratione proposito argumento respondere debeamus.

Quia autem plerique Medicorum tenent, lac & urinam *materialiter* massæ sanguinis inexistere, atque ab eadem uberibus renibusque separari, quàm invalidis contra remedia specifica nitantur argumentis ipsa experientiâ planum fieri posse puto: facilè enim quis observarit, atque à meipso sæpe observatum est, rhabarbaro multas sæpe per horas tingendam esse eorum urinam qui paulò majorem illius dosim sumpserunt: atque in quibusdam Coloniis Anglicanis *Americæ* quidam fructus crescunt quos incolæ *pyra variegata*, seu *Prickled Pear* dicunt, quorum interior substantia rubra admodum est, quæ tum colore, tum grato sapore appetitum sæpe aspectantium irritant: eorum autem succus adeò penetrans est, ut per stomachum in vesicam, indeque in matulam rubedine adeò parum immutata transeat, ut alienigenæ rei novitate stupefacti hoc fructu aut urinam Sanguinolentam, aut certè, Sanguinem merum prolici à se putent: vulgatum omnino hoc est in meridionalibus nostris coloniis, mihique assertum à teste oculato, atque à celebri etiam Medico. Quod autem ad lac spectat, magnus ipse etiam Hippocrates nos docet, si Capra Elaterium comederit, virtutem catharticam ad ipsum etiam lac propagari: infantemque qui illud biberit, eò purgandum. Memini porro cùm in finibus Helvetiæ sub vernum tempus commorarer, hoc permirum sanè phænomenon à me fuisse observatum. Cùm enim eo in districtu vaccæ abundantius, ut ea tempestate solent, herba quadam pascerentur, quæ sylvestre quoddam allium reputabatur, iis in pascuis illic frequens, ipsum earum è lacte confectum butyrum adeò herbæ saporem exhibebat, ut licèt ab illius esu propterea non cohiberer, multi tamen extranei alii alienigenæ cohibiti fuerint, licèt recens illud foret, ac selectum. Memini insuper cùm hyemem in Comitatu *Corcagiæ* in Hyberniâ prope mare transegissem, ab omnibus vulgò observari avem quandam voracem marinam, cujus nomen mihi excidit, quæ piscibus tantùm ferè victitat (quorum ut ita loquar, greges, miratus sum sæpe quam multæ voraces volucres sequerentur:) ejusmodi porro volucres eum acquirebant saporem, ut non immeritò quis dubitaret carône piscium eorum substantia foret, an volucrum. Quàm autem variorum corporum particulæ naturæ suæ tenaces sint, in quavis digestione, *colisque*, *Strainers*, per quas transeunt, fusius alio in Tractatu † docui: atque hoc loco sat superque ni fallor dixi, ut jam mihi liceat ad quartam responsionis meæ partem procedere.

Considerandum itaque postremùm venit, cùm objiciatur exiguam eam remedii

† *De seminalium principiorum occultatione.*

medii ſpecifici quantitatem, quæ naturam propriam retinet, cùm ad partem in quam agere debeat, pervenerit, exiguam aut nullam penè retinere virtutem; hac difficultate parum eos eſſe commovendos, qui noverint quàm minimè tutum ſit naturalium agentium in corpus humanum efficaciam ex mole potiùs metiri quàm ex activitate, ac ſubtilitate. Cùm quæſiiſſem ex Generoſo quodam Viro ſobrio qui Coloniæ in zonâ torridâ Gubernator navi Anglicanæ Ballicæ præerat, atque ad ſuperiorem partem magni fluminis Gambriæ, aut Gambræ in Africa navigârat, ubi Commercii causâ aliquo tempore commoratus fuerat: cùm ex eo, inquam, quæſiiſſem inter alia de venenis quæ ſummæ virtutis dicuntur in regionibus ex quibus venerat; reſpondit habere *Nigros* venenum, quod licèt aliquatenus lentum, adeò tamen lethale foret exigua in doſi, ut tantum ejuſdem ſub unguiculis, qui longiores plerumque ſunt, iï tegere ſolerent, quantum interficiendo homini ſufficeret: abſconditum autem ſub unguiculis venenum tantâ dexteritate demittunt in potum, lac, juſculum, aliumve quempiam liquorem in alimentum deſtinatum, ut vix venenum hoc alienigenæ quantumvis circumſpecti vitare queant. Quocirca, ut ipſe mihi aſſeruit, licèt interdum cum iſtarum regionum *Regulis* veſceretur, nihil tamen ex eadem patinâ comedere, aut ex eodem poculo bibere volebat. Addidit in alia Africæ parte, clariſſimum Equitem, qui Anglis illic imperabat, nec ita pridem in ſuo in Angliam reditu obierat, ejuſmodi veneno fuiſſe interfectum in epulis ad celebrandum ipſius diſceſſum præparatis. Quamvis autem hic, qui hæc mihi narrârat, ſuam ipſi ſuſpicionem declarâſſet, novæ ſcilicet invaletudinis ipſius cauſam fuiſſe ejuſmodi quodpiam venenum, ipſeque proinde Antidoto Cardiaca, Theriacam, &c. ſumpſiſſet, lethifero tamen hoc languore extinctus demum eſt.

Indicare poſſem & nominare vegetabilem quamdam ſubſtantiam in Europa creſcentem, & fortè non procul hinc, quæ licet ab Empiricis quibuſdam tanquam Medicamentum adhibetur, adeò violenter Cathartica eſt, ut vel unicum illius granum periculoſas admodum Hypercatharſes inducere à celebri quodam inter recentiores Medico dicatur; quarum quidem quaſdam correxit: cùm omnes, ne mortiferæ forent, impedire nequiret. Quia autem multi ſanè ingenioſi negant viperas noſtras Anglicanas eſſe venenatas: addam in confirmationem argumenti, quod variis hactenus modis roboravi, noſſe me juvenem quempiam, qui ab Anglicana viperâ quam temerè manu apprehendiſſet, cùm morſus fuiſſet, licèt manus tantùm puncta fuerit, eadem tamen ſubitò paſſus eſt ſymptomata quæ ejuſce Serpentis morſum conſequi ſolent.

Venenum tamen hoc minimo vulnere propagatum eſt, quod centeſimam capitelli aciculæ partem fortè non æquaret: inter alia autem ſymptomata, tota enim de re diligenter eum interrogavi, illaudabilem omnino materiam evomuit. Novi pariter non-neminem qui medicinam in Inſulâ *Iava* exercuerat, in qua Scorpiones magis quàm in Italia venenati perhibentur: qui, cùm

fortè liberalius potâsset à provocato Scorpione ictus, licèt vulnus in manu tantùm foret, & tantillum, ut nulla, quæ conspici posset, cicatrix superesset, tantum per aliquot horas passus est dolorem, donec remedium sibi *specificum* procurâsset, ut moriturum se sibi persuasum haberet, ardorem enim intus dirum adeò sentiebat, ut (ejus utor phrasi) inferorum in corpus suum irrupisse ignem existimaret. Neque venena tantùm, licèt perexiguæ tum molis, tum ponderis, humanum in corpus insigniter agunt, quot enim mulieres robustæ, firmæque valetudinis, deliquium patiuntur, ac de suffocatione pariter conqueruntur, motibusque convulsivis corripiuntur sola moschi, aut pulveris felis odoratæ fragrantiâ : licèt omnia effluvia ejusmodi symptomata inducentia, unicum in aggregatum reducta, fortè centesimam, aut millesimam etiam grani partem non constituerent : sæpe autem ejusmodi paroxysmos subito compescui odore salis volatilis, cornu cervi, salis Ammoniaci, & similium, aut destillatorum etiam spirituum ejusmodi salibus impraegnatorum; licèt fortè omnes particulæ, quibus recreatus est æger, horrendaque illa symptomata sedata fuerunt, non æquâssent, aut mole, aut pondere decimam, ne dicam quinquagesimam unius grani seminis Sinapi partem. Quod autem ad remedia interna spectat, sat vulgò notum est, corpuscula quæ liquorem in quo crocus metallorum maceratus fuerit, adeò emeticum, catharticumque reddunt, tantæ esse exilitatis, ut magna vini, aliorumque liquorum quantitas iisdem impraegnari possit, nulla sensibili factâ diminutione corporis à quo menstrui vi deteruntur : cujus rei non minus insigne, aut insignius etiam fortè in argento vivo exhibetur exemplum : observatur enim ab Helmontio, licèt liquor nec quoad odorem, nec quoad saporem mutetur, neque ullatenus diminutus sit sensibiliter Mercurius, aut levior factus, liquorem tamen ope effluviorum illorum sensibili pondere carentium, insignem adversus vermes acquirere virtutem. Quare non Helmontius modò, sed & ante illum peritissimus Chymicus Hartmannus, aliusque præstantissimus Scriptor, hoc remedium extollunt. Hìc autem loci memini elegantem puerum illustris familiæ hæredem, periculosâ correptum febri, quæ à vermibus aut verminculosa quadam materiâ oriri videbatur, celebris Medici curæ fuisse commissum, qui ingenuè mihi fassus est, nullam sibi superesse ejus servandi spem : quia cùm suo semper vixisset arbitrio, remediisque optato successu carentibus fatigatus, tantâ pertinaciâ quicquid medicamentum quodpiam oleret, respuebat, ut nulla induci arte potuerit, ad alium quàm debilioris cerevisiæ potum. Quare consentientibus & Medico, & Comite cujus filius erat, debilior qua utebatur cerevisia, mercurialibus impraegnata est particulis, unà cum argento vivo frequenter agitata; quo factum est ut æger nullâ coloris, aut saporis in potu mutatione perceptâ, eam avidè deglutierit, Deique beneficio sanitati restitutus fuerit : quam parentes, & Medicus mercuriali remedio ascribebant. Hanc meam, unâ super objectione, prolixitatem, condemnarem, ni futurum sperarem responsione hac, ut faciliùs, & breviùs quæ de remediis speci-

ficis dicenda sunt, traderem: quid porro de remediis specificis sentiam, paucis propositionibus, nec prolixis dissertationibus deinceps proponam.

Cùm priorem duarum quæstionum superiùs propositarum expedierim, ad posteriorem jam procedo; Utrùm scilicet Mechanica hypothesis *remediis specificis* adaptari possit, ita ut aut ipsius ope explicari hæc intelligibiliter possint, aut eidem saltem reconciliari queant. Facilè, opinor, crediderìs paucos esse Scriptores qui libentiùs fateantur, quàm limitata nostra omnis scientia sit, quantaque multarum in naturâ rerum obscuritas sit, aut qui faciliùs admittat multos specificorum remediorum effectus, abstrusis iis rebus esse annumerandos quos natura sibi quasi in occulto reservâsse videtur: cùm tamen mecum ipse perpendo quàm latè pateant corpuscularis Philosophiæ principia, omnino spero futurum ut multi remediorum illorum effectus explicentur generali quadam methodo eorum ope, quorum proinde nullus iis principiis contradicat. Quod semel à te observatum velim, ut sequentis dissertationis scopo memoriæ commendata, non mireris, si sat mihi plerumque fuerit, quasdam in genere afferre quæ dari possint, explicationes, ostendamque specifica remedia hoc vel illo quem propono modo operari posse, quamvis nihil certi totâ de re affirmem. Indicavi sub initium hujus Tractatus tria esse virtutum seu qualitatum genera quas Medici *Specificas* dicunt, quæ, scilicet, particularem quempiam humorem evacuant, quæ huic illive corporis parti speciatim congruæ, amicæque sunt, quæque modo incognito, determinatum quempiam morbum aut curant, aut multum imminuunt. Hæc autem dissertatio mea postrema peculiariter circa remedia versabitur, ut quæ majoris sint reipsa momenti, præcipuumque præsentis disputationis argumentum: quædam tamen identidem superaddam, quibus quæ ad tertium hoc specificorum genus spectant, aliis etiam duobus *mutatis mutandis*, applicari facilè possint.

Hîc autem fundamenti instar ponam, quod alio in Tractatu tradidi ac probavi, Humanum corpus animatum, non esse meræ instar statuæ spectandum, quasi nihil aliud foret quàm mera earum rerum ex quibus constat, congeries, puta, carnis, sanguinis, ossium, pinguedinis, nervorum, venarum, arteriarum, &c. Mirabilis enim quædam machina est ex fixis, liquidis, pneumaticisque substantiis exquisito adeò artificio proprios in usus adaptatis, ut sæpe de agentis cujuspiam in illud actione non tam judicandum sit ex potentia viribusque agentis in se spectati, quàm ex effectibus qui inde existunt. mutuâ partium viventis machinæ in se invicem actione.

His præmissis, observandum est necesse non esse ut quis concedat operationes omnium *Specificorum* aut eorumdem diversis in morbis ejusdem esse generis oportere: diversa enim specifica variis operari modis possunt; quorum quædam illorum modorum quapiam hunc vel illum morbum oppugnare queunt, aliaque alium domare morbum poterunt. Generalium autem horum modorum paucis jam proponam sex vel septem qui mihi jam occurrunt:

prius,

priùs tamen omnino monendus es, *Specificum remedium* non curare ut plurimùm ægrum, licèt aliquando curet, hoc vel illo singulari modo operandi, sed duorum, aut plurium concursu, qui junctis quasi viribus rem efficiunt.

Propositio Prima.

Remedia Specifica curare interdum possunt discutiendo aut resolvendo materiam morbificam, qua discussione seu resolutione per communes corporis meatus, porósque cutis faciliùs expellatur.

1. SAT notum est morbos non paucos, eosque sæpe obstinatos ac Chronicos, à tenacibus quibusdam, viscosisque humoribus oriri, qui meatus obstruant, quibus & Sanguis circulari, aliique utiles liquores transmitti debeant: peccantesque hi humores sunt sæpe adeò viscidi, tenacesque, ut vulgaribus remediis vix cedant. Specificum tamen exilitate congruisque corpusculorum figuris per poros ad tenacem hanc materiam penetrare poterit: hæc porro, corpuscula inquam suâ *soliditate*, *figurâ*, agitatione, nativo ægri calore concurrente, dissolvere poterunt ac labefactare morbificæ materiæ texturam, unde idonea fiat quæ foras à natura cogatur, urina, sudore, aliâve quapiam commodâ innoxiâque evacuatione: ita Sanguis, aliusve quipiam corporis liquor imprægnatus (ut Chymicâ phrasi utar) amicis, actuosisque remedii particulis, appropriatum jam menstruum fit comparatè ad materiam peccantem: ut aqua sale armoniaco imprægnata fit menstruum, quo paulatim & cuprum, & ferrum quantumvis compacta corpora sint, dissolvantur. Dixi *appropriatum menstruum*, nihil enim subest causæ cur supponamus menstruum agere manifestâ ullâ qualitate ut calore, humiditate,&c. aut ipsa etiam aciditate, sed figura potius, mole, soliditate, aliisque mechanicis particularum affectionibus quibus partes corporis determinatæ ejusmodi texturæ dissolvantur. Vt enim alio in Tractatu fusius docui, plura sunt, quàm plerique observent distincta menstruorum genera, de quorum operationibus nemo tutò pronunciârit è viribus manifestarum, quas præ se ferunt, qualitatum cùm contingere sæpenumero possit, ut menstruum minùs acidum, aut saporis non nimiùm fortis, hoc illudve corpus dissolvere queat, in quod fortius in speciem menstruam agere nequit. Ita *frigida* albumen ovi dissolvet, quod purus vini Spiritus coagulabit (quod pariter Spiritus salis, oleique atque ipsius etiam vitrioli præstabit) dephlegmatus pariter urinæ spiritus minutas Cupri limaturas facilè dissolvet, in quas spiritus aceti lentè tantùm agent. Hic tamen liquor celeriter oculos cancrorum dissolvit, quos spiritus urinæ intactos relinquit. Mercurius quoque qui insipidus est, in frigido dissolvit aurum, quod ipsa aqua fortis licèt externo calore concurrente, non

dissolvet; attamen aqua fortis ferrum varias in partes comminuit, licèt mercurius ne ipsius quidem superficiei vel adhæreat. Atque ita denique ne nimis multa accumulem exempla, oleum commune quod tam bene lingua percipit, ac ne ovorum quidem testas dissolvit, Sulphur dissolvet, quod tamen aquæ forti resistit. Hæc, quamvis omnia ferè metalla, præter varios praeduros lapides, & mineralia, comminuat: atque liquorem quidem novi utpôte quem non semel præparârim, qui licèt adeò debilis sit, ut quis plenum eo, absque omni periculo, poculum ebibere possit, ea quædam tamen in prædura corpora, tum lapides, tum metalla agat eo modo, quem nulla Chymicorum menstrua quantumvis corrosiva æquent.

Si itaque ponamus actuosa Specifici remedii corpuscula sanguini associata, aut alii cuivis quod imprægnaverint, vehiculo more menstrui in obviam morbificam materiam agere: si hoc, inquam, posuerimus, varia hinc illustrare poterimus, quæ ad *Specifici remedii* operationes spectant, atque tunc primum colligere licebit, cur appropriatum remedium quædam perficiat, quæ ab alio perfici nequeunt, cujus manifestæ qualitates ejusdem generis videntur, ac virtutis longè intensioris. Neque enim agunt semper menstrua, juxta aciditatis suæ gradum, aut sensibilem quampiam ejusmodi qualitatem; sed corpusculorum juxta congruitatem cum corporis dissolvendi poris, atque etiam sæpe juxta aptitudinem quamdam à mechanicis agentis liquoris affectionibus ortam. Quare tum Medici, tum alii facilè decipi possunt, dum argumentantur à *majori ad minus*, & *à minori ad majus*. Neque enim legitimè concluderet, qui hunc in modum argumentaretur: Aqua, exiguæ virtutis liquor, gummi Arabicum dissolvit, ergo summè rectificatus vini spiritus, utpote subtilior longè, penetrantiorque liquor potentiùs idem dissolvet. Contrarium enim experientiâ patet: neque hæc ratiocinatio valet, oleum vitrioli gustui magis corrosivum est, multaque dissolvit corpora, quæ aqua fortis non dissolvit; ergo *argentum* quoque aquæ fortis instar dissolvet: cujus contrarium verum est. Neque etiam rite concluderet, qui hunc in modum ratiocinaretur: Aqua fortis dissolvit argentum acidorum spirituum virtute; ergo quo magis hisce abundârit, eo validiùs violentiusque hoc metallum dissolvet; cùm alibi experientiâ docuerim, si aqua fortis his multum abundavit, futurum ut in argentum non agat: aget autem illico, si additâ conveniente aquæ communis quantitate debilitata fuerit.

Hîc addam dissolutionem corporis pendere posse tam à peculiari corporis ipsius texturâ, quàm à manifesta menstrui virtute.

2. Ex priori doctrina suggeri ratio quædam poterit, cur Medicamentum quod unum aliquem adversus morbum mira præstitit, parum aut nihil adversus alium præstet, priori licèt ut quidam putabunt non absimilem, ac facilius etiam ab eo superabilem: hæc enim in speciem cognatio non tanta fuerit ut non aliqua texturæ in *morbificis materiis* dissimilitudo in causa esse possit cur Medicamentum in unam materiam Medicam, & non in alteram agere queat.

Quamvis

Quamvis autem purus vini spiritus sat facilè gummi Guajacum dissolvat, portionesque resinosæ materiæ in poris exiguisque ligni cavitatibus conclusas; idem tamen menstruum ipsum in lignum non aget, in lignum, inquam, arboris solubiles hasce substantias suppeditantis.

Hinc mirum videri non debet quòd specifica remedia non semper consuetos sortiantur effectus: ut enim ægrorum corpora discrepare multum solent, aut juxta nativam earum constitutionum, aut juxta acquisitam, ipso quo agitantur, morbo, vel utramque hanc ob causam, ita mirum videri non debet, in quibusdam, è multis ægris, contrarietatem, *agens* inter & *patiens*, alteratam esse aut insigni aliquâ mutatione texturæ *materiæ morbificæ*, aut insigni quadam alteratione corpusculorum Medicamenti, quam patiuntur in suo per vasa transitu incongruatum quarumdam particularum sanguinis, alteriusve cujuspiam vehiculi admixtione: ita spiritus salis, ut exploravi, dissolvet cuprum, instar spiritus nitri; licèt tamen liquor hic postremò nominatus dissolvat argentum, si tamen eum spiritui salis immisceas, qui simili utriusque in cuprum actione, ei amicus videtur, non amplius spiritus nitri argentum ut antè dissolvere poterit.

3. Ex nostra pariter hypothesi dilui poterit præcipuum eorum qui Medicamenta specifica negant, argumentum. Quî enim, insultantes dicunt, fieri potest, ut Medicamentum totâ sanguinis massâ divagatum, omnibus aliis sibi obviis neglectis, morbificam, quam homines proscriptam vellent, materiam quasi seligeret? Si enim Medicamentum operetur imprægnatione sanguinis, aut cujuspiam alterius liquoris in corpore, quem in quoddam menstrui genus convertat: fieri omnino poterit ut *cola, strainers*, quas corpuscula transire debent, sistant minùs idoneas vehiculi partes, (quodque nostro in casu majoris omnino momenti est) ut vel menstruum peccanti humori sit appropriatum, ut aliàs declaravimus, vel certè ita immutari saltem poterit, ut hanc facilius, quàm ullam aliam in corpore obviam substantiam resolvat. Ut si cineres ex ossibus, *crocum* metallorum, sectilem pulverem, pulveratum Salem marinum, aurique limaturas simul commisceas, dimidioque hujus mixturæ aquam communem affundas, solum ea salem marinum dissolvet: porro si alteri hujus mixturæ dimidio sufficientem Mercurii quantitatem affundas, simulque perfrices, metallicus hic liquor reliquis omnibus ingredientibus relictis, ipsoque etiam sale marino, auro adhærebit. Qui autem in Hispanicis aurifodinis laborant, asserunt, cùm mineram quampiam, aurum & cuprum, præter heterogenea mineralia complexam comminuerint, argentum vivum valde calefactum, adjuncturum sibi aurum multò citius, arctiùsque quàm Cuprum, cùm vix posterius attingat, quamdiu non contemnenda alterius quantitas in quam agat, remanet: quantum autem ad suppositititiam illam difficultatem quod medicamentum scrutari quodammodo, ac quærere materiam morbificam debeat, in quocunque corporis vasculo lateat: non levis hæc objectio extitisset, tum, cùm sanguinis circulatio nondum innotuisset: jam autem non ita se res habet

cùm probe noverimus quæ semel massæ sanguinis sese commiscuerint, ejusdem motu ad minima etiam, remotissimaque corporis vascula circumvehi.

4. Hic autem loci indicandum est ex nostra nos hypothesi respondere non posse eruditis iis Physicis qui vel rejiciunt, vel contemnunt externa pleraque remedia, maximè *pericarpia, amuleta*, & *appensa*, tum quòd corpori exteriùs tantùm tacto nullam medicarum particularum copiam suggerere possint, tum quòd, hoc porro hic loci maximè considerandum venit, cùm externa tantùm remedia sint, internis morbis laborantibus prodesse nequeant, iis præsertim morbis qui partes corporis ab externis, iisve quibus remedia applicantur, magis dissitas afficiunt: quod autem ad priorem objectionis partem spectat, non difficile fuerit ei respondere qui legerit quæ alibi de subtilitate, numerositate, efficaciaque effluviorum scripsi: animadvertamus tantùm quantam particularum à naribus perceptibilium copiam, ac diu quidem exigua ambræ-griseæ portio emittat, aut etiam *Camphora*, quæ sæpius exteriùs adhibetur: mentis insuper nostræ oculis objiciamus multitudinem magneticorum corpusculorum per multos continuè annos agminatim è vegeto magnete erumpentium, ut fieri omnino posse existimemus ut sicca etiam, solidaque corpora eam effluviorum copiam subministrent: quâ magna prorsus in pulcherrima humani corporis fabricâ perficiantur.

Videmus enim odore Moschi, aut felis odoratæ, non paucos in paroxysmos subitò conjici: qui Castorei, aut assæ fœtidæ, ac multò magis salis cornu cervi, aut ammoniaci odoribus statim sibi restituuntur. Quòd jam ad alteram objectionis partem attinet, quod alibi à me effectum est †, admittiturque à præcipuis recentiorum Medicorum, de cutis porositate, sat superque ostendit fieri omnino posse ut subtilia variorum corporum effluvia in corpus per cutis poros penetrent, cùmque semel vel minora in vascula sese insinuàrint, facilè conceperimus, quî hinc in majora, adeóque in sanguinis massam penetrent: cujus circulatione facillimè ad omnes corporis partes devehi possint, atque adeò ad ipsam morbi sedem, ac fortè etiam, ut hoc obiter superaddam, virtus eorum corpusculorum, quæ non per ipsam portam, sed per ipsum Clavis, ut ita loquar, foramen subintrant, eo major fuerit, quòd statim massæ sanguinis associentur: dum in stomacho, aliisque partibus non digeruntur, quâ digestione virtutes Medicamentorum per os assumptorum, antequam sanguini commixta fuerint, sæpe comminuuntur.

† *Tractat. de poros. corp. animal.*

Propositio

Propositio Secunda.

Interdum remedio specifico, mortificari possunt nimium acida, aut alia quæpiam excessu suo noxia particula, quæ massam sanguinis inficiunt, aut coagulandi facultatem aliisque effectus destruunt.

LIcèt cum iis non sentiam qui non ita pridem omnes morbos aciditati ascribunt, aciditati inquam in sanguine, aliisque corporis liquoribus copiosiori, cujus interventu partes etiam fixæ patiantur, libens tamen admitto, plurimos morbos aut ab ipsis oriri acidis, aut à malignis eorum affectibus; cui conformiter doctrinæ probabiliter omnino conceperimus multos morbos aut omnino curari posse, aut multùm imminui *Specifico remedio* corpusculis ad acida mortificanda idoneis abundanti. Hæc mortificatio pluribus effici modis poterit: quorum qui mihi jam occurrunt, præcipui hi duo sunt.

Quædam enim corpora, acida mortificant, aut obtundunt, hostilitate, ut ita loquar, positivâ; hoc est, eâ contrarietate quæ ex sapore discerni queat, magisque adhuc conspicuo conflictu, manifestoque tumultu, qui producitur quoties acidum invadunt; ex hoc genere acidum mortificantium, sunt pleraque alcalisata salia, sive fixa, ut sale lixiviata plantarum, sive volatilia, ut spiritus; ascendentiaque salia urinæ, sanguinis, cornu cervi, fuliginis, &c. ut exemplo indicari poterit cùm hæc salia immiscentur aquæ forti, spiritui salis, olei, vitrioli, aliisve acidis liquoribus: unde obiter conjicere licet, Galenicos eos falli qui virtutes spiritus cornu cervi, urinæque ascribunt tenuitati tantùm partium, motus celeritati, aliisque ejuscemodi affectionibus, ne tam utilem notionem Chymicis acceptam referrent, contrarietatem scilicet acidorum, atque alcalium.

Primarius alter, quo acida mortificari, obtundive possunt modus in eo positus est ut vaginâ quadam, ut ita loquar, cohibeantur: ut enim culter obtusus fit, si acies ipsa abradatur, aliove quovis modo deteratur: aut si ipsam vagina apta laminam tegas, panive, aut alii cuipiam corpori infigas; ita acidum corpusculum facultatem scindendi, aut pungendi amittere poterit, quoties ipsius figuram labefactat actione suâ validum manifestumque alcali, aut quoties porosi corporis quasi vaginâ concluditur, licèt illud fortè nullo præditum sapore sit, aliâve manifestâ qualitate, vi cujus judicaretur acido à se enervato contrarium; ut lima, cultri aciei contraria est. Hujus mortificandorum acidorum methodi Chymicæ nobis operationes varia suppeditant exempla, ut quando minium destruit aciditatem spiritus aceti, ut calx viva, quod expertus sum aciditatem etiam aquæ fortis tollit: lapis quoque Calaminaris multum imminuit, alteratque aciditatem spiritus salis, atque etiam spiritus nitri.

Hoc

Hoc porro minerale eo libentius commemoro, tum quia qualitates ipsius minus notæ sunt Medicis, & Chymicis plerisque, tum quia argumentum mihi suppeditat, quo probem acida posse, licèt non existimem semper ita se habere, corporibus quasi vaginis concludi, corporibus, inquam, iis quæ eadem insensibiliter mortificant: ut enim à Glaubero sat conformiter vero observatum est, spiritus acidi ut in quibusdam experientiâ didici, vi ignis in distillatione elici possunt è lapide Calaminari, bene dephlegmati, multòque quàm prius, fortiores.

Novi equidem objici hîc posse acidorum mortificationem manifestis à qualitatibus fieri: quocirca nihil inde in eorum gratiam qui specifica remedia propugnant, concludi poterit: At respondeo primò facultatem mortificandorum acidorum, maximè eadem quasi vaginâ concludendi, aut si mavis absorbendi, nec esse de genere primarum, secundarum, aut tertiarum qualitatum, quas in medicamentis priores Medici observabant: licèt harum qualitatum par curandis morbis virtus adhibita fuerit, atque etiamnum adhibeatur à multis tanquam ratio sufficiens ob quam specificæ remediorum virtutes rejiciantur. 2. Respondeo non levem mihi semper visum esse, atque infelicem prorsus, magnique momenti errorem, quòd tot eruditi recentiores Medici supponant, admittantque, si medicamentum quodpiam manifestâ quâpiam qualitate, ut acidâ, aut alcalisatâ, præditum sit, salutarem ejusdem effectum, quod pariter de illato damno dici ut plurimum poterit, huic tutò qualitati ascribi posse: hoc est quod medicamentum acidæ, aut alcalisatæ naturæ sit: cùm meo quidem judicio, quod magnum sit discrimen, ut variis experimentis didici, inter acidum & acidum, atque alcali inter ac alcali, distinguendum omnino putem inter acidum quà tale, atque idem certo modo modificatum: ita omnia quæ quidem norim acida si bene dephlegmata fuerint, Cuprum dissolvent: attamen aqua regis quæ non tantùm illud metallum dissolvit, sed aurum longè compactius, argentum omnino non dissolvet: aliunde aqua fortis, quamvis corrosivum admodum menstruum sit, seipsâ aurum non dissolvet, si tamen eam de novo modifices, addito eidem communi spiritu salis, qui, ut sæpe comperi, quicquid contra putent, aut scripserint Chymici, id intactum relinquet, aqua fortis tum facilè metallum illud dissolvet: quin non discrepans tantùm modificatio discrimen acidum inter, ac acidum introduxerit, sed veram etiam juxta rectum de rebus judicandi modum contrarietatem: spiritus enim salis argentum præcipitabit, quod aqua fortis dissolvit: ac spiritus nitri, licèt nullum eo acidius menstruum existat, non tantùm pulverem antimonii ex mirabili eâ substantiâ quam Chymici butyrum antimonii dicunt, præcipitabit, sed magno etiam conflictu, tumultu, atque effervescentiâ.

Hoc tamen antimonii butyrum tantopere acidum est, ut exigua illius quantitas in magnam aquæ quantitatem conjecta adeò eam acidam reddit, ut à multis Chymicis acetum *Philosophorum* dicatur. Quæ ut propositæ superiùs objectioni applicem, revocari à te in memoriam velim, sub initium hujus epi-

stolæ

stolæ indicâsse me tibi, non negari à me, *Specificum* remedium non tantùm habere interdum adjunctas manifestas qualitates, aut earum partim virtute agere, sed tantùm existimare me, salutarem, qui oritur, effectum non deberi, huic manifestæ qualitatis intentioni, sed cuipiam superaddito, quod specificam medicamento adversus hunc illumve particularem morbum virtutem communicavit: cui conformiter dici poterit, ut varia acidorum, alcaliumque genera sunt, non quodlibet acidum à quovis alcali mortificandum: quod inde illustrari poterit, quòd, licèt quando Cuprum in *aquâ forti* dissolvitur, solius calcis rite applicatæ ope fieri possit ut menstruum metalli corpuscula demittat, si tamen tam intensè coloratæ cupri solutioni affundas, quod ut ingeniosos quosdam convincerem, feci, debitam spiritus urinæ aut alterius cujuspiam volatilis alcali quantitatem, quamvis magnus statim conflictus, manifestaque ebullitio oriantur magno cum strepitu, bullulisque innumeris, tamen salia ea hostilia inter, acida aquæ fortis corpuscula non ita mortificabantur ut metallum demittant: solutio autem colorem priore intensiorem adipiscetur.

Cùm autem mecum ipse perpendo quantum peritus observator reperire discrimen possit acetum inter, alumen, Crystallos Tartari, succum Limoniorum, succum Berberarum, oleaque, ut Chymici loquuntur, essentialia plantarum palato acidarum, ut alia quamplurima acida omittam; facilè crediderim turbatam jam inordinatamque naturam ægroto in corpore acida diversi generis produxisse, quæ nobis peculiariter nota non sunt: quorum quædam ejusmodi sint, ut nullis communium nostrorum alcalium quà talium mortificari possint: quæ tamen, quasi *vaginata* mortificari queant appropriatis quibusdam, aut peculiariter modificatis remedii specifici corpusculis: quòd illustrari poterit ex eo quod alibi observatum est, quòd, licèt neque spiritus aceti, neque spiritus salis, nec oleum ipsius vitrioli, quantum quidem expertus sum, dissolverint lapidem humano è corpore extractum, spiritus tamen nitri, qui non dissolvit varia corpora, quæ in oleo vitrioli dissolubilia comperi, in eum facilè ageret: qua actione suam corrosivitatem deperderet.

Priùs hoc argumentum quàm dimittam, non abs re fortè fuerit duo huc spectantia indicare.

Cùm itaque superiùs acida distinctè eorumque productiones nominâssem, id non per inadvertentiam feci; ea enim in opinione sum, præternaturalia acida non tantùm corpus malè afficere quamdiu sensibiliter acida remanent, sed variis etiam in casibus variorum morborum causas esse posse, quorum à plerisque remedia esse probabiliter existimarentur: licèt enim acidis virtus quædam incidendi, resolvendique inesse credatur: quo nomine oxymel, aliaque quædam acetosa Medicamenta præscribuntur ad viscosum phlegma incidendum, ut spiritus etiam urinæ eundem in scopum, atque ad dissolvendum sanguinis coagulum adhibetur: attamen ut hanc libens virtutem quibusdam in casibus acidis concedo: ita sæpe suspicari cogor obstructiones, morbosque

eas obstinatas præsertim consequentes ab acidis existere posse quartanas fluida quædam coagulant quæ ad contrahendum ab ipsis spissitudinem disposita sunt: hac autem consistentia fit ut circumvehi cum sanguine per vasa minora nequeant, in quibus proinde obstructiones producunt: hoc autem declarabo exemplo coagulationis, quam feci ope salium acidorum, ut spiritûs salis, & albuminis ovi, ad aqueam maximè consistentiam contusi. Atque ejusmodi etiam coagulatio effici in lacte poterit: quod non tantùm citò coagulari poterit spiritu salis, sed ut sat notum est, corporibus etiam non Chymicè præparatis, ut coagulo, succoque limoniorum: atque experimentis hunc in scopum factis ostensum est, si quædam acida in sanguinis massam immediatè convehere ntur, eo in liquore ea esse coagulanda etiam tum,cùm is in animalis adhuc viventis organis perseverat.

Alterum autem quod observandum erat, ita se habet, licèt acida corpuscula quæ recentiores Medici, Chymicique noxia putant, tum sanguini, tum fixis corporis partibus; si tamen ventriculum exceperis paucasque alias partes adjacentes, splenem puta pancreasque; ac quamvis quidam ingeniosi omnes ferè morbos malignis *Acidorum* effectibus ascribant, facilè tamen crediderim, varios morbos, molestaque Symptomata à quibusdam procedere corpusculis quæ sive salinæ sint naturæ, sive secus, ab acidis propriè dictis discrepant. Multa enim fortè corpora quasi resultârint ex combinatione acidorum aliis cum salinis particulis, quæ eorum naturam multùm variant, atque immutant; alibi enim observavi,ex spiritu salis unà cum spiritu urinæ quoddam salis armoniaci genus esse conflandum, spiritumque nitri cum sale tartari in aqua communi soluto coagulandum cum eo in sal petræ, aut corpus quodpiam ei persimile: idem autem spiritus nitri, aut aqua fortis cum spiritu urinæ aut sanguinis aut ejuscemodi quopiam, salem admodum fusibilem suppeditabit, à quovis ingredientium seorsim sumpto sat discrepantem: vulgò autem notum est oleum vitrioli, oleumque tartari per deliquium coalitione suâ producere tartarum vitriolatum, in quo prioris aciditas, ac posterioris alcalisitas multum infringuntur: tertium enim jam corpus existit, multum discrepans tum à priore, tum à posteriore oleo, aut potius salino liquore: cùm itaque præter exempla ejuscemodi mecum ipse perpendo, quàm varia corpusculorum genera, fertilissima parens natura produxerit, quæ etiam non acida insignes in sanguinem & quidem noxios sortiri effectus possint, in sanguinem,inquam, aut solidam quampiam corporis partem; non omnino absimile verò mihi videtur alias fortè requiri qualitates quibus mortificentur, aut enerventur morbifica corpuscula, quàm quæ acidis salibus contrariæ sint, ac proinde remedium quod corpuscula suppeditat particularibus hisce noxiis corpusculis corrigendis aut enervandis idonea specificum dici meritò debere.

Vlterius autem hîc considerandum venit, ut in corpore variæ coagulationes esse possunt ex salinis corpusculis manifestè acidis factæ, ita aliæ fortè productæ fuerint à corpusculis, sive sapore salinis, sive secus, quæ manifestè acida,

acida non sint, sed contrariæ potiùs naturæ, quod cùm à Medicis considerari non soleat, magni licèt meo quidem judicio momenti sit, eo fortè accuratius probari deberet.

Curiositate interdum motus liquorem feci, sapore nec acidum, nec urinosum; cui, cùm affudissem modicam distillati liquoris quantitatem, qui nec acidus, nec urinosus, nec lixiviatus erat, brevissimo is temporis spatio, non multis fortè minutis in corpus consistens adeò coagulabatur, ut licèt lati orificii vas inverso deorsum orificio teneretur, nihil tamen efflueret.

In alio nondum in lucem edito Tractatu docui, si in solutionem quampiam, cujus faciendæ artem illic doceo, spiritum urinæ alteriusve volatilis alcali stillaveris, Gelatinam mox producendam, quæ consistentiâ & colore commune *amylum*, starch, lino rigefaciendo mox adhibendum referebat.

Similem Gelatinam, sed magis diaphanam feci, plus vice simplice, absque cujusquam subsidio quod fuerit sensibiliter aut acidum, aut urinosum.

Vt autem ingeniosos quosdam convincerem, non sine aliquo eorum stupore præparatam à me substantiam iis ostendi absque subsidio urinæ, aut salis cujusquam volatilis, atque interdum in ictu ferè oculi, quæ minutis paucissimis summè rectificatum inflammabilemque vinosum spiritum, bis terve se ipsâ ponderosiorem solidam in massam coagularet.

Atque ut ostendam necesse non esse ut liquor multum, aut sensibiliter etiam acidus sit, quò animalem substantiam coagulet, ut, quemadmodum superiùs observavi, spiritus salis albumen ovi coagulavit: addam hîc loci à spiritu vini bene dephlegmato, idem omnino, & melius fortè efficiendum.

Propositio Tertia.

Specificum remedium, ægrum interdum juvare poterit præcipitando peccantem è sanguine aliòve humore corporis materiam.

QUamvis præcipitatio sæpe consequatur acidorum aut alcalium per corpuscula contraria mortificationem, de ea tamen agendum seorsim putavi: observavi enim quædam acida, alcaliaque conjungi posse quanquam nullam contrarietate sua præcipitationem producant; atque aliunde variæ existere præcipitationes possunt, in quibus ne vestigium quidem hostilitatis apparet, licèt probe noverim multos ingeniosos viros, qui ex hoc effectu, sat superq; argui putant, quòd hostilitas acidorum, atque alcalium illius causa sit: at hoc supponi non debet, sed probari collateralibus experimentis, quæ ipsius hypothesis veritatem, non supponant: verùm ut nostra ad exempla progrediamur, novi, atque alibi commemoro varios spiritus urinosos, quos absque ullo manifesto conflictu, aut præcipitatione acidis menstruis commiscere possem: at-

que ex alia parte acida, atque alcalia quæ mutuis suis reactionibus manifestum conflictum excitabunt, si competente proportione commixta fuerint, coalitionem ex mixtione, non præcipitationem sortientur: ut exemplis declarari poterit in quibusdam mixturis spiritus salis Ammoniaci (ex sale tartari aut cineribus claviculatis confecti) & spiritus nitri, aut aquæ fortis: atque etiam quoties spiritus urinæ, spiritusque salis, certâ quadam proportione commixti coalescunt in corpuscula ex quibus sal ammoniacum conficiatur, quod liquorum illorum phlegmati innatat.

Sed ad propositum mihi scopum magis facit, quòd præcipitationes esse queant; in quibus, quicquid quidam sibi fingant, nec tumultus nec contrarietas appareat; ut, cùm argento in aqua forti soluto, menstruoque triginta, aut quadraginta partibus aquæ distillatæ, aut pluvialis diluto, si nitidæ ex cupro laminæ solutioni immergantur, præcipitabitur ex ea lentè admodum in formâ calcis metallum, in formâ, inquam, calcis metallicis & salinis particulis simul incorporatis constantis, aut sub initium saltem in forma squamarum argentearum fulgentium, instar candidarum splendentiumque quorumdam pisciculorum squamatum.

Quadam pariter methodo à me effectum est ut aurum solutum circa corpus in solutione suspensum quiesceret, in forma selectæ profundiusque coloratæ calcis ex auro purissimo: sed *silentis*, ut ita loquar, præcipitationis facilè videre poteris exemplum, si vel Romanum, vel Dantiscanum vitriolum affricare placuerit acutiori cultri laminæ, aquâ, aut sputo madefactæ: tum enim in ictu ferè oculi laminam subrubra quædam substantia cooperiet, quæ tum colore, tum aliis è signis Cuprea omnino videtur: hîc autem monendus es, non ex solutionibus tantùm acidorum ope factis, ut vulgò putatur, corpora hunc in modum præcipitari posse: re enim diligentius examinatâ comperi quædam in natura esse præcipitantia, quæ *tacitè* præcipitant quædam corpora in urinosis menstruis aliisque nequaquam acidis dissoluta.

Scio suspicari quempiam nec immeritò posse ejusmodi præcipitationes periculosas fore; heterogeneorum in sanguine corpusculorum productione, quæ præ pondere aut crassitudine evacuari facilè nequeant, quam quidem suspicionem experientia melius diremerit: dici interim potest *primò*, licèt quoddam ex ipsa præcipitatorum corpusculorum mole commodum oriri possit, hoc longè minus fore periculo ab actuosis nimium, hostilibusque particulis imminente, quæ morbum aut produxerunt, aut auxerunt; *secundò* necesse non esse ut omnes concretiones iis constent corpusculis, quæ præ mole sua è sanguinis massâ ejici nequeant: lapideam enim videmus materiam, quæ ut ex Chymicâ ejusdem analysi patet, composita admodum est, ad omnes corporis partes ferri posse: porro memini notam mihi fuisse Dominam quamdam cujus è linguæ inferiore parte paulò antequam rem mihi narravit, extractus est lapis, jam Medici porro qui magnam mineralium aquarum quantitatem ferro impraegnatarum, quales comperi *Tunbrigitanas*, præscribunt, aut sulphure impraegnatarum,

rum, quales *Bathonienses* quædam sunt, spem omnem restituendorum sanitati ægrorum inde maximè concipiunt, quòd minerales particulas in massam sanguinis, adeoque in intimas corporis partes devehi putent: dici *tertiò* potest præcipitationes fieri posse ex rebus in sanguine contentis, ope remediorum quæ ad sanguinem non penetrant: Medici enim chalybem interdum crudum, æquè ac præparatum ministrant quo sanguinis aciditates mortificentur, licèt metallina corpuscula, quantum quidem scimus, ad sanguinis massam non penetrent: in hæc enim, materia circulatione sanguinis in stomachum, visceraque ejecta agit: horum siquidem in ipsa operatio probabiliter concluditur ex nigredine excrementis communicatâ à chalybeatis: si quis autem chalybem præparatum puta cum sulphure, viscerum per poros extremaque *capillarium* in ipsam sanguinis massam penetrare voluerit, tum meritò quis petierit cur natura præcipitata corpuscula iisdem meatibus expellere nequeat, per quos compositæ sulphuris ac metalli concretiones ingredi potuerunt. Dici *quartò* poterit non immeritò, nec absque aliqua probabilitatis specie experientiâ jam, *præcipitantia* probata esse remedia: ut enim omittam, quod eruditus Sennertus indicare videtur, quibusdam in casibus morbum superari febrili materia ex corpore præcipitatâ: quidam Medicinæ Professor, qui licèt quibusdam ejusdem dogmatis assentiri nequeam, quædam sat insignia circa fermentationem, febresque tradidit: hic itaque Kergerus inquam disertis verbis mox referendis asserit * per 14 annos mille & plures febri correptos curâsse se absque venæ sectione, purgatione, sudorificis, &c. simplici remedio præcipitante de rei hujus veritate ex Germania certior fieri volui, sed frustra, comperi tantùm quempiam Imperatoris Medicum in tractatu nuper edito profiteri propendere se ut id verum esse putet.

Eò facilius credidero magnas optatasque mutationes in fluidis corporis partibus contingere posse ope appropriatorum *præcipitantium*, si verum fuerit quod multis à Medicis unanimiter traditur, qui multos morbos sanguinis aliorumque corporis humorum putrefactioni ascribunt; licèt enim quibusdam de causis inducar ut te orem ne me quidpiam super remedio mox commemorando roges, quia tempus nondum est, ut hac super re tibi satisfaciam, historicè tamen hîc te docebo, quod fortè mirum existimabis, quamdam esse in rerum natura substantiam, quæ putrefactioni potenter adeò resistit, ut cùm, paucula ejusdem grana demissa fuissent in aquam, quæ omnino graveolebat

* " Ego ab anno 1649. in hunc diem per integros 14 annos ultra mille Febricitantes sine " Venæ sectione, sine Purgatione, sine Sudorificis, sine Diureticis, sine Alterantibus, sine Corroborantibus, sine Topicis, & siquid prætera, unico ferè Medicamento præcipitante, Deo " in primis benedicente, curavi; non considerando, an Febris sit intermittens, an continua, " an tertiana vel quartana (quæ tamen difficiliùs curatur quàm aliæ) nec expectata coctione, nec habito respectu sexûs, (ne puerperis quidem exceptis) ætatis, anni, temporis, vel " aliarum circumstantiarum: & quidem paucorum dierum spatio sine recidiva vel aliquo " notabili incommodo, nisi ubi æger ipse per incontinentiam de novo Paroxysmos provocâsit. *Kergerus de Ferment. sect. 3. cap. 3. pag. mihi 250.*

ac tam terrum in modum, ut odorem, nisi unde scivissem, à cadavere emanasse crediturus fuissem, ut paucula, inquam, medici hujusce liquoris grana agitatione per tetram hanc fœtidamque aquam diffusa, quæ oculo turbida non videbatur, ex ea præcipitaverint tenuem, levemque fœculentiam: qua separatâ residuus liquor omni fœtore liberatus est: neque ullum ipsa in fœculentia fœtorem percepi; quod autem observatu dignum est, peracta hæc omnia sunt paucis omnino minutis, cujusdam *præcipitantis* ope sapore nec amari, nec acidi, nec urinosi, ex quibus omnibus sagaciores rerum exploratores non inutilia documenta hauserint.

Propositio Quarta.

Interdum Specifica remedia operari possunt peculiari cordis roboratione, aut etiam sine hac aut unà cum hac, partem affectam corroborando.

VIx hanc observationem sat demonstraverimus, nisi quidpiam dixerimus de difficultate quadam maximi momenti, quæ non paucos è recentioribus Medicis diu multumque vexavit: utrùm scilicet quædam existant medicamenta sympathica Capiti, Cordi, Jecori, &c. quæ proinde *Cephalica, Cardiaca,* & *Hepatica,* &c. dici mereantur; aut ut clariùs aliquantò mentem eloquar, utrùm quædam medicamenta peculiari modo huic illive particulari internæ corporis parti prosint. Partem affirmativam plerique per varia sæcula Medici, sed levibus, vereor, innixam fundamentis tenuerunt: at plurimi jam, non tantùm negativam propugnant, sed desertam à se opinionem derident: quidam enim insultantes aiunt perridiculum quid esse ejuscemodi quampiam sympathiam mortuum inter medicamentum, partesque viventis corporis admittere: quasi famuli instar Medicus mitteret medicamentum ut partem malè affectam à se velut in tenebris inventam bene & salubriter afficiat: ita tamen omnino censeo fieri posse ut medicamentum ad particularem quampiam partem hoc sensu pertineat, quod huic licèt non soli, peculiari modo prosit; quod fortè ob quampiam rationum mox commemorandarum contigerit, ac primùm cùm mecum ipse perpendo fixas corporis partes, ut Cor, Cerebrum, Jecur, Renes, &c. peculiarem sibi habere structuram, qua quævis pars ab alia discrepat, ac verò simillimum esse fluidarum etiam partium, ut fellis, sanguinis, lymphæ, &c. distinctas esse texturas, contingere posse verosimiliter puto ut corpuscula remedii in stomacho dissoluta, atque huc, illucque liquorum corporis vehiculo circumlata, juxta determinatam figuram, molem, rigiditatem, aut flexibilitatem, motum, &c. aptiora sint, quæ ab una parte corporis, puta cerebro, corde, &c. quàm ab aliis detineantur: quæ proinde dum in ejusdem poris commorantur, aut ejusdem fibris sese associant, aut congruas

quibus caret particulas subministrant, aut si his non careat, ejuscemodi quæ roborato ejusdem, ut aiunt, Tono, ei beneficæ sint. Hac autem corroboratione fiet ut pars illa morbificæ materiæ actioni, aut hostilitati resistat, quam vulgò observant Medici à partibus vegetioribus ad debiliores deturbari: ut patet in iis qui podagræ obnoxii multùm sunt: in quibus vitiosi humores sæpe à nobilioribus partibus, si robustæ sunt, ad debilitatos frequenter articulos projiciuntur: hinc podagra, si res rectè geratur, ad vitam producendam conducere creditur: porro hic loci memini nôsse me Medicum eruditum qui multùm peregrinatus fuerat, quique proinde vario usus erat victu, peculiari adeò Gingivarum laborâsse infirmitate ut licèt vina quæcunque moderatè bibere posset, aquæ tamen vinariæ potu, odontalgiam subitò contraheret, qua de re aliquando mihi conquestus est. Sed hæc obiter: jam enim probandum, atque illustrandum est quod dicebam de aptitudine medicorum quorundam corpusculorum ad sui associationem cùm corpusculis partis cui profutura sunt; quem in scopum intuebimur quod in nutritione, lactentium præcipuè pusionum contingit: in iis enim unicum alimentum, puta lac, præter varia excrementa, ut crassiores viscerum fæces, ac magis fluidas vesicæ, oris & nasi, pororum cuticulæ, &c. magnam corpusculorum copiam suppeditat, quæ non tantùm detinentur, sed assimilantur insuper partibus variè contextis, & constructis, putà cerebro, cordi, ossibus, &c. cùm alioquin tam copiosum ejusmodi partes alimentum recipere inde nequirent, ut eo ipsarum dimensiones crescerent. Considerandum pariter venit quasdam partes in passionibus Cartilaginosis, osseas tempore evadere, quæ mutatio ad meram spectare exsiccationem probabiliter non videtur, ad exsiccationem, inquam, à nativo calore pro ætatis incremento productam.

Secundò amicæ specifici remedii corpuscula non tantùm confirmare poterunt partis cujuspiam determinatæ valetudinem, sed etiam, quod ad rem præsentem magis facit, sanitati restituere eandem pristinæ poterunt, duabus, tribusve de causis.

Primò enim amicæ particulæ obstruentem, aliamve morbificam materiam ita modificare poterunt, ut faciliùs, tutiusque ejiciatur quod quidem præstant, non tantùm ut sanguinis massam imprægnant, atque ita ab eo ad varias alias partes circumferri possunt, sed peculiari etiam textura, motu, &c. peculiari modo respicere poterunt peculiarem illam modificationem, quam vitiosa materia ex sua in hac vel illa determinatâ parte commoratione contraxerit: quòd autem diversa affectæ partis structura naturam *Materiæ Morbificæ* variare possit, inde inter alia colligo quòd docere soleant Medici, licèt observationem hanc non semper veram comperrerim, petrescentem calculo laborantium materiam in renibus esse subrubram, ac flavam, sed in vesica albam, aut albo-cineriam, lapillosque in partibus priùs commemoratis generatos friabilioris, levioris que esse texturæ, quàm sint lapilli in vesicâ generati: quorum quidam admodum duri sunt, si præsertim comparatio instituatur cùm latiori-

bus,

bus, quos habui, ex felle, aut vesica robustorum animalium extractis. Cùm itaque *Specifici* corpuscula, sanguinem, aliudve quodvis vehiculum disponere queant ad operandum instar, menstrui appropriati in materiam peculiariter modificatam, quæ obstruit, aut malè afficit Jecur, exempli gratia, conflatum ex iis remedium parti illi perutile fortè futurum fuerit, dum morbificam materiam ad expulsionem parat: sed eandem partem, alio etiam modo juvare poterit. Ita enim agere poterit in fibras, stabilesque partis affectæ portiones, ut vires inde trahat quibus excitata suum ejicere hostem possit. Firmitatem enim, roburque fibris partis communicare poterit: ejusdem quoque immoderatam, seu caliditatem, seu frigiditatem contemperare poterit.

Acidum, aliasve incongruas particulas in minutis partium stabilium intervallis, atque in ipsis etiam fibrarum poris fortè mortificabit: fortè etiam convulsiones, spasmos, aliosque inordinatos motus, qui prohibent ne agat, vimque suam exerceat, compescere poterit: relaxare poterit, aut dilatare poros juxta operis faciendi exigentiam. Cùm itaque hunc ferè in modum corpusculorum benignorum ope materiam expellendam præparaverit, *partemque* ipsam, ad eam expellendam disposuerit, partem tum excitare poterit, suum ut ipsa officium obeat, irritatione fibrarum, aut organorum moventium, aut eorum stimulatione ad exonerationem materiæ peccantis. Vt exigua Cantharidum dosis irritatione, vi, sed non tutò urinam è vesicâ ejicit, ac simul arenam, seu minores calculos, excrementitiumque limum priùs ipsi molestum.

Hocque exemplo confutamus illud quod tantâ fiduciâ proponebatur ab iis qui remedia specifica rejiciunt: hîc enim medicamentum habemus quamvis periculosum cujus corpuscula peculiari adeò modò ad vesicam spectant, organaque urinaria, ut licèt sanguinis massæ commixta, ab eo ad alias etiam partes corporis indiscriminatim ferantur, cæteris tamen illæsis, vesicam admodum irritent, determinentque ad ejus quod continet, excretionem: cùm autem objici possit, primum trium modorum, quibus animadvertimus particulari parti opem à *Specifico* ferri posse, secundo contrarium videri, primus enim partis corroborationem spectat, secundus relaxationem, atque irritationem, duo omnino respondeo, ac primò quidem cùm pars interdum esse possit in naturali, interdum in statu præternaturali, in *priori* remedium mereri posse interdum nomen *benigni*; atque *appropriati* quia servat eam sanam, quod roboratione maximè fit; atque in posteriori mereri posse appellationem *Specifici*, quia ad pristinam ei restituendam sanitatem juvat.

Respondeo secundò, quamvis quò sanitas recuperetur, sæpe multùm expediat, atque etiam interdum necessarium sit, ut medicamentum materiam, partem lædentem evacuet, hanc tamen evacuationem sæpe multùm ipsa partis corroboratione promoveri, hinc enim fit, ut ipsa se exonerare queat, idem porrò medicamentum continere poterit, ac communicare sanguini corpuscula discrepantia adeò quoad figuram, molem, motum, &c. ut utroque modo successivè juvari pars ac restitui sanitati possit: ut animadvertunt Medici Rhabarbarum

barbarum non tenuioribus tantùm partibus purgare jecur, & bilem, ſed magis terreſtribus corpuſculis, & aſtringentibus illius partis Tonum roborare: [quid prætereà ad illuſtrationem hujus rei pertineat ſuo loco occurret] non abs re fuerit hîc addere quibuſdam in caſibus hanc ipſam corroborationem partis minùs ſanæ reſtituere eandem priſtinæ ſanitati poſſe, cùm quidam morbi ferè ſemper ſint, ut, ita loquar in fieri, hoc eſt diu in parte affectâ ſubſiſtere nequeant, niſi ob debilitatem ejuſdem, & quæ inde ſequuntur; novam ſubinde vitioſam admitteret materiam, quâ fovetur, aliturque morbus: in ejuſmodi autem morbis, ſi ſtructura, tonuſve partis, *ſpecifici* operatione reſtituti fuerint, acquiſitus ejuſdem vigor novæ peccantis materiæ ingreſſum prohibebit, quam in maſſam ſanguinis impellet, ut inde communibus corporis meatibus expellatur: dum natura interim paulatim ſubdere, aut diſſipare, vel alium in uſum convertere poterit minorem illam peccantis materiæ portionem, quæ in parte ægra deſidebat.

Nullum hoc in Tractatu exemplum dedimus, quo oſtenderemus quî ſpecificum remedium ad determinatam partem ægram ſpecialiter adeò ſpectet, ut quis vix crederet ponderoſam lapideamque ſubſtantiam interiùs ſumptam ad curationem fracti in crure, manúve oſſis non parùm profuturam: atque ut teſtimonia Chymicorum prætercam, memini Medicum Germanum inſignibus curationibus celebrem, mira mihi referre de efficacia lapidis in patria ipſius creſcentis quem ab effectu *Oſteocollam* dicunt: maximè ſi peritè præparetur, cujus præparandi modum mihi oſtendit, ſed experiri non licuit: at abſque ulla præparatione expertus admodum Chyrurgus *Fabricius Hildanus* multùm ex propria obſervatione commendat unicam ipſius drachmam optimè pulveratam ad generationem calli quo fracti oſſis partes copulentur: adeò ut moneat juniores, vegetioreſque læſos eo pulvere parcè, ac cautè uti debere ne callum nimium generet, cujus rei inſigne exemplum affert: quod pariter ipſa me experientia docuit, docente eodem Medico Germano, quia aliter, dixit, ipſius præparatione fieret, ut in ejuſmodi hominibus *remedium* generaret callum, & nimiùm citò, & nimiùm magnum.

Propoſitio Quinta.

Interdum Remedium Specificum operari poterit producendo in ſanguinis maſſa eam diſpoſitionem, quâ poſſit natura corrigendo, expellendo, aliiſve idoneis modis, morbificam materiam, aliamve morbi cauſam ſuperare.

QVi attentè obſervavit praxim variorum Doctorum, quique magno cum ſucceſſu Medicinam exercent, Medicorum, facilè animadvertet pleraſque ipſorum præſcriptiones hac niti ſuppoſitione, quòd plerique humani corporis

poris morbi, ſanitatiſque recuperatio, à vitiatâ ſanguinis conſtitutione, ejuſdemque priſtino ſtatui reſtitutione pendeant.

Perutilis hæc ſanguinis mutatio à *ſpecifico* multis effici modis poteſt, *interdum ſeparatim, conjunctim interdum*, ac præcipuè ſequentibus.

1. Subminiſtrando ſanguinis activa quædam corpuſcula, ut non neceſſe ſit medicamentum eam *fermentare*, aut utilem in eo commotionem excitare.

Non hîc examinabo utrùm maſſa ſanguinis intra vaſa hominis viventis contenta, capax necne ſit fermentationis propriè dictæ.

Quare adhibui etiam vocem, *tumultuationem*, ſeu *commotionem*, aut *agitationem*, quæ voces facilè admittentur, ſi alia minùs probetur: ſed quia *fermentatio* jam inter loquendum invaluit, ea voce his præmiſſis abſque ſcrupulo utar.

Sed quia non pauci recentiores Medici, maximè ex quo doctrina Villiſii inclareſcere cœpit, febres tum continuas tum intermittentes poſitas eſſe in vitioſis ſanguinis *fermentationibus*, atque ab iiſdem productas cenſent, ideo *fermentationi* de qua locuturus ſum, quaſi diſtinctivum hoc epithetum, *utilem*, addendum putavi.

Hoc præmiſſo non abſimile vero mihi videtur, ut vitioſa ſæpe eſt ſanguinis *fermentatio*, ita interdum quemdam *fermentationis* defectum eſſe poſſe, aut quamdam tarditatem, quæ vel tollit celerem inteſtinam agitationem rei fluidæ calidæ hujuſcemodi propriam, cujuſmodi in ſanis reperitur, aut debitam per cor circulationem, quam ſanguinis pigritiam ſi pertinax, ac diuturna, varii conſequuntur morbi: jam quamvis varia medicamenta ſint, puta, aromata, aqua vinaria, aliique ſpirituoſi liquores à fermentatis vegetabilibus diſtillati, quæ plerumque, & ſat magno cum ſucceſſu ad accelerandum ſanguinis motum adhibentur: quia tamen calida admodum ſunt, propterea enim à Medicis eliguntur, ob varia ægrotantium temperamenta, variaſque alias circumſtantias periculoſa ſunt, pluſque damni immoderato ſuo calore inferre poſſunt, quàm commodi ſuâ ſpirituoſitate: præterquàm quòd ſanguinis tarditas oriri poſſit interdum à cauſis, quas calida hæc medicamenta non corrigent: memini, cùm experimenti gratiâ moderatè exſiccâſſem particulam ſanguinis humani, vinoſo ſpiritu penitus inflammabili per varias ſaltem horas, quibus experimentum duravit, ipſius ſolutionem fieri non potuiſſe, aut rubram elici tincturam licèt optimè pulverata foret. Cùm tamen ſpiritus vinoſus optimè rectificatus rubicundus ex eâ evaſerit vigeſimâ, & infra, illius temporis parte.

Jam remedium ſpecificum abundare poterit corpuſculis ejuſmodi, ut ſanguine neque moleſtè, neque periculosè calefacto, debilitare poſſint, ac frangere corpuſcula in ſanguine obvia, quæ liquorem reddunt viſcoſum, ac lentum, atque inſipidum ſpirituumque expertem, atque ſanguinis etiam maſſam, ut ita loquar, fermentare, celerique, & amica ejuſdem agitatione efficere ut heterogeneas illas partes aut recrementa eidem priùs commixta ejiciat, permeetque,

meétque, eâ, quâ debet, libertate viscera, quorum capillaria vasa, porique, vix omnino aut certe parcè admodum eum admittebant.

Quòd specificum id præstare possit, eò fortè faciliùs concesseris, si animadvertas à plerisque Medicorum doceri, varia esse *Cardiaca*, quorum quædam temperata dicunt, quædam frigida: ut reipsa corpus, si omnino, certè non sensibiliter calefaciunt, ut uniones, quædam jucunda acida, quæ proinde refrigerare potiùs corpus debent, ut oxylapathum, allelujà, ruta Caprina, Galega: fierique omnino potest, ut corpuscula quibus sanguis condensatur, tardusque redditur, non sint frigidæ, sed calidæ naturæ, quorum proinde operationes, calida remedia juvent potiùs, quàm destruant: ut si albumini ovi agitatione in aquam reducto, quod necessarium non est ad experimentum, sed meliùs illud ostendit, certam quantitatem spiritûs vini bene dephlegmati addideris, non modò viscositatem liquoris non destruet, sed magnam illius partem coagulabit, corpusque longè magis à tenuitate, & fluiditate remotum producet.

Memini, me interdum, experimenti gratiâ facere vegetabilem liquorem, qui, aliquatenus priùs tardus cùm esset, additione spiritûs vini mirum in modum viscosus evasit.

2. *Specificum* massæ sanguinis prodesse etiam poterit eam dilatando, aut attenuando: secundus hic modus primo multùm affinis est, non tamen idem: in isto enim fermentationis sanguinis, seu agitationis præcipua habebatur ratio, cùm hic ejusdem consistentiam tantùm respiciat: quæ quidem magni ad sanitatem momenti est, si enim spissior sit, ut sæpe est, sanguis, non tam liberè, facileque, ut debet, per vasa Capillaria transibit, quæ hinc paulatim obstruuntur, circulatioque hinc magno incommodo retardatur: unde magna sequuntur incommoda: ex altera parte, si tenuis nimiùm sanguis sit, præsertim si nimiùm etiam agitetur, ex vasis facilè effluet, Hæmorrhagiasque gignet, si è corpore fluat, aliosque malignos effectus extravasationem sanguinis comitari solitos, qui liquor cùm extra propria vasa in calido humano corpore existit, facilè putrescit, unde Apostemata, variaque alia molestissima symptomata, oriuntur.

Jam *Specificum remedium* vitiosam hanc sanguinis consistentiam corrigere potest, dum ea subministrat corpuscula, quæ figura, mole, motu, &c. vitiosa sanguinem incrassantia superare, atque attenuare possint, aut certè scindere ac dividere partes ipsius sanguinis quæ hinc ad majorem fluiditatem disponantur: vel certè ejusmodi in eo poros producere poterunt, quibus subtilis ætherea materia qua Atmosphæra abundat, sese in massam sanguinis insinuet, eamque rarefaciat: cùm autem sanguis tenuis nimiùm est, cujusmodi fit non tantùm à quibusdam morbis, sed etiam à quibusdam medicamentis, *aloe* maximè, *specificum* ad laudabilem eam consistentiam reducere poterit, aut suppeditando ei corpuscula quæ facilè complicentur actuosis sanguinem nimis attenuantibus, aut juvando naturam ad expulsionem ipsa transpiratione, aut alio quopiam non molesto modo, particularum illarum nimis activarum.

D 2 3. Tertiò

23. Tertio quoque modo conducere specificum poterit ad sanguinem pristino statui restituendum: si nempe operatione specifici in cor ipsum, sanguinem illud per se transmittere majore microcosmi commodo possit: quod remedium specificum peculiariter huic illive parti prodesse queat, adeoque etiam cordi plerique Medicorum concedunt; qui cardiacorum, quorum, vereor, perpauci hanc appellationem merentur, Catalogum conscribere solent: at cùm alibi hoc in Tractatu ostensum sit quædam medicamenta peculiariter respicere posse determinatam corporis partem, adeoque etiam cor, admittere quis poterit corpusculis *specifici* aut dissolvi quasdam particulas in corde obvias, quibus nobile illud *viscus* irritatione, aut aliter impeditur ne regulariter dilatet se, contrahatque; aut corroborari adeò fibras, motiváque ejusdem organa ut ad moderandam sanguinis transeuntis circulationem disponatur, moderandam, inquam, modo optimo: quòd autem dispositio cordis etiam cùm nullo ejus sensu homines afficiuntur, magni tum quoad valetudinem, tum quoad invaletudinem momenti esse possit, facilè is crediderit qui secum perpenderit, *primò* corpus humanum non esse mortuum aggregatum ex osse, carne, &c. sed exquisitè fabricatam machinam, valde sensitivam cujus partes sæpe cientur à propriis, sed minutis admodum agentibus, quæ mutua in se invicem reactione majora præstare queunt quàm quæ à merâ agentium primò moventium energia expectari poterant: *secundò*, quod primum supponit, dispositionem cordis mutatam licèt fortè insensibiliter insignem producere alterationem posse in motibus sanguinis, inque ipsius per cor transitu, quoad quantitatem, celeritatem, aut utramque: quantum hæc mutatio circulationis sæpe faciat ad sanitatem aut ægritudinem elucescere poterit ex effectibus vehementium ac tenacium mentis passionum, ut observamus quando magnus opprimit dolor, quo cordis meatus quasi angustiores fiunt, cùm sanguis nimium parcè distribuatur, fermentantes spiritus sat magnâ copiâ non generari: ac præter perniciosos alios hujusce statûs cordis effectus, adeò spirituum expers sanguis fit, ut in his Europæ oris ad *scorbutum* disponatur, quo vel producuntur, vel irritantur varii alii morbi: observamus quoque *pudore* sæpe mutari subitò sanguinem, tumefierique in exiguis sub cuticulâ faciei, aliarumque etiam interdum partium vasis; ut patet in virginibus, aliisque delicatioris constitutionis in quibus pars faciei alba pudore rubescit: non absimile quid à magno subitóque gaudio profectum vidi: quamvis autem dolor, quæ apposita ipsi passio est, appetentiam perimere vulgò putetur, rectè tamen regulatâ sanguinis transmissione, in multis sæpe factum est, atque insigne ejusdem rei exemplum ipse vidi, ut gaudium famem multùm imminuerit: cujus quidem effectûs causam ingeniosè, *Cartesius* derivare conatur à variatis dilatationibus, motibúsque cordis: minimè autem absurdum videtur admittere ejusmodi motus oriri posse à corpusculis remedii specifici, quæ afficiendo fibras cordis, eo modo quo gaudium solet profectas à jucundis gratisque passionibus dilatationes, ac contractiones gignere possunt: in cujus rei confirmationem addam primariam quamdam fœminam

minam

minam mihi notam conquestam mihi esse, quòd odore Chirothecarum odoratarum sanguis in faciem assurgeret, diúque illic, quasi aut pudore, aut gaudio perfunderetur, remaneret. Atque idem prorsus in aliis sexus sui observâsse se dixit: sed cùm alio in Tractatu ostenderim quî passiones mentis corporis statum mutare queant, mutato variè sanguine qui per cor transmittitur: ex dictis sat verosimile fit remedium specificum peculiari cordis corroboratione introducere posse, aut restituere sanam sanguini *Crasim*: qui jam rectificatus, & factus hunc in modum vegetus, & corpori opitulari poterit, & conferre ad particularium morborum expulsionem, roborando, atque fortè etiam excitando particularem partem, in qua peccans materia residet, ut domet eam quæ illuc jam confluxit, atque ulteriori accessioni resistat: sanguine itaque ipso bene constituto, æque atque stabilibus partibus corroboratis, specificum Remedium horum effectuum causa, dici poterit curare, licèt lentè, varios particulares morbos: cujusmodi ii sunt quos alibi hoc in Tractatu commemoravi, qui ut durent frequentissimum vitiosæ materiæ supplementum à sanguine circulante recipiant, necesse est.

Propositio Sexta.

Interdum Specificum unire poterit particulas suas cum particulis peccantis materiæ cum iisque constituere neutrum quid, quod facilè proscribi poterit, aut quod non necessariò expellendum est.

HOc maximè proprio genuinoque modo specificum quà tale prodest, quia in hac operatione effectus producitur, aut absque auxilio, aut supra meram qualitatum, ut loquuntur Medici, manifestarum potestatem, qualitatum, inquam, manifestarum remedii: curatio insuper ægri plerumque absque ullo ægri incommodo contingit.

Hic operandi modus, *Specifici*, affinis multum est uni, alterive priùs commemoratorum, ii tamen modi quibusdam discrepant ut colligere licet ex sequela paragraphi hujus dissertationis.

Interdum cùm acidum quoddam sanguinem imprægnavit, seque ipsum in stabili quadam parte statuit, ut Jecore, Splene, Renibus, &c. corpuscula *Specifici* possunt absque sensibili ulla colluctatione, aut conflictu, qui plerumque contingit cùm acida lapidis ab alcaliis mortificantur, ita combinari ut simul cum exiguis peccantis acidi partibus coalescant, cum iisque parvas concretiones constituant, quæ, quòd differant à minutis acidi partibus, motu, figura, soliditate, rigiditate, aut uno, pluribusve ex his, modo, alterius omnino naturæ esse poterunt, quàm acidum, priùs quàm corrigeretur, fuit: hujus rei insigne

gne exemplum illud est, quod alibi de ipsa aqua forti observavi: quantumvis enim corrosivum menstruum sit, id tamen digerendo, atque fortè etiam destillando cum æquali aut duplo pondere ardentis spiritus, comperi liquorem hunc summè acidum ita mutatum ut sensibilem nullam corrosivitatem retineret, acutissimus itaque ipsius fœtor, summaque aciditas non tantùm mutabatur in odorem non gravem, sed & gratum: quidquod gustui etiam dulcis foret: hinc occurrit mihi praxis quædam Præsidis celeberrimi Collegii Londinensis, qui, ut ipse mihi dixit; ægrum magnæ notæ Nephriticis doloribus liberare solebat, præscripta ei sat magnâ spiritus inflammabilis dosi: sed hoc obiter.

Alibi ostendi quid possit vini spiritus in varia alia acida menstrua, quibus eum immiscui, digessique: unde constet non eum in eadem uniformiter agere, ut omnia sunt acida, sed sat diversis modis juxta naturam, proportionemque acidorum corpusculorum quibus vinosi spiritus associantur.

Vt autem pateat hanc mutationem, contemperationemque Mercurii à spiritu vini, produci potiùs à peculiari convenientium utriusque corpusculorum aptitudine, quàm inimicitia vinosi spiritus, quem recentiores quidam alcaliis annumerant, in aquam fortem ut acidam, addam hîc loci purum vini spiritum debita proportione summè rectificata urinæ spiritui immixtum, quem volatilibus alcaliis Chymici ascribunt; cujusque vel guttula linguam adurit, aut tumefacit, hunc, inquam, spiritum aio urinosi spiritus aciem obtusurum, cum quo sal componet spiritu ipso longè moderatius quòd sublimatum, aut quòd præstat adhuc, sed factu difficilius est, in liquorem reductum suppeditat utile adversus varios morbos, febresque medicamentum, paululumque immutatum, magnæ utilitatis variis in Chymicis experimentis *menstruum*.

Pauca grana vitri Antimonii absque additione facta sumpta interiùs, vehementer emetica sunt, & Cathartica: sed quamvis vinum, nihil prohibente copioso ejusdem spiritu, si bene imprægnatum fuerit corpusculis hujus vitri, supernè, infernèque violenter sat purget, spiritus tamen aceti ex vino scilicet degeneri, si competenti tempore digeratur super vitrum hoc optimè pulveratum, cùmque liquor sat imprægnatus est particulis vitri, si ab eo abstrahatur, ab antimonialibus acetosisque corpusculis minutæ plurimæ concretiones emergent, quarum multa esse grana queant, absque ulla supernâ infernâve purgatione: unde quis conjiciat utilem omnem à medicamentis mortificationem ab acidis non oriri: cùm ipsa etiam acida, ut patet, corrigant: ac quâpiam fortè ejusmodi combinatione contigerit, ut quædam venena [neque enim uniformem eorum omnium operationem, aut constantem in cor impetum puto] domari possint.

Atque ob hanc fortè causam non minùs probabiliter quàm ob ullam aliam fuerit, quòd quis à scorpione ictus curari possit contrito hoc animali super vulnus, ut multi Medici præscribunt, utque quidam mihi notus expertum se esse dixit in se ipso, aliusque quidam in milite, fælici successu: cùmque mecum ipse perpendo quàm variæ, multiplicesque Corpusculis adaptari queant figuræ, ex

ex quibus fiant aggregata ab ambabus partibus componentibus valde discrepantia: vix vero absimile putem in ægri corpore, corpusculorum peccantis materiæ, ac remedii tam utiles existere posse combinationes, ut inde concretiones innocuæ, sin minùs beneficæ, existere queant.

Si per otium liceret, atque expedite judicarem, plura addere possem exempla mutationum, colorum, odorum, saporum, aliarumque qualitatum quæ ex minutis discrepantium corporum partibus oriuntur, facilè, inquam, plura possem addere exempla, & disserere de eo quod coalitiones ejuscemodi consequitur; cùm autem id sat alibi præstiterim, hîc magis è re fuerit indicare, cùm particula peccantis materiæ *remedii specifici* particulæ associatur, combinatione eam in melius mutari posse, non figurâ tantùm & magnitudine mutatis, sed adaucta etiam, aut imminuta ejusdem rigiditate, unde de novo ipsius motus modificetur: ut ex qualicunque demum ad ea quæ ex corporum coalitionibus naturaliter consequuntur, attentione judicabis: addamque quasi ex *abundanti*, concretiunculas unione materiæ morbificæ cum corpusculis Medicis factas non tantùm evadere posse innocuas, sed aliquando etiam beneficas: quod illustrari potest ex ulteriori sublimati communis præparatione: quamvis enim hæc substantia sit summè corrosiva, adeóque violenta ut paucis ipsius granis interimi quispiam possit.

Facto tamen ejusdem conjugio cum minore etiam Mercurii pondere, qui corpus & insipidum, & inodorum est, corrosivum sublimatum alteratum adeò fuerit, domitumque, ut vertatur in id quod Chymici, quia acumine caret *Mercurium dulcem* vocant, qui si rectè præparetur, atque ad multa etiam grana detur, non tantùm innocuum quid plerumque est, sed optimum remedium, idque sæpiùs quàm Medici fortè norint.

Commemorata mox ratio probabile nobis argumentum suppeditare poterit, quo ostendamus, nihil prohibentibus *Specifici* digestionibus, mutationibusque, quas in transitu pati potest, salutare id posse esse remedium, cùm ad partem curandam accesserit: licèt enim remedii corpuscula in suo ad partem affectam itinere multùm mutarentur, fieri tamen poterit, ut alterata hæc corpuscula, vel hac ipsa alteratione Medica evadant: cùm his etiam mutationibus apta fieri possint, cùm ad partem affectam pervenerint, ut arctè combinentur cum quibusdam corpusculis sive materiæ morbificæ, sive aliis, quæ illic reperiunt, cum iisque componant novas concretiones quæ novæ jam sint indolis, ægróque amicæ: huic quidpiam analogicum observare licet in *Asparago*, qui manducatus varias subministrat particulas, quæ commixtæ particulis renum, aut vesicæ novum odorem producunt, admodum diversum tum ab odore urinæ, tum ab odore ipsius plantæ: ita si Terebinthina selecta interiùs sumatur, miscet in renibus & vesicâ minutas suas partes cum partibus illic obviis, unde emergent corpuscula urinam imprægnantia odore admodum diverso ab eo qui ad utramvis horum liquorum spectat, cùm violarum instar fragrantiam sæpe spiret.

Priusquam

Priusquam huic Tractatui finem imponam, non inutile fortè fuerit mentionem facere difficultatis quæ, scio, objici poterit sin minùs contra præteritam dissertationem, certè quà infringi videretur vis ejus, proportióque, cum scopo, mihi hoc in opere proposita : dici enim poterit, cùm argumenta mea, explicationesque supponant *Remedia Specifica* interiùs sumi, constat tamen à specificorum assertoribus, specificis connumerari quædam quæ per os in corpus non immittuntur, sed exteriùs tantùm applicantur, aut superficie tenus tantùm tangunt, ut patet in *amuletis, annulis*, &c. ad diluendam hanc magni momenti difficultatem, varia, memini, alio in Tractatu dixi.

Non abs re tamen fuerit, pauca quædam etiam hîc respondere : notandum, ideo præsertim non paucos Medicos rejicere, & quosdam etiam deridere *externa specifica*, si ita loqui liceat, quòd primò pars medicamenti, nam de massa ipsa constat, in corpus penetrare nequeat, quòd secundò quamvis tenuior *specifici* pars fortè introducatur, ea nimiùm minuta sit, quàm ut producat in corpore ejusmodi mutationes, cujusmodi ad peccantium humorum expulsionem, morbumque superandum requiruntur.

Quod ad priorem rationem attinet sat multis alio in Tractatu ostendi †, hominis cutem, licèt integrum, continuumque corpus videatur reipsa esse magnâ pororum multitudine perforatum, quorum multi in alutis etiam mortuorum animalium conspicui sunt, aliique manifestè deducuntur ex guttulis innumeris cutem totam, erumpente primùm sudore, cooperientibus : quòd autem his poris intromitti possint subtiliores particulæ remediorum exteriùs adhibitorum variis è phœnomenis, cujuscemodi hæc sunt, elucescere queunt : aqua penetrabit poros selectæ vesicæ, dissolvetque salem tartari, aut saccharum candidum inibi contentum : liquorem quemdam præparavi, cujus licèt calore non agitati vapores celeriter penetrarent varias mortuorum animalium membranas, manifesteque agerent in corpora metallica his involuta.

Lippis etiam, ac Tonsoribus notum est Mercurium, seu argentum vivum exteriùs in unguentis cingulisque applicatum per cutis poros sese introducturum, invasurumque internas corporis partes, ibique diutiùs interdum remanere & operari violentiùs quàm Medicus velit : intromissa autem semel *specifici* corpuscula in interiores corporis partes, facilè quis conceperit, qui ulteriùs procedere queant : sub cuticulâ enim aut prope plurima sunt capillaria vasa, ut vix hîc aviculam vase quopiam non perforato infigere possis: ut patebit exiguâ sanguinis guttâ quæ ex facto recens foramine quantumvis parvo effluet : cui exemplo, alia multa si opus foret addere possem, capillarium vasorum multitudinis, & propagationis sub superficie cutis, quæ pleraque sanguinem, licèt eorum nonnulla alios etiam succos vehere queant, suaque exonerare recrementa aut sudore aut insensibili transpiratione per poros cutaneos : cùm itaque capillaria hæc vasa quantumvis parva suas habeant cavitates continuatas vasis, quorum minores adhuc sunt cavitates, hisque mediis cum vasis quorum majores sunt cavitates,

† Tentamen porositatis corporum.

cavitates, quæ maximorum vasorum rami sunt, corpuscula medicamenti in capillaria vasa semel introducta, facili transitu ope liquorum quos continent, in majores præcipuarum venarum ramos insinuare sese poterunt, atque ita vi circulationis, massæ sanguinis commisceri, ejusque vehiculo facilè convehi ad omnes corporis partes: ut sæpe observatum est. † Amuleta Arsenicalia super pectus gestata licèt vix carnem tetigerint, magnâ cor intemperie disturbârunt, noxiáque alia aliis partibus symptomata pepererunt: atque ab insignibus etiam authoribus commemoratum reperio, Cantharides, manu atque interdum etiam in perâ gestatas, noxia sua effluvia ad vesicam usque transmittere, in qua magnum dolorem excitent, aliaque inducant symptomata. Quod ad alteram rationem attinet, ob quam *Specifica* rejiciuntur, quòd scilicet effluviis tantùm in corpus penetrare queant, quibus interno superando morbo par inesse vis non videtur: hanc difficultatem hunc in modum diluo.

1. Corpuscula ab exteriore medicamento in corpus intromissa plura fortè, plusque proinde valentia fuerint, quàm homines sibi persuadeant: quod probabile fit ex magna multitudine odoratarum, adeóque sensibilium expirationum, continuè, diuque ab ambrâ griseâ, moscho, fele odorato, multòque adhuc magis à mixtis ex arte factis emissarum: quòd autem subtilia effluvia etiam absque caloris ope celeriter possint penetrare membranas tantâ copiâ ut agant in corpora stabilia iisdem cooperta, paulò superiùs insinuavi, factoque experimento pluribus ingeniosis viris ostendi.

2. Corpuscula medicamenti suam retinere naturam poterunt, operandi facultate non amissa licèt per cutem quasi filtrentur, ut ex Mercurio colligi potest, quem superiùs diximus repertum in formâ argenti vivi in corporibus quorundam qui nimiùm sæpe Mercurio inuncti fuerant, Mercurio, inquam, in unguentum aliis cum unctuosis reducto, quo quidem æger tam violentam, tamque diuturnam pati salivationem poterit, quàm si bolos ex Mercurio deglutiisset. Sæpe etiam observavi, quod haud dubiè sæpius ab aliis observatum est, exiguo opio aliis Emplastrorum ingredientibus mixto, exteriùs applicato acutos interiorum partium dolores esse ablatos, licèt sat ab Emplastro remotarum.

3. Corpuscula autem *Specifici* sæpe violentiùs agere possunt intromissa per cutem, quàm si medicamentum è quo effluunt, interiùs sumptum fuisset, quia si per os sumptum fuisset, particulæ dividi potuissent, aut etiam fortè ob dilutionem, suique cum aliis Chyli particulis combinationem, multùm alterari, fermento, aut menstruo stomachi, earumdem per viscera filtratione, longoque ac sinuoso per eadem, lymphæque ductus transitu, priusquam ad cor pervenerint, ut cum sanguine misceantur: cùm corpuscula externi *specifici*, ubi cutem prætergressa fuerint Capillaria statim sub eâdem sanguinis vasa subeant, eorumque ope mox immisceantur sanguini circulanti, unde non patiuntur eas al-

E terationes,

† Vide fusè de hac re disserentem doctissimum Diemerbroek de peste, lib. 2. c. 11. in Annotat.

terationes, quas alia medicamenta, priusquam sanguini consocientur, pati necesse est.

Vnde patet errare omnino eos Medicos qui putant partes tantùm quas immediatè tangit, curare posse, quòd existiment ejusdem corpuscula ultra partem corporis medicamento vicinam non progredi: quæ quidem argumentatio licèt veniam mereretur tum, cùm sanguinis circulatio nondum esset detecta, at cùm jam sanguinis circulatio, intercursusque inter distantes corporis partes, innotuerint, argumentum ad rem nihil facit.

Hic autem admonebo cujuspiam, quod nusquam memini me legere, corpora scilicet exteriùs applicata esse interdum quorumdam morborum *specifica* remedia, adversus quos nihil posse quis judicaret ex eorum interiùs sumptorum effectibus: ita Camphora deglutita, seu pauca tantùm ejusdem grana sanguinem admodum calefaciunt, commendantur etiam à Medicis nec immeritò adversus malignas quasdam febres: Camphora tamen exteriùs applicata faciei rubedinem tollit, quæ à calore sanguinis oriri creditur, adhibeturque in unguentis contra adustiones. Ita spiritus vini, qui dum potatur, tam calidus est, optimum ad extinguendum adustionum ardorem remedium est, maximè si pars maturè eo irroretur: panis, tam moderatum, temperatumque alimentum, cùm manducatur, masticatus tamen exteriúsque applicatus varios adversus morbos plurimùm valet: atque senem, peritumque Medicum novi qui infantes non facilè quidpiam deglutientes purgare solet quopiam ipsorum umbilicis applicato, quod iis neque colore, neque odore, neque tormine offendiculo sit: idque ut ipse mihi non semel confessus est, usitatum quodpiam alimentum est, quo ipse, ut & alii plerique, haud præparato utor sæpiùs. Quid foret ipse mihi indicavit, sed nondum id experiri mihi licuit.

Vt quod dicebamus de possibili externorum specificorum efficaciâ minùs improbabile videatur, non abs re fuerit observationes quasdam indicare nostræ doctrinæ admodum congruas: quamvis autem quæ offerenda sunt; non omnia *specificorum* appellationem mereantur, attamen præterquam quod eorum quædam hoc fortè nomen merebuntur, ostendent omnia simplicia medicamenta exteriùs applicata adversus internos corporis morbos plurimùm valere posse.

Externa specifica quamplurima Medicorum è libris commemorare possem: nulla tamen recensebo, quod ut quid sentiam ingenuè dicam, quæ traduntur ab his remedia licèt multùm collaudata, ab ipsis tamen laudatoribus parum fuerint examinata: satque impræsentiarum fuerit pauca quædam afferre exempla aut propriâ, aut amicorum experientiâ mihi nota. Vnica tantùm Galeni observatio, quam solemnibus & disertis verbis tradit, quamque alii etiam præstantissimi Medici probant, prima omnium proponetur: hæc itaque historia est à Galeno relata de radice pæoniæ, quam cùm puer quidam per multos menses epilepticus collo appensam gestâsset, hujus morbi impetum nullum sensit, quamdiu eam gestavit, quam cùm fortè deposuisset morbus iterum ipsum invasit;

vasit: applicatâ tamen rursus radice iterum liberatus est: quod cùm Galenus observâsset, radicem explorandi rem certiùs gratiâ seponendam curavit, cùm autem paroxysmus renovaretur, eam solito successu rursus adhibuit: in eadem vixi domo cum docto, magnique judicii viro paralysi obnoxio, qui à violentis sæpe spasmis, citò, & ut plurimùm liberabatur gestatione, aut tractatione dentis veri Hippopotami, aut equi fluvialis: mihique is asseruit, cùm eum ad tempus seposuisset, ut amico fortè commodaret, paroxysmos rursus æquè violentos redituros.

Memini quoque, cùm ipse per multos annos spasmis obnoxius essem, conquestusque de iis fuissem Medico cuipiam qui per frigidas regiones multum peregrinatus fuerat, affirmare eum mihi quòd secum attulisset annulos ex unguibus veri *Elkii* à loco quodam ubi illa animalia vulgò adhibentur, quorum ope variorum se curâsse spasmos dixit; unumque mihi, ut experiret, obtulit, quem eò libentiùs accepi, quòd asseruerit mihi, varios pro veris venditos, similesque suis, adulteratos tantùm esse, aut nullius prorsus virtutis: quamvis autem cùm spasmus suram cruris invaderet, annulus non multùm me juvaret, quando tamen paroxysmi moderati tantùm erant, aliisque in partibus, maximè manibus solatium sensi tam frequens, & tam subitum, ut rei insolentiâ obstupescerem, remediumque quavis nocte prope lectum, ut ad manum esset, ubi res exigeret, locarem: meritò autem mirabar, cùm spasmus pedes, digitosve pedis invaderet, sedari dolorem licèt annulum digito tantùm applicarem: quam ob causam illius jacturam ægrè tuli.

Cùm Medicus quidam insignis mecum de *patiente* quâdam suâ, incontinentia urinæ & molesta, & propudiosa laborante dissereret, empyricum ipsi suggessi remedium alio in Tractatu commemoratum, cujus successum nec promitterem, nec omnino negarem: quod quidem tutum sin minus efficax foret: simplex hæc erat substantia ad regnum animale pertinens gestanda in sacculo indusium inter, & cutem: gratias porro amplas diu pòst Medicus mihi egit, qui effectum se miratum dixit, observasseque se cùm patiens eam tamdiu gestâsset, ut virtus jam deficeret, hoc est juxta me, ut effluvia omnia exhausta ferè essent, iterum remedium adhibere patientem debuisse ut sana liberaque perseveraret.

Equidem futurum non existimo ut tria prænominata *appensa*, aliaque remedia commemoranda semper succedant: atque non improbabiles quis rationes afferre poterit, cur uniformis non semper sequatur effectus: sat est quòd interdum succedant, cùm inde manifestum fiat fieri posse ut exteriora medicamenta in morbos internos agant.

Cùm quondam peritissimum quemdam celeberrimi Collegii Londinensis Medicum invisissem, horologium modo novo constructum in domo observavi, cùmque ipsi dixissem me simile quidpiam eo in loco priùs non vidisse, monuit, ne eum ditem, adeò, aut vanum putarem, ut quid tam carum emeret. Sed fuit, aiebat aulici cujusdam, quem mihi nominavit, de cujus filiâ hanc mi-

hi historiam retulit. Hæc scrophudosum in collo tumorem patiebatur: quem pater ægrè admodum ferebat, quòd metueret ne propterea dotem supra facultates augere cogeretur: Medicum itaque, de quo mox, consuluit: hic cùm difficilem curatu tumorem hunc existimaret, nec continuatis diu remediis eam torquere vellet, *Aulico* dixit, si posset ipse eam ad remedium quoddam admittendum inducere, sperare se eam illæsis etiam viribus, & absque dolore sanandam: cùm itaque utrinque de re conventum esset, ducta patiens est in cubiculum ubi in lecto jacebat quidam lento morbo consumptus: hujus manum Medicus *patientis* tumori imposuit, donec conquesta est de ejusdem frigiditate ad intimas tumoris partes penetrante: manus aliquoties imposita tumori est, quàm diu corpus fœtoris expers remansit. Atque hunc in modum profligatus tumor est, *patiénsque* liberata hoc malo: hoc autem horologium Medico, quem rerum curiosarum cupidum sciebat, in grati animi signum dono pater dederat.

Doctissimus hic Medicus insolitum hoc remedium Helmontio ascripsit, qui quidem collaudandus est quòd medicamentum non modò nullius in speciem utilitatis futurum, sed quòd præterea in usu non erat, commendaverit: sed ejus cognitio nostro etiam sæculo antiquior mihi videtur, cùm ejuscemodi quid Plinius commemoret, licèt ab eo ad Helmontium, aut oblivione sepultum, aut non creditum fuerit: præter unum *Franciscum Vlmum*, qui licèt non imperitus observator, celebris tamen non fuit: asserit is aliis frustra adhibitis remediis nobilem se novisse virginem quì hoc modo perfectè curata sit.

Æstate quadam magno meo stupore Hæmorragiis è naso obnoxius fui: cui malo ut obviam irem nunc unum remedium, nunc aliud adhibui, successu sæpe sperato, sed non sat celeri: cùm autem quodam die in paroxysmum inopinatùm inciderem; cujus eventum non nihil formidabam insuetato uti remedio statui, cùmque à sorore, in cujus domo paroxysmo correptus eram *muscum* Granii hominis mortui obtinuissem qui à magnate quodam ad ipsam ex *Hiberniâ* ubi major ejus copia est, plurisque quàm alibi æstimatur, missus fuerat: more solito adhibiturus eum eram, hoc est in nares illaturus, sed priùs experiri volui, quantumvis copiosa Hæmorragia foret, utrùm medicamentum hoc manu suspensum non idem effecturum foret: quare coopertâ pugno, parte *musci*, ut calor remedium nonnihil actuaret, comperi non sine astantium stupore Hæmorragiam compressam, quam, laus sit Deo, multis pòst annis non sum passus: sed minùs adhuc hoc mirum est, quàm quod è præcipuis Regiæ Societatis Sociis cuipiam contigit: hìc constitutionis omnino sanguineæ multùm se affici sentiebat usu musci cranii humani [cujus particulas vidi adhærentes radici vegetabilis, cùm erat Genuinus] interdum enim cùm sanguinem mitteret, si curiositatis gratiâ muscum manu teneret, sanguinis effluvium cessaret donec eum seponeret.

Quod non ipsemet tantùm mihi asseruit, sed & ejusdem etiam Medicus quos ambos peculiariter nôram: quod alioquin vix credidissem, nisi vis ima-

ginationis,

ginationis, qua is pollebat, remedio fortè cooperata sit.

Hactenus commemoravi specifica externa à vegetabilibus, atque animalibus subministrata, quæ cùm levioris texturæ sint, facilius emittere effluvia dicere quis poterit, duo proinde jam triáve exempla è minerali regno proponam, quod cùm constet corporibus nunquam vitâ præditis, quæque compacta admodum pleraque sunt, existimantur habere partes minùs ad *Effluviationem* dispositas.

Quemdam magnæ eruditionis Medicum novi, sat integræ valetudinis prærterquam quod aliquo post horas magno cum terrore evigilaret, quem sequerentur violentæ, diuturnæque cordis palpitationes, quæ molesto admodum terrore eum percellerent: ut malum hoc curaret, quicquid suggerere ars poterat, expertus fuerat, quâ de re pluribus, ex amicis suis conquestus est: cùm autem rem hanc quondam inter Mercatores, quorum quidam per remotas regiones peregrinati fuerant, commemoraret, eorum quipiam ipsi dixit se citò eum curaturum remedio quod & sibi, & aliis profuisset. Dixit itaque seligendos varios planos, lævigatosque *Cornelianos* lapides, cujusmodi ab Indiis orientalibus afferuntur, ut ex iis fiant annuli, eosque octo, aut decem particulæ vestis coccineæ circa collum gestandæ esse assuendos, ita ut lapides immediatè cutem tangerent è regione cordis, orificiique Stomachi: hoc adhibuit Medicus remedium, brevique magnum ex eo commodum percepit, quare lapides jam seponere se posse putavit: quod & bis terve fecit, tum ut videret, quid inde contingeret, tum ut gestandi molestiâ liberaretur: at cùm morbus semper rediret intra paucas à seposito remedio hebdomadas, illud continuè gestare decrevit, ut fæliciter fecerat, cùm rem mihi narravit: & ne quis mihi dubitationis locus superesset, quosdam mihi *Cornelianos* dono dedit, quos sibi numerosos, ne deficerent, procurâsset: cùm tamen nondum eorum experimentum facere licuerit, non asseram hoc remedium successum semper habiturum, sed tantùm, quod ad rem præsentem sat est, fieri saltem posse, ut ejuscemodi externum remedium admodum efficax sit.

Mecum ipse postea cogitavi, quod hìc ut dictis probabilitatem conciliem, addo, eos fortè qui priore remedio primùm usi sunt, illud didicisse ex iis quæ de Jaspide Galenus asserit: quem lapidem colore varium observamus, vidique ipse in virescentibus rubri mixturis, tam intensi coloris quàm sint Corneliani: ex hoc lapide Galenus refert quosdam, conflâsse annulos, quibus insculptus erat Draco radios emittens: eumque ut Stomacho peramicum commendat ori applicatum: quamvis autem omiserit, & tutò ut putavit, sculpturam, ex propria tamen experientiâ lapides probat, quos eodem ferè quo Mercator noster, modo applicabat: † *sanè hujus, inquit, ego quoque lapidis feci periculum, torquem ex hujuscemodi lapillis confectum collo suspendi ita ut lapides os ventriculi contingerent, apparebant autem nihilominus prodesse quamvis sculpturam non haberent*, &c.

† Galen. de simpl. med. facult. l. 9. Titu. de lap.

Superiùs commemoravi virtutem annuli in quasdam *generis nervosi* partes, sed majus fortè cuipiam miraculum videbatur si annulus lapideus digito gestatus, in massam sanguinis operari possit, ac præsertim in depravatam ejusdem portionem, quam natura ad venas hæmorrhoidales relegat: cùm tamen peritissimus Monardes lapidem sanguineum‡ *nova Hispaniâ* allatum descripsisset, eumque ut jaspidem exhibuisset: non eum tantùm adversus Hæmorrhagiam parti affectæ applicatum commendat, sed sequentia, ex propriâ etiam experientiâ addit: † *vidimus nonnullos Hæmorrhoidum fluxu afflictos remedium sensisse annulos ex hoc lapide confectos in digito continuè gestando, nec non & menstruum fluxum sisti.*

Scio hic prætermittendum à me lapidem Nephriticum non existimare te, licèt eorum quamplurimi nullius adversus hunc morbum à quo appellationem sortiuntur, virtutis extiterint, vixque fieri possit, ut bonos quis, nisi expertus fuerit, reperiat: quod tamen eorum nonnulli magnæ sint virtutis ex testimoniis Boethii, doctique illius circa Gemmas Scriptoris *Iohannis* de *Laet* patet: cujus laudes *Monardes*, aliique confirmant. Sed in neminem incidi, qui propiùs ad rem nostram loquatur quàm insignis quidam mercator *Leipsiensis* cujus rarissimas observationes magnæ vir eruditionis *Vntzerus* * commemorat, quem consule: duas interim ex decem quas proponit, ipsius observationes proponam. Asseruit itaque Mercator authori nostro hujus lapidis per aliquot dies gestatione, calculosam materiam tam validè esse proscriptam, ut plurima arenæ granula ejecta fuerint, per ipsos etiam oculorum angulos: cujusmodi ejusdem remedii effectum variis quoque in aliis observavit: asseruit pariter gestatione ejusdem lapidis uxorem Catarrho laborantem purgatam insigniter fuisse, adeò ut primo die purgata inde fuerit quatuordecies, aut quindecies, postero nonies, aut decies: cujus postea corporis meatus liberi, apertique permanserint, additque sensisse se ipsum lapidem sed non adeò validè Catharticum.

Sed hactenus sat superque de virtutibus *periaptorum* & *appensorum*, præsertim, cùm eorum alio in Tractatu plura occurrant exempla, atque etiam absque iis, aut unà saltem cum iis hactenus allatis propositæ hinc objectioni sat omnino factum sit.

Conclusio.

HAbes itaque hactenus, quæ ipsa, rerum de quibus ago, natura mihi suggessit circa modos præcipuos quibus morbos à medicamentis specificis curari, aut certè multùm imminui posse puto: dixi modos præcipuos, non enim nego alios fortè multos adhuc superesse minimè hic ob præscriptos Epistolæ

‡ Nic. Monard. Simpl. Med. Hist. c. 36. p. 329. † Vntzer. de Neph. l. 1. c. 24.

stolæ limites commemorandos; huic præsertim quæ jam præter opinionem producta est, licèt deditâ operâ prætermiserim testimonia variorum Medicorum, atque Chymicorum qui *Specifica* defendunt, quia aliis nituntur principiis, puta *formis substantialibus, realibus qualitatibus, ideis,* &c. quæ quia non admitto, usurpare non poteram, sed quamvis dissertationem hanc minùs idoneis, superfluisque ex aliis authoribus transcriptionibus non produxerim, sat prolixa est, ut jam extrema eidem manus imponenda sit, ubi duo triáve sub initium commemorata in memoriam tibi revocavero.

Primò itaque non ita sum intelligendus ut velim *Specificum* medicamentum, aut naturam ope *Specifici* morbum plerumque uno tantùm aliquo modorum propositorum curare, cùm duo interdum, atque etiam plures ad effectum hunc concurrant: secundò suscepi modos operandi *Specificorum* in genere tantùm explicandos: tertiò modos à me selectos veros, ac genuinos non dixi, sed eos tantùm proposui tanquam modos quibus agere possunt *specifica:* quare dogmata non pronuncio, sed explicationes meas tanquam possibiles, ac verosimiles propono: quo quidem hujus Epistolæ scopo factum satis fuerit; in qua eò tantùm, ut nosti, collimavi ut ostenderem *Specificorum* operationes corpuscularis Philosophiæ principiis esse congruas.

Quod non invitus ni fallor, concedes, si id mihi fælicitatis contigerit ut remorantes assensum tuum difficultates, nonnihil imminuerim: dum de abstruso admodum argumento, atque ad artem, quam non profiteor, spectante, dissero: quapropter cùm te longè me sagaciorem profitear, cùmque ad te propiùs hoc spectet argumentum, faciliùsque utpote Medicus quàm ego queam, varias naturæ operationes observare possis, tuas ipsemet objectiones faciliùs dilues: meas proinde conjecturas quasi subdubius tibi proposui, quamvis de meo in te affectu dubitare nequeam, utpote qui ad utile quodvis præstandum tibi obsequium sim paratissimus.

ROBERTUS BOYLE.

PARÆNESIS

PARÆNESIS

AD USUM

SIMPLICIUM MEDICAMENTORUM,

Ad Amicum summè eruditum D. F.

§ 1.

Um remedia ſpecifica, ut hanc appellationem promereantur, ſummæ virtutis eſſe debeant, quæ tamen pleraque aut ſimplicia ſunt, aut parum compoſita, quæ de iis in præcedente Tractatu dicta ſunt, non immeritò me impulerint, hortet ut te, alioſque eandem artem profeſſos, qui tuo quoque impelli exemplo poterunt, ut quærant frequentiúſque ſolito adhibeant ejuſmodi remedia, quæ vel ſimplicia ſint, vel ſi compoſita eſſe neceſſe ſit, ex neceſſariis tantùm ingredientibus Medici ſcopo, morbique indicationibus reſpondentibus conſtent.

Simplicia hæc, aut leviter compoſita remedia, tam vario quaſi apparatu, pompâque compoſitis, quibus homines *ingredientium* multitudine morbos ſe ſuperaturos ſperant, ob rationes mox indicandas antepono: ubique tamen velim ita me intelligi ut ſimplicia remedia, non abſolutè, & indefinitè ſed *cæteris tantùm paribus*, compoſitis anteponenda judicem. Quod ſemel hîc annotâſſe ſat ſuperque fuerit.

Primò itaque ſimplicia compoſitis remediis anteponenda cenſeo, quod longè facilius ſit operationem ſimplicis, quàm compoſiti conjicere: iſto igitur tutiùs quàm hoc Medici uti poterunt: ac certè ni fallor, noſtræ nimiùm ſagacitati fidimus, cùm credimus præſcire nos quis futurus ſit mixtionis è multis *ingredientibus* effectus: cùm plurima corpora texturæ mutatione qualitates etiam ſuas mutent: cujus rei varia ſuppeditârit exempla noſtra colorum hiſtoria: in variis enim experimentis illic commemoratis, compoſiti diverſus omnino

nino color est aliusque quàm simplicium seorsim spectatorum : ut cùm cærulea cupri solutio spiritu vini facta, unà cum spiritu violarum etiam cæruleo, colorem pulchrè viridem producit : hujusque rei ex quo hanc sectionem conscribere cœpi, factum eum in scopum, experimentum, exemplum subministravit.

Cùm enim ferri tincturam optimo aceti spiritu factam, volatilemque sulphuris tincturam commiscuissem, cujus conficiendæ modum alibi doceo, ex rubris hisce liquoribus commixtis emersit statim, obscurus admodum, atramentitiaque quædam mixtura.

Insignes ejusmodi mutationes ope mixtionis sæpe effeci, non colorum modò, sed & odorum, saporum, &c. cur autem ejusmodi mutationes medicarum etiam qualitatum contingere nequeant non sat intelligo : Mercurius ipse interiùs sumptus aut supernè, aut non omnino manifestè purgat : si tamen dissolvatur spiritu nitri præcipiteturque sale marino, si cautè administretur, rarò salivatione, quantum hactenus didici, sed dejectione semper operatur. Jam vitrum Antimonii factum per se, cujus paucula grana in substantia, violenter supernè, infernèque evacuare solent, spiritu aceti, quod non facilè fit, dissolutum, nec emeticum plerumque, nec catharticum est, quamvis substractum ab eo menstruum fuerit, majoreque dosi administretur, quàm simplex ipsum vitrum.

Et quamvis, si crudum antimonium colliquefactum cum nitro, & tartaro fuerit, juxta communem, qua *crocus metallorum* fit, methodum, producatur medicamentum adeò *Emeticum* ac *Catharticum*, ut uncia ferè vini, in quâ non imminuto sensibiliter pondere maceratum fuerit, sat violenter, supernè, infernèque purgare soleat : quosdam tamen novi qui varia crudi antimonii grana in substantia deglutirent, atque unum præsertim, qui diu eo usus nec supernè tamen inde, infernève purgatus est.

Atque experimentis consultò factis didici, si sepositis sale petræ, & tartaro, antimonium unà cum sale marino optimè desiccato, modicoque tartari præparetur, licèt hæc ambo nitri, & tartari vulgò adhibitorum medium pondus non transcendant, antimonium tamen his bene per horam colliquatum, ita inde alterari, ac corrigi, ut perutile suppeditet medicamentum : quod à duodecim, aut quindecim granis ad semidrachmam & ultra ministrare quis poterit : neque id tamen propterea vomitu, aut dejectione purgat, sed sudore ut plurimùm, atque aliquando urina copiosiore : hinc patet antimonium vel salubrius vel insalubrius fieri posse juxta *ingredientium* quibus associatur, indolem, licèt hæc per se innocua sint, sibique fortè invicem affinia : atque ipsi etiam Chymici æquè ac alii remediorum præscriptores, licèt minus sæpe, ea simplici medicamento aliquando addunt, quæ illud vitient potiùs quàm perficiant : conqueritur enim summæ inter eos notæ quispiam *Practicus fœlicissimus*, florem sulphuris, sublimatum ut à multis sublimatur, à vitriolo calcinato, atque uno alteróve quopiam, ut subtilior, puriorque evadat, evadere reipsa

non levi utentium damno corrosivum: atque si per otium hîc liceret, sat multis ostendere exemplis possem Chymicos interdum ex errore additione producere in medicamentis alias quàm volebant, aut etiam pejores qualitates.

---

§ II.

ALio nomine simplicia medicamenta compositis cæteris paribus præferenda sunt, quòd tutiora sint, maximè si ægroti valetudinis infirmioris sint: magnificentiùs nobis extollunt Botanici, aliique materiæ medicæ Scriptores, quàm veriùs describunt simplicia de quibus agunt: enumerant enim omnes quas habent virtutes beneficas, & plures etiam quàm reipsâ habeant, prætermissis interim noxiis eorum qualitatibus; quibus sæpe quibusdam nocere possunt: novimus varia odoramenta, puta Moschum, Ambram, quibus licèt viri plerumque recreentur, multis tamen mulieribus atque histericis præsertim nocere.

Novi summæ notæ virum, robusti quamvis temperamenti, qui malè admodum afficiebatur odore moschi, varios quoque utriusque sexus cognovi, quibus rosarum odor gravis omnino erat. Qui tamen moderatus admodum est, & plerisque tum viris, tum fœminis gratissimus: novi quempiam magnatem, cui mel, sive exteriùs, sive interiùs sumptum non minùs ferè quàm venenum noxium erat; cùm horrenda interdum induxerit symptomata etiam cùm *patiens* nesciret, an mel necne adhibitum fuisset: tanta igitur hominis disturbatio imaginatrici facultati tribui non poterat: alibi, ni fallor, indicavi, quantum ipse, aliique quibus infirmiores oculi, ex moderato etiam apii usu incommodi passi sumus.

Hîc loci addam quod mihi contigit diu posteaquam quæ de apio dixi, dictavissem, absinthium licèt plantam varios in usus natam, adeò capiti molestam compertam fuisse, oculisque contrariam, ut ab eo ipse per aliquot annos metu Cephalalgiæ, abstinuerim, aliósque quibus oculi infirmiores erant, ut ab eo sibi caverent, admonuerim: at novi doctum quemdam virum, qui variis vario super argumento Scriptis, jam multis innotuit: cujus licèt sani admodum, lynceique etiam sint oculi, comperit tamen is liberaliori, vini, ac cerevisiæ absinthiacæ usu, ut quid ipsis inesset virtutis, experimentum faceret, oculorum aciem adeò esse imminutam ut Mercurium publicum nisi perspiciliorum ope legere nequiret: cùm itaque ab absynthio deinceps abstinuisset restitutam citò oculorum aciem sensit, absque ullis artis suæ, Medicus enim erat, adhibitis remediis: hæc ipsemet mihi statim ferè, atque res contigerat, narravit, ubi priùs ipsi, quæ de apio dixi, indicâssem.

Atque ut quod res est dicam, non dubito quin homines, nisi elogia, simplicibus, ab authoribus tributa ipsis imponerent, quibus fit, ut quæ invehere sæ-

pe

pe possunt, simplicia, incommoda, observare nequeant, non dubito, inquam, quin noxias variorum medicamentorum qualitates hactenus inobservatas tandem observaturi forent: nec semel nimiùm certò prædixi quantum detrimenti passuri essent ægri ex celebrium etiam medicamentorum usu, quæ viri alioquin docti præscripserant, cùm eorum authoritate contingebat, ut meorum minor ratio consiliorum haberetur: memini me vidisse Arabicum de materia medica manuscriptum: quod pertinebat ad doctum, curiosúmque peregrinatorem: indolui tum, quam quondam comparâram, hujus linguæ notitiam mihi magna ex parte deperiisse: præterquam enim quod nitidis admodum characteribus conscriptum foret, characteréſque locis idoneis, auro, cæruleóque cœlesti adornati, methodus mihi accurata adeò videbatur ut nihil hac super re accuratius vidisse me meminerim: illud autem in primis mihi arridebat quòd author distinctis ordinibus & bonas, & malas, eorum de quibus agebat, medicamentorum, dotes distingueret, annotarétque morbos, & temperamenta quibus medicamenta, noxia, aut periculosa forent: conformiter itaque rationi omnino suspicari licet; quoties multa unum medicamentum conflant *ingredientia*, eorum unum alterumve, alias quàm Medicus velit, habere posse virtutes: horum enim quopiam consopitum aliquod fermentum excitari poterit; aut si novus non producatur morbus, commovebitur forte hostilis quædam materia, quæ priùs in corpore quieta jacuerat, quámque fortè natura paulatim domuisset, nisi ab ingrediente quopiam fortè superfluo intempestivè irritata fuisset: hujusce rei veritatem toties expertus ipse sum, ut alios, quò sibi caveant, sollicitè monendos censeam: aliud simplicium medicamentorum usum commodum sequitur, quod absque ventriculi gravamine, & absque nausea, liberaliorem remedii, aut ejus *ingredientis* in quo præcipua virtus residet, mensuram adhibere possis: cùm enim mediocrem Medici dosim, ne nauseam ægro provocent, ventriculóve gravamen quodpiam contingat, præscribere cogantur, quando multa simul dosi moderatæ medicamenti compositi adjiciuntur, ea *ingredientia* quæ vel superflua sunt, aut certè minùs efficacia, magna haud dubiè determinatæ illius dosis pars futura sunt, appropriata proinde, atque utilia ingredientia pauciora longè erunt.

Vix enim veritati consonum putem asserere omnia compositi medicamenti *ingredientia* eundem habere effectum, aut eundem quasi collimare in scopum: ut sic hac responsione objecto à me incommodo obviam non itur.

Si pistor, quàm optimum potest confecturus panem in gratiam præsertim hominis infirmiore stomacho laborantis, triticeo flori farinam ex secali, hordeo, & avenâ adderet: licèt hæc omnia *ingredientia*, bona sint, aptáque etiámque alimenta, utpote quæ singula à quibusdam in panem compingantur, nemo tamen hominem hunc peritum reputaret pistorem, paucíque omnino compositum hunc, simplici ex tritico pani anteferrent: atque ita ad pulverem nitratum conficiendum qui valentior foret, probæque notæ, nemo salipetræ, sulphuri, & carbonibus, ceram, resinam, camphoram adderet, quamvis

ſubſtantiæ hæ ſint maximè inflammabiles, nec minùs, quàm ſulphur: eodem modo nemo *aquam vitæ* confecturus, cujus exiguum tantùm poculum deliquium patientibus dandum eſſet, ſpiritum vini, aut aquam vinariam, mulſo, forti cerevisiæ lupulatæ aut illupulatæ immiſceret, licèt ſpirituoſi hi omnes liquores ſint.

Gummi Arabicum (optimum eſt Diaphanum) ſæpe præſcribitur. Tanquam medicamentum ad mitigandum urinæ ardorem, aptum: cujus exigua tantùm doſis datur ob aliorum *ingredientium* commixtionem. Cùm autem reliquis ingredientibus ſecluſis, ejuſdem drachmam dediſſem, drachmam inquam diuturnâ contuſione ad pollinem redacti hujus pulveris, inſignes admodum illius virtutes reperi: meminique nobilem magnæ notæ cùm mihi valediceret ad aquas minerales profecturus, quas per multas ſeptimanas bibiturus erat ut urinæ ardorem extingueret; cùm probè noſſem hunc ardorem non eſſe venereum, neque à calculo in veſicâ ortum, adverſus enim has ſtranguriæ cauſas non adeò medicamentum valet; eum rogavi, priuſquam iter ſuſciperet ut ſemel, biſve ſi opus foret, quovis die hoc pulvere uteretur: quod cùm feciſſet tantum inde levamen ſenſit, ut omnino ſe curatum crederet, neque eo anno, neque ſequente ad aquas minerales ſe contulit. Tuſſis etiam importunior, in pueris cujus ſymptomata, parentes, ac ſpectantes terrefaciunt, ipſoſque etiam Medicorum conatus ſæpe, qui minùs obſtinatas curare tuſſes ſolent, & norunt, eludunt, nullâ citiùs compoſitione curatur, quàm ſimplici *pulegij* ſucco, ſaccharo cretico nonnihil dulcorato, atque per intervalla ſat diu pueris cochleatim adminiſtrato: ex hac planta, quoque ſirupus adverſus tuſſes utilis confici poterit, qui vereor, tantæ virtutis non eſt, quantæ ſimplex ipſe ſuccus: plurima ſunt obviaque exempla medicæ virtutis lactis aſinini (quod tamen Caprino interdum cedere puto,) ſi ſat magnâ copiâ ſatque diu adminiſtratur: varia quoque exempla ſunt periculoſorum morborum, atque Chronicorum quos lac vaccinum copioſiùs diu ſumptum curavit: neque minùs obſervatu dignum quod non multos interdum intra dies diarrhœæ, atque licèt rariùs dyſenteriæ fæliciter, facileque curentur ſolo lactis uſu cui leniter ebullienti æqualis limpidæ quantitas paulatim affunditur, donec tandem liquor totus ad primam lactis menſuram reducatur: ſimplex hoc medicamentum, ſeu alimentum liberaliùs hauſtum, durante enim morbo, alii cuicunque potui præferendum eſt, diverſi ſæpe generis diarrhœas ipſa in Hiberniâ ubi morbi hîc Epidemici ſunt, ſæpe curavit.

Quamvis autem alio in Tractatu commendârim paronychiam foliis rutaceis adverſus morbum *comitialem*, ſeu *regium*, qui adeò difficilè curatur, non ægrè ut puto, feres, commemoratione experimenti de eâ exinde ſumpti, oſtendi à me inſigni exemplo, *ſimplicis* alterantis copioſiùs, ſi opus ſit, hauſti utilitatem. Notus mihi Medicus accerſitus eſt ad ægrum ſcrophuloſo in Gutture tumore laborantem, tantæ molis, locoque tam incommodo, ut compreſſione Æſophagi deglutitionem redderet admodum difficilem, cùm pariter durus

rus foret, Medicus quamvis celebris etiam Chirurgus, neque suppurare, neque discutere eum poterat: quocirca *patiens* quamvis divitiis affluens fame peribat: his in angustiis cùm meminisset Medicus laudatam à me paronychiam, quantam illius copiam potuit sibi comparavit, eamque primùm infusam iis in liquidis quæ patiens licèt difficulter deglutire poterat, paulatim administravit: cùmque hinc deglutitio facilior evaderet, liberaliorem remedii dosim adhibuit, ut totam sanguinis massam succorumque corporis, herbæ virtute imbueret: hinc tumor resolutus est, & restituto valetudini ægro, Medici tum famæ, tum lucro prospectum est: quare in grati animi signum rem totam ut gesta est, prolixâ epistola cujus præcipua capita retuli, perurbanè mihi narravit.

Quamvis autem aliorum simplicium copiosiùs sumptorum narrare hîc tibi virtutes possem, brevitatis tamen gratiâ in genere potiùs indicabo, non dubitare me quin varia simplicia medicamenta, de alterantibus, non evacuantibus loquor, longè efficaciora futura sint quàm reipsa vulgò putentur, si ampliore ea dosi diuque sat administrarentur: at verosimiliter tot Medici maximè *antiquæ Scholæ*, non tam facilè *specifica*, aut simplicia rejicerent, quòd eorum quæpiam ipsorum expectationi non responderint, si eodem iis uterentur modo quo utantur remediis à se præscriptis, puta chalybeatis officinarum, aquis Spadanis, Tunbrigitanis, decoctis, *Guajaci*, &c. quæ unà cum aliis multis intermediis subsidiis spatio mensis aut sex hebdomadarum administrant, aut duorum quandoque mensium continuè, qui proinde morbum horum ope nequaquam infra paucas hebdomadas, ac multò minus infra paucos dies curandum sperant.

---

§ IV.

ALio quoque ex Capite *simplicia*, compositis remediis præferenda sunt, quòd *cæteris paribus* faciliùs comparari possint: Hæc assertio probatione vix eget, atque plura ubi simplicia necessaria sunt, unum ex iis, alterumve difficilè interdum haberi poterit, atque non nisi magno omnia labore in unum colligentur: Quantæ utilitatis parabilium remediorum cognitio futura sit, alio in Tractatu ostendere conatus sum: hac igitur de re nihil hîc addam; subjungam tantùm quædam remedia adeò esse parabilia ut absque confugio ad Pharmacopolarum officinas, quæ nec ubique sunt, nec iisdem semper instructæ, in aliorum artificum officinis reperiri queant: Ita Cæmentarios inter, calcem vivam plerumque reperimus cujus mera infusio in aqua communi, [addatur libra prioris pro ratione virium ejusdem, sex aut octo libris posterioris] optimum sæpe remedium est, atque ut experientiâ didici variorum optimorum remediorum tum exteriorum, tùm interiorum basis esse poterit: his annumerari potest unguentum quod adversus adustiones servare soleo, conficitúrque

ex aqua calcis coagitata unà cum eâ olei ſeminis lini quantitate quæ cum ipſa in unguentum omnino album coaleſcere poſſit.

De oleo autem ſeminis lini, cùm illius mentio inciderit, quod in Politorum, Pictorumque officinis reperire eſt, admonebo te, ipſum liberali doſi ſimul exhibitum, ut plurium unciarum, Medicorum optimorum elogiis reſpondere, qui illius vim ad pleuretica Empyemata diſrumpenda multùm extollunt: ſimplex etiam terebinthinæ oleum quod in eorundem artificum officinis vulgò haberi poteſt, nobile reipſâ eſt remedium adverſus interiores non paucas affectiones, adverſus quas Medici illud laudant, atque exteriores etiam quamplurimas: Magnas ſiquidem egêre mihi gratias & Medici, & Chirurgi, quòd ejuſdem ipſis uſum commendârim in ſanandis vulneribus, atque etiam quòd quis vix expectârit in ſiſtendo ſanguine, ſi ſat citò calidum admodum læſis partibus applicetur, ubi etiam digeſtionem multùm promovet.

Conceptæ autem de hoc oleo opinioni eò tenacius adhæreo, quòd inaudierim Chirurgum experientiſſimum pio charitatis affectu motum edidiſſe nuper in lucem libellum utiles obſervationes complexum, curationeſque ab ipſomet, oleo præcipuè terebinthinæ ope confectas: addamque Chirurgum magni Monarchæ, peritiſſimumque hujus artis quem unquam novi, mihi ingenuè confeſſum eſſe curâſſe ſe non ſine multorum ſtupore Gangrænam incurabilem hujus olei ſubſidio: Hoc autem morbo laborabat vir quidam primariæ notæ, lectoque ſemper affixus jacebat, provectæ inſuper ætatis: hunc inquam olei prænominati ope curâſſe ſe dixit: quia autem tum ipſe, tum alii utuntur ſæpe vini ſpiritu in Gangrænis curandis, qui oleo Terebinthinæ immiſceri non poſſe putatur, affuſum enim ſpiritui oleum ſtatim ſeparabitur ab eodem; non inutile quid *Practicis* facturum me exiſtimavi, ſi in eorum gratiam mixturam quamdam ex oleo Terebinthinæ, ſpirituque vini conficerem, quæ fortè priori longè acutior foret, minuſque fugitiva poſteriori, qui ſat diu ſuper partes, quibus applicat[ur] non remanet: quam facilè mixturam confeci digerendo aliquandiu, valideque identidem coagitando æquales ferè optimi olei Terebinthinæ, penituſque dephlegmati ſpiritus vini partes, donec liquor hic imbibendo, diſſolvendoque magnam partium oleaginoſarum copiam flavum attigerit colorem: quam mixturam idcirco tincturam olei Terebinthinæ voco.

Cùm itaque argumentum hoc in eorum qui colores vendunt, officinas me duxerit, priuſquam inde exeam, quidpiam dicam de quodam ſimplici ibi reperto, quod niſi tum palato, tum ſtomacho offendiculo foret, ob virtutem antinephriticam pompoſis officinarum mixturis, ac quibuſdam etiam celebratis vulgarium Chymiſtarum arcanis præferendum foret: illud non abſque difficultate didici ex Spagyrico quodam, *Paracelſo*, & *Helmontio* multùm addicto, qui licèt, vix ulla remedia multùm commendaret, hoc tanquam optimum ad calculi non nimiùm magni expulſionem, ejuſdemque impediendum incrementum, laudarit; id in Clyſteriis magno cum ſucceſſu contra hujus morbi paroxyſ-

mum

mum adhibitum scio: sed interiùs in nemine præterquam in meipso expertus sum: cùmque sat illud innocuum reperirem, atque anodynum potiùs, quàm abigens, id identidem sumpsi oleo amygdalarum dulcium mixtum, eo præsertim consilio ut gravior sapor imminueretur, [alioquin diu illud solum insufficiens comperi] tanquam quid ad præoccupandum calculum peridoneum: atque, gratias Deo ago, majorem sæpe hunc adversus morbum ejus virtutem sensi dum vel granorum arenæ molem, vel multitudinem imminueret, quàm cujusquam ex iis remediis, quibus pluribus antè annis præpediendi hujus morbi causâ usus fueram: vix tamen quartam dosis partem à Spagyrico qui remedium mihi indicavit præscriptam sumpsi, hoc est, ut curiositati demum satisfaciam tuæ, seorsim identidem in conveniente quopiam vehiculo duas tresve olei ex nucibus expressi uncias, quod, si vetus sit oportet, ut ipse vult, quod factis experimentis aliquando examinabo, vix nisi in artificum officinis haberi poterit, ab anno enim priusquam quisquam eo utatur, factum vult, & quò antiquius, eò præstantius esse asserit.

Priusquam artificum officinis egrediar, unum adhuc indicabo medicamentum, quod primùm ibi sepositum, indeque ad Pharmacopolarum officinas translatum videtur: quod cùm dico, nihil aliud quàm *Saponem*, Castilianum, aut *Venetum* indico: uterque enim indiscriminatim adhibetur: qui cùm corpus sit abundans salibus alcalizatis oleaginosisque partibus bene combinatis, impulit me ut quædam cum eo experimenta facerem tanquam substantiâ non ad mechanicos tantùm, sed ad medicos etiam usus idoneâ: quod autem ad medicas ipsius virtutes spectat, alio in Tractatu ipsius efficaciam adversus ictерorum indicavi: hoc enim medicamentum quamtumvis nauseam produceret audio à peritis in Hollandia viris ad hunc domandum morbum adhiberi: atque novum quodpiam ejusdem, sed nondum quod sufficiat, experimentum, illud mihi adversus calculum commendavit: ob quam autem maximè virtutem saponem hunc pluris faciam, ex sequente faciliùs historiâ disces.

Mercator quidam primæ notæ, Corcagiensis in Hibernia cum quo res mihi fuerat, conquestus est sanguinolentam sese urinam emittere, adeò ut metueret admodum ne mercaturam deserere cogeretur, quòd neque equitare ad negotia perficienda, neque ad passum unicum per plateas ambulare posset, nisi inclinato corpore urinam sanguinolentam emitteret: quare ipsi dixi nosse me medicamentum, cujus ope, si saporem ejusdem pati posset, Deo opitulante, levandus foret. Monui itaque ut saponis veneti cultello tantum abraderet, immitteretque in cochleare, quantum ipsum nullâ compressione factâ contineret, hoc est prope drachmam, partéque vacuâ conveniente quovis vehiculo impletâ ad faciliorem remedii adeò ingrati deglutitionem, ut liberalem, ad dilutionem, ejusdem dosim sumeret, repetitâ bis terve quovis die, si opus foret, dosi. Cùm intra duos tresve, si rite memini, dies, hoc se medicamento quantumvis in speciem contemnendo alleviatum sentiret, diutiùs eo hinc animatus uti voluit: ac gratias demum mihi ob rem bene gestam egit: quod

quòd ſcilicet ipſo jam quadriennio hoc liber morbo fuiſſet, ac pro re natâ quoquo verſum equitare poſſet: addidit inſuper, cùm nullo eum ſecreto obſtrinxiſſem, ea ſe fuiſſe in mente ut medicamentum hoc publici juris foret, me non refragaturum, illudque idcirco ſe aliis quamplurimis impertiiſſe qui eodem fœliciter remedio curati fuêre: quæ quidem narratio eò mihi gratior extitit, quia in eo, in quo degebam loco, nullum aliud ejuſdem virtutis experimentum facere potui: atque hîc te ſemel admonuero, quod ſpectat ad remedia à me ſive in hoc Tractatu, ſive in aliis quibuſcunque tradita, non ignorare me quàm difficile ſit certum rerum medicarum experimentum facere: quare cùm diu ob rationes ſuo loco datas ſollicitè quidem licèt non ſemper, opportunitatem dandi, atque adeò reiterandi medicamenta evitârim, meritò velim ut nullus lectorum meorum, ac præſertim D. F. iis nimiùm innitatur donec ſæpius probata fuerint, quàm mihi per otium eorum quædam probare licuerit, omnique ætati, ſexui, conſtitutioni, &c. adminiſtrata fuerint.

Alia reperire poteris exempla virtutis parabilium quorumdam medicamentorum à quibus non multùm ſperari poſſe videbatur; *in quopiam Tentaminum meorum utilitatis experimentalis Philoſophiæ*: quò te eò libentius remitto, quia vereor, ne minus memor eorum quæ illic à multis jam annis ſcripſi, quædam hîc reperam quæ eo in Tractatu legiſti, hujus tamen libri ut mentionem faciam, nováque quædam hoc in Tractatu communicem, idcirco inducor quòd medicamenta à me illic laudata aut commemorata felici Deus ſucceſſu beârit, multis proinde ægris profuêre, & aliquoties etiam quibuſdam primæ notæ Medicis utilia fuêre, qui hoc nomine gratias mihi expectatione ampliores egerunt: præterquam quod hinc inducor, ut plura publici boni ſtudio, publici juris faciam.

---

§. V.

ALiud adhuc quidpiam poſtremum quidem ordine, non utilitate facit ut velim Medicos, Simplicia, quoad uſque fieri poteſt, adhibere remedia, quòd ſcilicet hoc præcipuè modo, qui fortè etiam neceſſarius eſt, practica materiæ medicæ notitia promoveri poſſit: dum enim multa ſimul remedia præſcribuntur, aut potiùs confunduntur, fieri nequit ut aliqua quis certitudine ſciat cui ſimplicium bonus malusve remedii effectus attribuendus ſit, aut utrùm non oriatur à facultate quadam, ex particularibus omnium qualitatibus, atque ut loquuntur in Scholis per modum unius, agentibus natâ: quocirca non ſat intelligo quî commixtis, confuſiſque hunc in modum remediis, queant homines multorum etiam ſæculorum decurſu veras, ſive bonas, ſive malas particularium corporum, quæ nomine *materiæ Medicæ* comprehenduntur, cognoſcere qualitates: at quando Medicus ſimplex adhibet remedium, obſervátque illius effectum, quam inde utilitatem, detrimentumve *patiens* recipit, probabiliter admodum

admodum sin minùs medicâ certitudine adscribere quis poterit bonis, malisve particularis illius remedii qualitatibus.

Atque ista discernendi difficultas, quo præcipuè compositi *remedii* ingrediente juvetur, lædaturve patiens, multùm augetur iis præsertim qui formulas medicamentorum præscribere amant, in quibus quidpiam præscribitur, re ipsa valde compositum, quod uno nomine comprehenditur: ut patet in pomposis illis formulis, in quibus Theriaca, quæ sola sexaginta, & pluribus constat *simplicibus*, mithridatio, aliisque antiquis compositionibus: quarum quævis magnam *ingredientium* copiam continet: statueram quondam de artis medicæ difficultate quidpiam conscribere: variamque jam hujusmodi ad opus comparâram mihi supellectilem, sed rem prosequi nolui, ne quid inde detrimenti præstantes Medici paterentur: unam hîc tantùm difficultatem proponam: difficilius enim est quàm multi sibi persuadent intimè nosse naturam, aut bonam, malamve cujuscunque plantæ, alteriusve simplicis in *materiâ medicâ* contenti qualitatem: præterquam enim quod magnum inter plantas ejusdem nominis discrimen esse possit juxta clima, Solem, semina producentia, culturam, aut ejus defectum, anni tempestatem, salubritatem, aut insalubritatem anni, aeris, tempus, modumque colligendi, modum quo conservata est planta partes ad usum adhibitas,& non adhibitas, variasque alias circumstantias numerosiores quàm ut hîc enumerari omnes possint. Præter hæc, inquam, omnia inobservatæ partium texturæ quæ uniformis naturæ creduntur, ipsaque, de quâ pauci cogitant, vetustas & quamvis etiam vetusta non foret, plantam adeò variare possunt, ut curiosis in ictu oculi ostenderim insigne prorsus partium recentis folii ejusdem plantæ discrimen: comperique experimento consultò facto communia quædam in arte medica semina non putrefacta distillata quadam anni tempestate acidum spiritum suppeditatura,sed alio anni tempore distillata eodem modo, absque additione suppeditatura non acidum, sed urinosum spiritum, sal volatile complexum, odore, sapore aliisque operationibus sali volatili urinæ, aut cornucervi affinem admodum.

Atque tam multa utiliter proponi, inquirique possunt circa hanc, illamve plantam à Medicis adhibitam, ut tantum earum plantarum numerum in unum simul cumulum non congererent, si attenderent, quàm utiliter tempus suum investigandis vel paucarum plantarum qualitatibus impendere possent: nisi tamen quis separatorum *ingredientium* quæ præscribuntur proprietates nôrit, vix fieri poterit ut aliquâ certitudine sciat, quænam sint *aggregati ipsius* futuræ operationes: hocque eo majore fiduciâ assero, quia idem asseruit Galenus. l. ibi ubi de medicamentorum compositione ita pronunciat: *in universum nemo probè uti possit medicamento composito, qui simplicium vires non accuratè prius didicerit.*

Eorum pleraque quæ in gratiam simplicium medicamentorum dicta sunt, quæ naturæ, aut authoris potiùs naturæ bonitati debemus, extendi poterunt ad remedia plurima quæ chymica nobis ars subministrat: quamvis enim hîc

non examinemus, utrùm, spiritus, olea, salia, quæ obtinentur spagyricis per ignem *analysibus*, sint strictè dicta principia, dubitari vix potest quin spiritus, aut oleum, aut sal mixti corporis Chymicè resoluti, tam leviter, & inæqualiter composita sint ut *ingrediens*, à quo appellatio ducitur, multò magis prædominetur, quàm prædominabatur, çùm aliis adhuc ingredientibus in corpore nondum resoluto implicitum erat; quod autem ejuscemodi principia, aut simplicioris ordinis medicamenta, magnæ virtutis, efficaciæque esse queant, meritò deduci poterit ex magnis, beneficisque operationibus olei vitrioli, spiritus urinæ (*N. B.*) optimi tum ad internos, tum ad externos usus medicamenti, spiritus cornucervi, nitri, vini, olei, Terebinthinæ, de quo postremùm nominato liquore addam præter varias alio in Tractatu adscriptas ipsi virtutes, dum simplex adhuc remanet, adhiberi sæpe illum posse tanquam menstruum, immixtumque uni, alterive ingredienti suppeditare posse varia, licèt non multùm composita magnæ tamen virtutis remedia.

Comperi enim eo facilè satis dissolvi Camphoram, Mastichem, aliaque gummi, ex quibus balsama fieri possunt; aliaque etiam obtineri poterunt ope ejusdem liquoris, à diversis mineralibus, atque metallicis corporibus: non immorabor hìc notissimo medicamento communi Terebinthinato Balsamo Sulphuris: quamvis hoc remedium adversus morbos pulmonum commendetur, [cautè tamen ob calorem ægris cujusdam temperamenti administrari debet] varias insuper alias virtutes habet, cùm ipse, aliique quibus illud commendavi, experti simus magnæ illud virtutis esse exteriùs applicatum contra hæmorrhoidales tum dolores, tum tumores, atque (*N. B.*) quibusdam inducor experimentis ut credam ipsius virtutem non esse multò majorem in pulmonicis, quàm in paralyticis morbis: in quibus usui esse poterit non exteriùs modò, sed & interiùs, liberalique dosi in Cephalico, atque interdum etiam vehiculo anti-Scorbutico: sed hìc potiùs monendus es operæ fortè tuæ pretium futurum experiri, saltem in externis affectionibus, varias tincturas, adeòque balsami quæ ope olei Terebinthinæ à diversis solidis corporibus mineralibus obtineri possunt: ex quibus experimento didici liquorem hunc tincturam ducere posse licèt non ejusdem semper coloris: nominabo inter alia *Zincum* crudum, crudum *antimonium*, crudum etiam cuprum in limaturas redactum, nobilissimum quid Cinnabarim Antimonialem: hinc comperi ducere me posse sed non citò optimam tincturam: experiri non licuit quid tam insigne medicamentum posset.

§. VI.

QVod autem ad alia medicamenta spectat quæ non merâ analysi, sed synthesi, seu compositione fiunt: quamvis putem peritum Chymicum, sæpe minore quàm possit Galenicus incertitudine, qui cruda ingredientia longè magis

magis composita adhibet, prævidere quæ qualitas corporis mixti producti futura sit, vellem ipsos etiam Spagyricos paucioribus, quàm reipsa utuntur, uti ingredientibus dum medicamentum componunt: quibus enim argumentis ad usum simplicium medicamentorum homines invito, eadem Chymicis quoque applicari remediis poterunt: quocirca duo hîc te monebo.

Observandum itaque primò præparationes peritè variatas compositionibus substitui posse non inutiliter: cùm corpus variè, dexterèque præparatum, tam varias, insignesque acquirere qualitates possit, quàm obtineret ejusmodi aliorum corporum additione, cujusmodi vulgaris ei Chymicus probabiliter associaret: ita, ut de argento vivo nihil dicam, antimonium solum, sive absque additione præparatum, ut cùm varii generis flores ex magis volatili, verumque vitrum antimonii ex parte magis fixâ fiunt, sive uni alterive ingredienti associatum perito Spagyrico suppeditare potest varia medicamenta, satque multa ut his officina instrui possit, aut certè quæ Medici scopo respondeant, quoties adhibere vellet Emeticum, Catharticum, Diaphoreticum, deobstruens, Diureticum, Bezoardicum, aut Cardiacum medicamentum ut alias jam qualitates prætercam, quarum numero antimoniales quædam præparationes nobilitari poterunt: quæ quidem aliaque ejuscemodi adhiberi à me hoc in Tractatu exempla patieris: licèt enim plerumque, non tamen semper utor voce, *simplex medicamentum,* sensu rigoroso, sed comparativo ut qui compositiones ex pluribus, quàm duobus, aut tribus, aut perpaucis ingredientibus excludat.

Secundò observandum, non coacervatis magno numero ingredientibus, unum, alterumve, aut tertium ad summum manus peritæ ope efficaciora producere remedia posse, quàm sibi fortè persuaderent magnificorum processuum admiratores & quibus hi comparandi non sint: violenter Emetica, catharticaque virtus vitri antimonii facti *per se*, potentiùs, ut alibi doceo, corrigi potest aceto mero destillato, quamplurimis celeberrimis cardiacis *Elixiriis*, aliisque elaboratis præparationibus: atque additio interdum minùs apta non tantùm correxerit, sed novam etiam, atque inexpectatam medicamento virtutem communicârit: ita licèt *sublimatum corrosivum*, mercuriale sit concretum, corrosivum, adeò ut paucis illius granis occidi quis possit: huic tamen si addideris, unierisque diligenter æquale vivi argenti pondus, emergit, quando sublimationibus arctiùs uniuntur, compositum minimè corrosivum quod Chymici *Mercurium dulcem dicunt*. Quo licèt minùs cauti Practici, tum Galenici, tum Chymici abusi sæpe fuerint, experientiâ tamen constat utiliter à peritis adhiberi posse non venereas tantùm adversus affectiones, sed alios etiam morbos: hîcque loci addam, si sollicitè, idoneoque tempore detur, non corrosivitate tantùm exui posse, sed & ejus ope Catharticorum quorumdam remediorum, peccantiumque humorum acrimoniam obtundi: ut posteriorem hujus observationis partem illustrem, docebo hîc cui è multis usui esse possit: memini me *Mercurii* dulcis virtutem in pertinaci dissenteria observasse, quæ

præſtantis Medici remediis non ceſſerat: quamvis autem virtus ipſa acres humores mitigandi, putrefactionique reſiſtendi quam huic ineſſe medicamento probè nôram, meam de eo opinionem facilè confirmârit, cùm tamen rem nondum ſat me expertum crederem, mentem aperui celeberrimo ſummi exercitûs præfecti Chirurgo, qui ingenuè mihi dixit *Mercurio* dulci tanquam magno *arcano* centenos ſe aliquot militum in exercitu curâſſe: hoc tantùm intererat diſcriminis cùm octo, decem, duodecim, aut quindecim ad ſummum grana *Mercurii dulcis* unà cum modico rhabarbaro, &c. aliove quopiam, ut bis terve *patiens* inde dejiceret Cathartico, in doſim darem: ipſa enim diſſenteria ſecum avehit medicamentum: ipſe verò, tum ut Mercurium tegeret, faciliùſque patiens deglutiret, cum Sacchâro, ac mucilagine gummi draconis in trochiſcos reductum præberet: unus autem trochiſchus ſcrupulum ferè, aut mediam drachmam Mercurii dulcis continebat: miles porro ægrotus ipſius præſcripto unum integrum ſumere debebat, etiam dum exercitus incederet, monebat tantùm, ut caveret ne quid ejuſdem in gutture, aut inter dentes hæreret.

3. Sed virtus ſimplicis hujuſce præparationis Mercurii longè inferior eſt, ſimpliciori illi, licèt multò laborioſiori præparationi auri, eodem modo diverſis in regionibus factæ, à duobus peritis admodum Medicis mihi notis. Quamvis enim diu nec immeritò, quodam præjudicio contra *aura potabilia*, aliaſque multùm celebratas auri præparationes præoccupatus fuerim, quarum pleraſque adhuc non magnifacio, tinctura tamen auri de qua loquor, tam mirandum in modum in viros quoſdam primariæ notæ, mihi & ante morbum, & poſt recuperatam ſanitatem peculiariter notos egit, ut non potuerim priorem non deſerere opinionem, meliuſque de quibuſdam auri præparationibus ſentire: quod quidem medicamentum quantumvis ſimplex, magna hujuſce metalli copia meritò non emerit, ſi inſignis illius quantitas, aut abſque magno labore fieri potuiſſet: hæc particulariùs indico, quia tùm ipſorum artificum benevolentiâ, tum propriis in id ipſum ex quo menſtruum ſuum conficiunt, operationibus, didici, atque ab ipſis etiam artificibus invitatus, illius præparationem vidi: ut autem dicta hac ſuper re hîc applicem, monendus es unicum tantùm auro aſſociatum eſſe ingrediens, quod ſurſum venit, ſimpliciſſimumque omnium corporum reputatur, cujus etiam non præparati duas treſve uncias abſque ullo incommodo, ſumere quis poterit: doſis tamen medicamenti hujus ferè inſipidi veteri cuidam Aulico violentâ apoplexiâ correpto, cùm alia fruſtra à peritis Medicis adhibita fuiſſent remedia, adminiſtrata, ſex tantùm, octove guttulas continebat.

Cuipiam alii corpulento admodum, atque ætate provectiori liberalior adminiſtrata doſis eſt, quia diluta magis erat tinctura, minuſque matura: operatio tamen æquè prompta fuit, licèt *patienti* aperta vena non fuiſſet, & quamvis neutro eo in caſu ſenſibilis ulla alicujus momenti evacuatio contigiſſet; qui, hoc, ambo remedio ſanati ſunt, adhuc in vivis degunt: eodem medicamento

mento servatus est nobilis quidam mihi notus, qui, cùm maligna febre per duos supra viginti dies ægrotus jacuisset, à tribusque Medicis condemnatus fuisset, quorum unus summo suo dolore mihi dixerat, eum ad posteram lucem superstitem non futurum, assumptâ tamen liberaliori hujus tincturæ dosi, statim alleviatus est, indeque meliùs se habere cœpit, valetudineque jam integrâ fruitur. Alias sat mirabiles hujus remedii operationes indicare possem. Sed hæc jam sectio prolixa sat est. Has tamen indicandas tibi censui, tum quia ad rem præsentem multùm faciunt, tum quia quodam fortè, ut ipse diu fui, præjudicio præoccupatus es contra remedia facta ex fixo, atque, ut supponitur, immutabili auri metallo.

4. Neque hoc solum remedium est ex nobili hoc corpore confectum, cujus insignes prorsus operationes observârim. Sed quòd hæc ad alium Tractatum spectent hîc ea non commemorabo: addam itaque præparationem argenti alibi † à me jam pridem traditam, licèt levior videatur, compertam esse summæ virtutis, ac sæpe adhiberi à quopiam è præstantissimis hujus gentis Medicis, cui eam commendâram: isque mihi asseruit eam se administrâsse primi ordinis patientibus, tectam tamen ne eos offenderet, qui à Chymicis remediis sibi metuunt.

Atque ab eo tempore eam primariæ notæ fœminæ hydrope periculosè laboranti dedi insigni cum successu; duravit jam per aliquot annos ipsius valetudo; fatebor tamen tibi ingenuè existimare me Cuprum, ejusque *Magisterium*, Vitriolum cæruleum, quid longè aptius esse argento, aurove etiam ipso, ex quo fiant medicamenta: & si artem medicam profiteri vellem, nulli potiùs metallo quàm cupro laborem meum impenderem, impulsus magnis, mirisque non omnibus hîc commemorandis remediorum ex cupro effectibus, quos videre mihi licuit: quorum quidem conficiendorum modum licèt discere nunquam potuerim, ea tamen hoc ex metallo, aut vitriolo quo abundat, confecta sciebam. Ex hoc, inquam, metallo priùs ab eo omni quod violentius esse posset, liberato: atque ad mitigandos dolores à Chronicis etiam morbis productos, *laudana*, aliæque præparationes *opiata*, præscriptæ, laudatæque in Medicorum, Chymicorumque libris, magnóque interdum successu administratæ, mihi ob stuporem quem inducunt, aliaque quædam molesta symptomata videntur multò inferiores sulphureis partibus, ut loqueretur Chymicus, *Veneris* ex arte præparatæ. Cùm hæc anodyna sint longè minùs noxia: meminique Empyricum, quem rogatus ab eodem docui incertam admodum methodum, raro enim succedit, conficiendi sulphuris vitrioli solius, formâ pulveris laterum colorem imitantis, solemnes mihi gratias egisse ob famam sibi hoc medicamento acquisitam. Quem cùm primùm fortè fecisset, dedit, ut admonitus erat, quatuor, aut quinque ipsius grana, mulieri quæ dormire non poterat, sed quæ per multos menses maniâ laborârat: quæ vel una dosis non somnum tantùm ipsi conciliavit, sed & mentem expergefactæ restituit, ita ut jam rationi

† Utilitas experimentalis Philosophiæ.

conformia loqueretur. Novi quoque Chymicum à doctis etiam Medicis magni habitum ob *anodynum quoddam* internum, quo inveteratos tum capitis, tum ex venere ossium dolores curabat, hoc autem anodynum, quo vellet pretio, vendebat: idem quoque ulcera venerea brevi tempore curabat superasperso iisdem pulvere quopiam indolente: quamvis autem ipsis etiam Medicis, quibus eum commendàram medicamentum suum ostendere noluerit, cùm tamen ei quondam de præstito ipsi inscio à me beneficio renunciatum esset, in grati animi signum non tantùm medicamentum suum tractandum mihi dedit, sed cùm ex ponderositate, effectibusque conjecissem id esse quamdam *Mercurii* cum *Sulphure* & *Venere* fixi præparationem, ingenuè confessus est, licèt medicamentum non tantùm ignitionem, sed & validum, diuturnumque ignem pateretur, priorem conjecturæ meæ partem, quod *corpus mercuriale foret*, fuisse omnino veram, posteriorem metam prope attigisse; sed addidit veras sulphureas Veneris partes eo, quo ab ipso perficiebantur, modo difficilè adeò perfici, tantumque temporis requirere, ut vix ipse per otium, [aut per voluptates potiùs, quibus deditus erat] aut rarò admodum tam molestum opus absolvere posset: atque reipsâ comperi variis experimentis constituentes illius metalli partes, longè arctius quàm plerique sibi Chymici fingant, sibi invicem esse unitas: pernitos hujus medicamenti effectus discere poteris ex non paucis eandem tecum artem profitentibus, tibique fortè etiam notis: cùmque non nesciam operam te *Helmontio* dare, eò, puto, faciliùs iis credes, si revocavero tibi in mentem insignem locum illum ubi hæc habet: *nihil æquè victoriosè agit in humidum radicale*, atque primum *ens cupri*, *vel ad vitam longam Sulphure vitrioli est benignius, ideoque Sulphur Philosophorum indigitatur*: sed proposita mihi brevitas prohibet, ne diutiùs huic immorer metallo: de uno tantùm alio quopiam pauca subjungam: quia autem ex Chalybe tum Medici, tum Chymici varia conficiunt remedia, quorum quædam levibus tantùm operationibus, seu præparationibus fiunt, quod & de Mercurio intelligendum puta: ut patet ex remedio aliàs contra vermes commendato ex crudo Mercurio aqua communi decocto; ob hanc, inquam, rationem plumbum seligam, cujus calx in spiritu aceti dissoluta, suppeditat, ut nosti, saccharum Saturni, quod quidem licet tam leviter præparatum magisterium est plures, quàm quivis Medicus norit, aut etiam fortè suspicetur complexum virtutes, præcipuè vim mortificandi acutos oculorum humores, quorum quidem acrimoniam momento interdum temporis obtudit: tutum tamen non puto, aquam plantaginis aut rosarum, in qua dissolvitur, eo nimiùm impraegnare: nihil autem adversus adustiones tam efficax unquam vidi, eoque sæpe ipsemet usus sum, in aqua plantaginis, aut communi dissoluto: non tamen tutum æquè atque efficax existimo adversus internos quosdam viscerum morbos, qui ab acidis humoribus oriuntur, nisi cautè admodum administretur: sed quod ad usum externum spectat necesse non est ut tam gnaro Medico dicam (*N. B.*) quàm ad sedandos ex

ulceribus

ulceribus variis dolores valeat. Quare unum tantùm quidpiam quod fortè alibi obviam tibi nunquam fuit, hîc indicabo, nosse scilicet me provectum jam ætate, peritúmque hominem, qui præter assiduam praxin magni Nosocomii Chirurgus erat, qui cùm magnam in me ob præstitum aliquod officium benevolentiam profiteretur, declaravit ad sistendum sanguinem ac præimpedienda amputationum symptomata nullum se efficacius comperisse remedium saccharo Saturni in aquâ plantaginis, aut si opus sit, in aquâ communi dissoluto: ubi enim dissolvisset unciam prioris in librâ ferè posterioris: cùm membrum amputatum est, statim applicabat stupas hoc liquore madefactas, tam calido, quàm pati patiens posset, cùmque eas sollicitè superalligâsset, sat diu, ut vim suam exerceret medicamentum, relinquebat: in hujus rei confirmationem, mirum quoddam experimentum meum narrarem de saturnini liquoris efficacia ad resistendum putrefactioni in corporibus animalium, si narratio hæc paucis absolvi posset.

5. Necesse fortè non est ut tibi hîc dicam commemorare me posse varia alia experimenta tam de Saturno, quàm de aliis metallis superiùs nominatis sumpta: sed instituti mei scopo de iis tantùm præparationibus agere debeo, quarum subjectum metallicum ex perpaucis tantùm aliis compositum sit: magis autem remotas à simplicitate præparationes variis in aliis Tractatibus meis à quibus nihil huc transferre debeo, reperies: quod superiùs de metallis dictum est, ad mineralia quoque extendi poterit: quoties enim componi ea necesse est, sat sæpe fuerit eadem associare uni, alterive, aut certè paucissimis *auxiliaribus ingredientibus*, si ita loqui liceat: patet hoc in variis utilibus antimonii præparationibus vulgò notis: quibus plurimæ ex communi sulphure levi additione factæ addi poterunt hujusce generis, quia plures alibi trado, unam tantùm quam licèt jam à multis annis in historia colorum descripserim, hîc rursus commemorabo, illic enim non medicas ipsius virtutes examino, magnas licèt adversus asthmata, & tusses, quibus morbis, laborantibus semper profuisse comperi: nec minore successu adhibita à Medicis est, qui rogatu meo rem explorare voluerunt: quidam præsertim cui licèt optimorum remediorum copia foret, supplementum hujus spirituosæ, penetrantisque tincturæ sæpe à me petiit, cujus ope asthmaticas se affectiones non paucas curâsse asserit, atque unam præsertim Chronicam, ut quæ per multos annos duraverat; sed cùm nondum sat sæpe mihi remedium hoc experiri licuerit, ulteriùs à te perito adeò administratore, rei fieri experimentum omnino velim.

Quocirca ne fortè libri mox commemorati tibi copia desit, hîc subjungam, *medicamentum* nostrum ex floribus sulphuris confectum esse æquali optimè pulverati salis armoniaci ponderi portionique, vivæ calcis seorsim in pollinem redactæ æquale pondus paulò superanti exactè commixtis: hæc enim tria *ingredientia* diligenter, celeritérque commixta, impositáque *retorta* in *furno arenæ* statuendæ, atque capaci *recipiente* eidem bene *lutato*

instructæ,

instructæ, hæc, inquam, *ingredientia*, his in vasis debitè distillata rubrum, fumigantémque spiritum dabunt, tum odore, tum mechanicis etiam operationibus admodum sulphureum: atque hâc in distillatione partes sulphureæ interdum supereffluxêre cum eâ salinarum copiâ, ut magna pars ejus quod in recipiens transiit, in sal sulphureum volatile pullulârit: meminique cùm curiositatis gratiâ, fluidæ tincturæ, debitam ardentis spiritûs ut vini, optimè dephlegmati portionem addidissem, mixturam obtinere me sive in forma coaguli, sive secus, quæ mira mihi subministravit phænomena hîc non commemoranda: lenem porro ignem adhibui, ut *compositio* fieret, quæ distinctionis gratiâ *sal trium regnorum* dici potest, ut quæ urinosas particulas, vinosas, atque fortè etiam fuliginosas, atque sulphureas complexa sit, quarum primæ ad regnum animale, secundæ ad vegetabile, tertia ad minerale, ut Chymici loquuntur, spectant; sed quæ virtus medica huic sali, quo statim argentum coloratur, spirituíque qui ipsum comitari poterit, insit, experiri mihi non licuit: hac tamen de re obiter locutus sum, ut si operæ tuæ pretium futurum putes, rei veritatem explores: sed hîc te hoc ad opus pluribus non hortabor quòd animadvertam *particularibus* circa simplices auri, aliorúmque metallorum præparationes superiùs commemoratis sectionem hanc ad nimiam molem esse adauctam: id ægrè tamen ut puto, non feres, quod tibi sagacissimo homini colligere hinc quædam non inutilia liceat præterquam quod quoddam industriæ incitamentum est ipsa rei, quæ magnarum rerum basis, esse queat, cognitio.

---

§. VII.

1. SAt prævideo contra frequentem simplicium medicamentorum usum objici posse, contingere sæpe ut morbus, aut morbifica materia à duarum pluriumve causarum concursu oriatur: quæ cùm varia producant Symptomata, fieri non poterit, ut simplex hæc omnia medicamentum vincat. Hanc fateor gravem esse objectionem, magníque momenti, nec inficias ibo fieri interdum posse ut necesse sit Medicum adhibere remedia ex pluribus quàm duobus medicamentis composita: quod salvo proposito mihi scopo admittere possum, cùm supra declarârim non me velle solis te simplicibus astringere remediis, ne sensu quidem hujus vocis superiùs commemorato, sed ea te tantùm cùm sufficiunt, adhibere, atque ubi non sufficiunt, quàm minimè compositis, quantum licèt, uti.

2. His præmissis duo, triáve proponam quibus propositæ mox objectionis vis imminui possit: ac primò quidem licèt libens fatear morbos quosdam esse, à diversis causis ortos, remedioque superari morbum posse, cùm ab unâ illarum causarùm oritur, non posse autem cùm ab aliâ progignitur: fieri

tamen

tamen poterit ut morbus interdum uno simplici remedio curetur, interdum alio quopiam: quin etiam quidni contingat ut idem simplex remedium morbum curet, à quacunque duarum causarum ortum habuerit: hoc alio in Tractatu efficere conatus sum: quod vero non absimile videbitur, si animadvertere voluerimus quid pulvis Jesuiticus adversus diversas febres, *tertianas, quartanas*, &c. possit, & quantum polleant *pacantia medicamenta*, quæ suam pleraque opio virtutem debent, quamvis merè, sine opio mineralia quædam eorum sint, ad mitigandos dolores ab humoribus aliisque causis valde discrepantibus ortos: atque ni fallor sæpe contigerit ut, quicquid morbificæ materiæ portionem primùm produxerit, producta illa primùm materia continuati morbi causa existat, vi peculiaris cujusdam texturæ noxióve constitutionis, quam si generosum medicamentum tollere possit, paulatim morbus ipse desinet.

3. Varia interdum Symptomata quæ adeò in speciem diversa videntur, ortum habent à primariâ morbi causâ: quare si hanc, medicamentum quantumvis simplex, tollere possit, varia illa Symptomata paulatim evanescent: ita cùm Mercurius, licèt fortè crudus tantùm, peritè applicatur, excitatque salivationem benignam, venerea Symptomata quamplurima quæ diversa valde, topicaque remedia requirere videbantur, uno eodemque remedio tolluntur: adeò ut non tetra tantùm ulcera, sed nodi etiam quos validissimis dissipari emplastris non posse quis crederet, fœliciter interdum curentur ope Mercurii bene præparati, interiùsque assumpti: ut propriâ docti experientiâ non pauci præstantes Medici mihi asseruerunt: quamvis autem varia sæpe, atque diversa admodum Symptomata puerorum illum morbum, quem in Anglia Rachitidem, *Rickets*, dicimus, comitentur, quo plures Londini singulis septimanis extinguuntur, medicamentum tamen illud quod alibi *ens primum veneris* voco factum ex validè calcinato, benéque dulcorato *Vitrioli Dantiscani Colcothare*, elevatumque ope salis armoniaci in subrubeum sublimatum, tam fælici hactenus successu Deo propitio administratum est, ut & ipse, sorórque mea, cui illud communicaveram, atque alii, qui meo hortatu illud sumpserunt, aliisve dederunt, ducentos & plures hujus unius remedii ope, absque topicâ ullâ ferè applicatione sanitati restituerimus.

4. Sed hac præcipuè observatione prævisam hanc objectionem diluere statueram: ipsa enim natura Pharmacopœum agit, ipsiúsque compositiones, si propiùs inspiciatur, superfluas reddit, quia licèt hanc vel illam plantam, aut minerale, tanquam integrum, simplexque corpus intueri possimus, multùm tamen aberrabimus, si homogeneum credamus: hoc in variis plantis, organis instructis patet, in citreis enim, exempli gratiâ, succulenta pars acida est, & refrigerans, cortex flavescens insignis amaroris, & caliditatis particeps est: ita limoniorum flava corticis pars, semináque diversis gaudent qualitatibus, medicísque virtutibus: atque vegetabilium etiam substantiarum ad sensum homogenearum partes sæpe fuerint non operatione tantùm discrepantes, sed

& contrariæ: ut patet in rhabarbaro cui partes insunt, & astringentes, & catharticæ, atque idem etiam in mineralibus videre est: nitida, exempli gratiâ, plumbi minera, licèt corpus ad sensum uniforme, partibus admodum dissimilaribus constat, & sulphurea, atque alia etiam fortè recrementa, præter plumbum malleabile, quod & ipsum compositum corpus est, subministrat. Ita pariter quamvis fulgentes Marcasitæ homogeneæ videantur, expositæ tamen aliquandiu aut competente tempore humido aeri, efflorescentiam præ se ferunt omnino vitriolatam, adeóque complexam, sal acidum, duo sulphuris genera, substantiam terrestrem, atque unicum saltem metallum, [sæpe enim & Cuprum, & ferrum, licèt alterum prædominetur, continet] quæ postremùm nominatæ substantiæ corpora simplicia non sunt.

5. Si jam Chymicam mixtorum analysim genuinam admittamus, comperiemus ea ferè omnia quæ ad vegetabile regnum, aut animale spectant, plurimáque ad minerale spectantia, quantumvis uniformia oculo appareant diversas sæpe, atque contrarias etiam continere substantias.

Ita cornucervi licèt sicca videatur, homogeneáque substantia, distillatum subministrat sal volatile, spiritum urinosum, liquorem aquosum, aut phlegma, oleum superinnatans, & subsidens, candidam, porosámque terram, terramque damnatam, ac fortè quidpiam, sed modicum salis fixi. Ita in vegetabili quoque regno, *Tartarum*, exempli gratiâ, absque additamento suppeditare poterit, ut experientiâ doctus sum, sal volatile non absimile sali urinæ, phlegma, acidum spiritum, aliúmque spiritum, quem alibi Adiaphorum dixi, duo fœtida olea, quorum alterum in aquâ subsidet, alterum eidem innatabit, terram damnatam, sed fixum lixiviatum, in quod commemoratus mox acidus spiritus tantâ agit hostilitate, ut cùm simul committuntur, magno strepitu, bullulisque tumultuentur, ipsoque demum conflictu, se invicem debilitent, mortificéntque: atque in minerali etiam regno, ut prætercam quæ de compositione *vitrioli* dicebam, opinionemque variorum præstantium Medicorum, qui *Martem*, ut chalybem, & ferrum vocant, existimant subministrare partes, quarum aliæ astringant, aliæ aperiant, purgentque, ut hæc, inquam, sileam, quia nondum mihi constat contrarias eas qualitates non oriri à discrepantibus ignis gradibus, aliisque præparationum metallorum appendicibus; nativa cinnabaris distillatione suppeditat, præter fluidum Mercurium, substantiam siccam, è quâ sulphur obtinui, quo argentum statim deauraretur, terrestremque substantiam, cujus naturam examinare mihi non licuit. Discrepantes hasce nativæ cinnabaris partes libenter detego, quod hoc minerale plurimi faciam: quamvis autem in Anglia perrarum sit, vixque interioris instar medicamenti adhibeatur, varios tamen exteros novi Medicos, qui illud præcipuis suis arcanis annumerant, eoque utuntur, idque magni instar arcani sibi reservant.

Sed illud facilè non adhibeo donec bene præparatum fuerit, commolitúmque super porphyritam, aliumve idoneum lapidem, ut pictores pigmenta sua conficiunt, atque à quibusdam salibus ipsi inperceptibiliter adhærentibus, at-

que

que aliquando noxiis liberum fuerit: quod fiet, si super illud bullienti aquâ diligenter lotum benéque exsiccatum, repetitis vicibus, & sibi invicem succedentibus vinosos spiritus bene deplegmatos accenderis: dosis, si diu continuandum remedium hoc sit, tria, quatuorve grana aut quinque complecti poterit, cùm raò tantùm, atque urgente necessitate administratur, à sex, septem, decem, ad duodecim etiam grana augeri dosis poterit.

---

§ VIII.

1. HActenus in priori dissertatione dicta, quibus manifestum fiat corpus *simplex*, sive organicum, sive secus, nihil prohibente ejusdem integritate, aut apparente homogeneitate, continere, aut suppeditare partes valde dissimilares, conducere poterunt ut concipiamus, cùm idem reipsâ corpus compositum sit, subministrare quoque posse partes diversas sat, ut iis omnibus respondere queant, quæ Medici intuentur ut quid necessarium, aut saltem quid admodum utile ad curationem hujus, illiusve morbi: ut in Diarrhœis,alvique profluviis, cùm peccans materia primùm evacuanda sit, astringentiaque tum administranda, ut immoderata impediatur evacuatio, in qua morbus positus est, utrique malo Rhabarbaro obviam itur, catharticâ scilicet, & terrestri magis ejusdem parte: ista enim evacuatur materia peccans, hac tutò jam evacuato priùs vitioso humore astringitur corpus.

2. Sæpe observavi hederam terrestrem, quantumvis *simplex* appareat, ea præstare, quorum varietas sat innuat partes eam diversæ admodùm naturæ continere, ut quæ, aperiant, contemperent, & demulceant: quare diversis par morbis esse poterit maximè pulmonum,& Thoracis: ac reipsa tum sirupo ejusdem, tum foliorum infusione, nec non remediis consistenti forma ex eâdem factis factum est, ut multi mihi non infimæ notæ gratias ob recuperatam sanitatem egerint, qui doctorum etiam Medicorum præscriptis frustra priùs usi fuerant: meminique nosse me virum quemdam ingeniosum insignis cujusdam *manufacturæ* magistrum, qua multùm lucrabatur, quamdiu valetudine integrâ famuli gaudebant: ægrè autem is ferebat violentis *colicis* adeò obnoxios eos esse, quod copiosis aceti vaporibus, in ipsius opere adhibiti ipse tribuebat, ut singulis septimanis feriales quosdam dies ad sanitatem vel conservandam, vel recuperandam concedere cogeretur. Huic tandem malo, ut ipse mihi confessus est, obviam ivit, validâ infusione foliorum hederæ terrestris non in puro, aut dephlegmato vini spiritu, sed in aquâ vinaria *Nanetensi, Nants Brandy*, irrectificatâ: hâc tincturâ operarii frequenter utebantur.

Addere hîc possem varios usus tum externos, tum internos vilis hujusce in speciem plantæ cùm Anglicanam nullam norim herbam, quam ob manifestas ejusdem virtutes, aliorum, propriâque experientiâ notas pluris faciam: atque

ita omnino censeo efficaciam hujus, aliorumque simplicium corporum, quæ prolixitatis vitandæ studio prætermitto, comperiendam esse hominum opinione, & majorem, & magis variam, si Medici aut simplicia medicamenta sæpius præscriberent, aut perpaucis admodum ingredientibus ea associarent, atque adeò exiguum *ingredientium* numerum majore magis appropriatorum, operantiumque quantitate compensarent: eorumque usum competenti tempore continuarent.

Quamvis non quovis efficaci *simplici*, aut leviter composito remedio, aptè demonstrari possint ea, quæ hîc probare conor, ejusmodi tamen subjungam exempla, quæ præsens negotium nostrum exigat.

Aquæ Minerales, ut *Acidulæ, Germanæ Spadenses*, aut *Tunbrigitanæ* Anglicanæ, &c. ut *Thermæ*, quales sunt *Bathenses*, &c. licèt naturalia tantùm medicamenta sint: earum tamen quædam exteriùs tantùm applicatæ, nativâ suâ simplicitate varios, ut omnes norunt, sæpenumero curant morbos, plurimaque proinde symptomata, unde variæ nascuntur indicationes, tollunt: probabile quoque adhuc non parum fiet idem simplex diversis domandis morbis par esse posse, si animadvertamus, variis venenis produci symptomata, non tantùm terrifica, sed & varia admodum: quæ tamen omnia simplex specificum antidotum, herba puta quædam, aut quodpiam compositionis expers medicamentum, sustulerit: semel tantùm experiri mihi licuit, quod hîc paucis indicabo: capiti ingentis serpentis Africani lapis exemptus est, quem ejusdem possessori celeberrimæ Societatis Indicæ Anglicanæ Rectori plurimùm valere adversus venenatos animalium morsus quidam affirmârant: experimentum itaque ipsum paucis sic habe: Juniorem felem à feroci, multumque irritatâ viperâ morderi curavi, morsu autem acta adeò est in rabiem felis, ut vindictam spirans serpentis admordere caput conata sit, quod ore complexa est, nec dimisit, donec qui aderant, existimarent serpentem ejus linguam saltem, rursus momordisse: paulò post inflictum venenatum hoc vulnus, felis caput multùm intumuit, & quamvis præ debilitate pedibus insistere nequiret, sed humi jacere: prostrata, furere tamen videbatur, spumabat enim ore, commovebaturque, cujuscunque objecti sibi metu: quin etiam magno spectantium stupore, è cruribus suis illud quod prope os erat, rabie percita momordit: quamvis autem remedium omne hoc in statu inutile videretur, nullusque accedere ad eam auderet: Modicum tamen pulverati lapidis in paucis aquæ limpidæ cochlearibus, ope colli vitreæ retortæ fundibulum supplentis paulatim in felis os immisimus, quod cùm apertum foret, licèt succutere pulverem conaretur, aliquam tamen ejus partem intromissam esse judicavimus: atque reipsa non sine astantium stupore intra unam, alterámve horam in pedes sese rursus arrexit, detumescente multùm capite adeò ut datum medicamentum minimè respueret. Salváque haud dubiè felis evasisset, nisi, me unà cum hospitibus nonnullis prandente turbulentiores quidam graviore eam quàm vipera, vulnere confecissent.

Observârunt

Observârunt Medici, aliique varia pestis symptomata, quorum quodvis seorsim spectatum peculiaris quidam haberi morbus non immeritò poterit: atque hæc ipsa symptomatum varietas non in peste tantùm observatur, quæ temporibus dissitis, aut in regionibus à se invicem remotis contingit, sed in eâdem etiam pestilentiâ eandem per regionem sæviente: fieri tamen potest ut vel simplex remedium adversus multiformem adeò, violentúmque morbum plurimùm polleat: cujus quidem rei, ut quod ab aliis authoribus traditum est, prætermittam, unum ex ipso Galeno exemplum proponam, qui fusè de *terra Samia* disserens, *Boli armeni* virtutes describit, quem ex modo, quo ejus mentionem facit, parum, aut non omnino Medicis ante ipsius tempora notum fuisse conjicio: terram hanc, corpus in speciem adeò simplex, atque uniforme, non tantùm varios adversus morbos, puta, sanguinis sputum, dysenterias, catarrhos, distillationes capitis in pulmones, asthma inde natum, ulceraque etiam pulmonum commendat; sed addit, quod ad rem præsentem plurimùm facit, hæc, quæ hîc subjunguntur. † *In magnâ hâc peste*, de qua priùs locutus fuerat, *cujus eadem facies fuit, atque ejus quæ Thucydidis memoriâ grassabatur, quotquot hoc medicamen bibêre, curati sunt*; modus administrandi, qui interdum usui fortè esse poterit, hic erat.

Bibitur, inquit, *ex vino albo consistentia tenui, modicè diluto, si aut planè febri careat, aut leviter eâ teneatur: sin admodum febriat, admodum aqueo.*

Tanta autem *simplicis* hujusce adversus terribilem istam plagam virtus fuit, ut hæc, author hic adjiciat: *quibus non profuit, omnes periêre, scilicet cùm nec alio quovis medicamine juvarentur: unde colligitur*, inquit, *quòd iis duntaxat non fuerit auxilio qui planè erant incurabiles.*

3. Pauci omnino morbi tam varios induunt, ut ita loquar, vultus, majoremque symptomatum præ se varietatem præferunt, quam *affectio hysterica* cujus paroxismi hîc in Anglia vulgò à matrice denominantur: sæpe tamen dispulimus intra quartam horæ partem, hystericos paroxismos, aut symptomata, atque ejusmodi interdum quibus æger deliquium passus, vitæ quasi expers jaceret, mero odore *spiritus cornucervi bene rectificati*, aut spiritus salis armoniaci, quem peculiari methodo hos præsertim in usus fortem admodum feceram. Atque nisi ex peritissimo † *Monarde* Medico pro-Regis Indiarum Hispaniarum commemorâssem alio in Tractatu gemmam antiscorbuticam, aliud hîc eundem adversus morbum adderem remedium, propiùs adhuc, propositum mihi scopum spectans, cùm simplex tantùm sit lapis exteriùs applicatus.

4. Sed quia non censeo immorandum hîc authoritati jam commemoratæ, licèt tum ejusdem, tum rei, quam confirmat, credibilitas multùm illustretur ex hactenus dictis de virtutibus lapidum exteriùs applicatorum in posteriori de *Specificis*, dissertationis parte.

† Galen. de Simpl. Med. facul. l. 9. titul. de terra Samia. † Vide Nicol. Monard. Simpl. Med. Hist. c. 36. p. m. 339.

Hanc, inquam, ob causam, duo alia observatu digna superaddam exempla efficaciæ siccorum etiam, atque solidorum corporum licèt exteriùs tantùm applicatorum adversus morbos, quos varia nec consuera comitabantur symptomata, quorum quantumvis innocuas viperas nostras anglicanas homines sentiant, varia tum in hominibus, tum in brutis exempla novi: atque etiam, qui ab India orientali veniunt, magnam concretionum quarumdam lapidearum, quæ dicuntur reperiri in capitibus quorumdam serpentum circa Goam, aliásque Regiones orientales, virtutem extollunt: quamvis enim plerique Medici, rejiciant, aut dubitent de potestate iis lapidibus ascripta, potestate, inquam, curandi morsus viperarum; & quamvis eorum hac in re hæsitationem minimè mirer, quòd reipsâ lapidum plurimi ex India allati genuini non sint, iique qui re verâ serpentibus eximuntur, ob rationem hîc non commemorandam nihil prosint, cujusmodi fortè ii erant, quibus doctus, curiosusque, *Redy*, sua experimenta fecit: alia tamen sunt, quorum virtutes negari nequeunt: ne enim vulgaribus traditionibus plerumque fallacibus fides habeatur, quidam è præcipuis Collegii Londinensis Doctoribus mihi asseruit, se hujusce modi cujuspiam lapidis ope periculosum quemdam morbum præter opinionem curâsse: rem mihi ipse ut gesta est, pluribus narravit: atque quispiam è præcipuis Anglicanis nostris Chirurgis alium se dixit eodem remedio curâsse: merâ scilicet lapidis parti, quam vipera momorderat, applicatione ab utroque curatus uterque morbus est: atque vir quidam magnæ notæ insigni Societati Mercatorum mercaturam in Indiis ubi diu vixerat orientalibus exercenti præfectus, mihi asseruit curâsse se ope hujus lapidis multos à venenatis animalibus læsos: sed hujus rei veritati longè majus adhuc pondus addit peregrinatus quidam per meridionales Indiarum orientalium plagas: quamvis autem hic utpote à celebri Cartesiano quopiam Philosopho instructus vulgaribus Regionum quas peragrabat, & in quibus vivebat traditionibus vix fidem haberet, cùm tamen vel idcirco à me rogaretur, quid tutò de lapidibus hisce, sentire deberem, seriò mihi respondit curâsse se sexaginta, & plures morsos, aut stimulatos à venenosis quibusdam animalibus: & plerosque quidem merâ exteriori lapidis hujusce applicatione: quem quòd præpollentem, experiretur, servabat secum, ut ubi res exigeret, ad manum esset: quodque sumpsi ipse experimentum cum genuino ejuscemodi lapide, è corporibus brutorum, fecit omnino ut huic rei fidem non negem. Sed quia hunc lapidem animal subministrat, alterius ad regnum *minerale* propriè spectantis addam virtutes adversus morbum cujus symptomata licèt non tam varia, interdum periculosa sunt, ac nimiùm sæpe lethifera.

Vt ostendam igitur duritie nihil prohibente *simplex* remedium exteriùs applicatum, summæ posse esse virtutis, monendus es licèt, *solidum*, de quo loquar, *hæmatites* haberetur, *Agatem* tamen ex colore, aliisque conspicuis qualitatibus à me potiùs reputatum. Exiguæ tantùm nucis moschatæ molem æquabat: vinculoque per medium perforatum trajecto parti ægræ

alligari

alligati poterat: lapis hic cùm eum vidi, ob raras ejusdem virtutes hæreditario quasi jure, multorum in manus pervenerat: diuque proinde eâdem in familia fuerat asservatus. Sed ut quæ de eo divulgabantur, prætercam, ob causam mox subjungendam ejus hìc mentionem facio. Generosus quidam ingenio valens, virque doctus, & cùm eum ego vidi, floridæ ætatis, temperamentique summè si quis alius unquam sanguinei, hæmorrhagiis è naso identidem obnoxius erat, sed adeò profusis cohibituque difficilibus, ut ipsius Medicus suæ alioquin licèt artis peritus mihi sæpe asseruerit metuere se ne commissus suæ curæ æger hoc vivis morbo eriperetur. Variis itaque nullo successu probatis remediis, lapidem tandem hunc provectior ætate quædam ejusdem consanguinea, ei commodavit, ut collo appenderet, sed ita, ut cutem tangeret. Quod cùm in paroxysmis faceret: hæmorrhagia cohibebatur, & si diu lapidem gestaret, toto eo tempore sanus perseverabat, ut & ipsius Medicus vir doctus, & ipsemet mihi asseruerunt: quia nonnihil hunc effectum imaginatrici facultati ascribere videbar, *patiens* ipse mihi retulit, paulò ante quampiam è primariis urbis fœminis, quam mihi nominavit, hæmorrhagiam subitò violentam adeò passam esse, ut durante etiam animi deliquio, in quod incidit, perseveraret, donec lapis collo appensus sanguinem stitisset, & licèt appensum collo lapidem ipsa nesciret. Hoc autem non tam mirandum mihi videtur quàm id, quod Generosus ille, de *virtute* illius *gemma*, ut meritò vocabat, asseruit: cùm sanguinei admodum, ut superiùs indicavi temperamenti foret, unde copiosus brevi sanguis generaretur, aperiendam ipsi quandoque venam Medicus censuit: quæ cùm aperienda foret, lapidem aliquando seponere cogebatur, quamdiu enim gestabat, sanguis non effluebat, solitâ saltem, & desideratâ celeritate.

Sed quantùm jam præscriptos tractatulo huic limites prætergressus sum! quinque tantùm præcipua remediorum simplicium commoda, quibus compositis nimiùm præferenda videntur, oculis tuis objicienda susceperam, paucisque tantùm exponere statueram, quibus maximè de causis *simplicia* compositis anteponam. Sed quia ne prolixior æquo Tractatus hic foret, ex iis eum tantùm conflare volebam, quæ aliis è Tractatibus meis transferre meliùs poteram, & licèt idcirco parabilia non pauca, aliaque parum composita, aut elaborata medicamenta prætermiserim, sat jam animadverto, novis semper ac novis memoriæ inter scribendum objicientibus sese rebus, plures me præscriptiones, historiasque Medicas quàm priùs statueram, conscripsisse. At cùm argumentum hoc perutile existimem, futurumque ut quæ hìc tradidi, prodesse queant: veniam, spero, dabis si quid hoc in Tractatu peccârim publicæ potiùs utilitatis, quàm methodi, ordinisque studio: sed quæcunque prolixitatis meæ causa fuerit, ipsa jam operis moles monet, ut vela contraham, finemque tandem huic Tractatui imponam: supersedebo itaque declarare quo maximè sensu tr..litâ hic medicamenta laudârim: si enim revoces in memoriam * quæ alibi

* Vide Append. 1. sect. 2. p. utilitat. Experiment. Philosoph. p. 389. 390. edit. 2.

alibi in tractatu à te perlecto ſcripſi de limitibus quos præſcribi velim elogiis quibuſdam, remediis à me datis, & quâ adminiſtrari eadem cautelâ cupiam, facilè intellexeris cùm ea tantùm ut idonea in perita manu inſtrumenta intuear, nolle me ut eorum quodvis & medicamenti ſimul, & Medici vices ſuppleat: quæ enim propoſui hoc in Tractatu remedia non ea in medium adduxi tanquam certa, atque indubitata *Specifica*, ſed velut exempla tantùm, quibus manifeſtum fiat exiſtere quædam in ſublunari hoc orbe corpora, quæ licèt ſimplicia, ſummè tamen ſalubria eſſe queant: ſed de his hactenus.

Tibi interim addictus

ROBERTUS BOYLE.

FINIS.